E. M. FORSTER

THE ETERNAL MOMENT
and Other Stories

A HARVEST BOOK

Table of Contents

Edward Morgan Forster

Clipa cea veșnică

Cariera lui Eustațiu – dacă ar fi s-o denumim carieră – începe desigur în după-amiaza aceea, în pădurile de castani care domină mica localitate Ravello. Mărturisesc, de la bun început că sunt un om simplu și obișnuit, fără vreo pretenție de talent literar. Totuși, îmi place să cred că pot povesti o întâmplare fără să exagerez și iată de v m-am hotărât să relatez cât mai nepărtinitor faptele extraordinare petrecute scum opt ani.
Ravello este o localitate încântătoare, cu un mic liotei tot atât de încântător, unde am întâlnit câteva persoane fermecătoare. În primul rând, domnișoarele Robinson, care se aflau acolo de șase săptămâni cu Eustațiu, nepotul lor, pe vremea aceea un băiat cam de paisprezece ani. De asemenea, de bună bucată de vreme, și domnul Sandbach.
Răsese deținătorul unei parohii, undeva, în nordul Angliei, la care trebuise însă să renunțe din miza unei sănătăți șubrede și, în timp ce se restabilea la Ravello, luase în mâinile sale educația lui Eustațiu – foarte deficitară în momentul acela – străduindu-se să-l pregătească pentru una din marile noastre școli secundare. Mai era și domnul Leyland, un om cu oarecare veleități' artistice și, în sfârșit, simpatica proprietară a hotelului, signora Scafetti, precum și simpaticul chelner Emmanuele – deși, în timpul despre care vorbesc, Emmanuele era plecat să-și vadă tatăl bolnav.
Acestui mic grup, eu, soția mea și cele două fiice ale noastre îi aduceau, îndrăznesc să cred, o completare destul de binevenită. Dar, deși majoritatea celor care formau această mică societate îmi erau destul de simpatici, erau totuși doi dintre ei cu care nu mă împăcăm deloc. Aceștia erau artistul, Leyland și nepotul domnișoarelor Robinson, Eustațiu.
Leyland era nici mai mult nici mai puțin decât un îngâmfat pretențios și dezgustător și, cum aceste trăsături de caracter vor fi demonstrate pe larg în cursul povestirii mele, nu cred că e cazul să intru în amănunte de pe acuma. Eustațiu însă mai avea ceva: era nemaipomenit de antipatic. În general, mie îmi plac băieții și eram gata să mă arăt prietenos. Eu și fetele mele ne-am oferit să-l luăm cu noi la plimbare.
— Nu, plimbarea era o corvoadă atât de grea! apoi l-am chemat să facem o baie în mare.
— Nu, nu știa Să înoate.
— Orice tânăr englez ar trebui să știe să înoate, am spus eu. Am să te învăț eu.
— Vezi, dragă Eustațiu, ce noroc ai, interveni domnișoara Robinson.
Dar el spuse că îi era frică de apă – un băiat căruia îi era frică! – și, bineînțeles, nu am mai stăruit.

N-aș fi avut nimic împotrivă dacă i-ar fi plăcut cel puțin să învețe, dar nici nu se juca, nici nu învăța din toată inima. Ocupațiile lui favorite erau să lenevească într-un fotoliu pe terasă sau să-și piardă vremea hoinărind fără țintă de-a lungul șoselei, târându-și picioarele prin praf, cu umerii încovoiați și cu trupul aplecat înainte. Era deci firesc ca fața să-i fie palidă, pieptul îngust și mușchii nedezvoltați. Mătușile lui îl credeau delicat, dar, în realitate, era nedisciplinat.
În acea zi memorabilă hotărâsem să mergem cu toții să facem un picnic în pădurea de castani – cu toți, în afară totuși de Janet care rămăsese să-și termine acuarela catedralei – o încercare, după părerea mea, nu tocmai reușită.
Mă pierd în aceste neînsemnate amănunte deoarece, în mintea mea, nu le pot despărți de evenimente'le zilei; și același lucru se întâmplă și cu conversația din timpul picnicului: totul îmi este imprimat în minte laolaltă. După un urcuș de vreo două ore am lăsat măgărușii care purtaseră pe domnișoarele Robinson și pe soția mea și ne-am urmat cu toții drumul pe jos spre partea superioară a văii – al cărui nume adevărat aflu că este Vallone Fontana Caroso.
Văzusem și mai înainte și am mai văzut de-atunci încoace multe priveliști frumoase, dar am găsit puține care să-mi placă atât de mult. Valea se termina printr-o vastă depresiune, în formă de cupă,. În care râpele, aoborând dinspre dealurile prăpăstioase dimprejur, se adunau ca niște raze.
Atât valea, cât și râpele, precum și spinările de dealuri ce le despărțeau, erau acoperite cu castani cu frunzișul des, așa încât aspectul general semăna cu o mână verde, eu multe degete, răsturnată cu palma în sus. Și care părea că se strânge convulsiv ca să ne țină în strânsoarea ei. Departe, în josul văii, puteam distinge Ravello și marea, dar asta era singurul indiciu al altei lumi.
— Oh, ce loc fermecător, spuse fiica mea Rose și ce tablou s-ar putqa face.
— Da, adăugă domnul Sandbach, multe din faimoasele pinacoteci europene s-ar mândri să posede un tablou care ar reprezenta a zecea parte din toată frumusețea asta.
— Din contră, spuse Leyland, toate astea nu ar face decât un tablou mediocru. De fapt nici nu pot fi redate în pictură.
— Și pentru ce? îl întrebă Rose cu mult mai mult respect decât ar fi meritat.
— Uite, în primul rând, răspunse el, cât de into-” lerabil de dreaptă se profilează pe cer linia dealului. Ar trebui să fie întreruptă, să se introducă câteva variații. Și, de aici de unde stăm, totul e lipsit de perspectivă. În plus, coloritul e monoton și crud.
— Nu mă pricep deloc în pictură, intervenii eu și nici nu vreau să pretind că mă pricep; dar știu să recunosc frumusețea când o văd și sunt absolut încântat de ceea ce văd aici.

— Într-adevăr, cine nu ar fi încântat, adăugă cea mai în vârstă din domnișoarele Robinson; iar domnul Sandbach spuse același lucru.
— Ah! reluă Leyland, confundați cu toții reprezentarea artistică a naturii cu cea fotografică.
Biata Rose își adusese aparatul fotografic, așa încât am considerat această remarcă de-a dreptul nepoliticoasă. Nu vroiam să dau naștere la nici un fel de neplăcere, așa încât m-am mulțumit să mă îndepărtez și să le ajut pe soția mea și pe domnișoara Mary Robinson să scoată și să așeze cele aduse pentru masa de prânz – o masă nu prea grozavă.
— Eustațiu dragă, îi spuse mătușa lui, vino de ne ajută.
În dimineața aceea, Eustațiu era într-o dispoziție deosebit de proastă. Ca de obicei, nu voise să vină cu noi și mătușile sale fuseseră cât pe ce să-i îngăduie să rămână la hotel, unde ar fi plictisit-o pe Janet. Dar eu, cu îngăduința lor, i-am vorbit destul de tăios de nevoia de mișcare; și rezultatul fusese că venise cu noi, dar mai taciturn și mai morocănos ca de obicei.
Supunerea nu era caracteristica lui esențială.
Obiecta în mod invariabil, ori de câte ori i se cerea să facă ceva și nu ceda decât văicărindu-se.
Eu, dacă aș fi avut un băiat, aș fi insistat întotdeauna ca ordinele mele să fie executate prompt și cu voie bună.
— Uite, vin, mătușă Mary, răspunse tânărul ocupat să cibplească o bucată de lemn din care voia să facă un fluier, dar având grijă să nu ajungă lângă noi până ce nu terminasem toată treaba.
— Bravo, bravo, domnule! spusei eu, vii agale când totul e gata și profiți de munca noastră.
Oftă, pentru că nu răbda să fie tachinat.
Foarte nesocotită, domnișoara Mary insistă să se dea lui o aripă de pui, în pofida tuturor încercărilor mele de a o împiedica. Îmi amintesc că am avut un moment de enervare la gândul că, în loc să ne bucurăm de soare, de aer și de pădure, ne apucasem să ne ciondănim asupra dietei unui băiețaș răsfățat.
Dar, după ce am luat masa, prezența lui se făcu mai puțin simțită. Se retrase lângă trunchiul unui copac și începu să curețe coaja de pe fluier. Am fost încântat să constat că, măcar de data asta, își găsise și el o treabă. Ne-am întins și ne-am lăsat cuprinși de un dolce jar niente.
Castanii aceștia din sud nu sunt în comparație cu ai noștri de aici din nord, decât niște biete mlădițe. Dar ei îmbrăcau totuși profilul dealurilor și al văilor într-un mod extrem de plăcut, vălul lor nefiind întrerupt decât de două poiene, și într-una din de ne aflam noi.
Și pentru că acești câțiva arbori fuseseră tăiați, Leyland izbucni într-un meschin rechizitoriu la adresa proprietarului.
— Toată poezia dispare din Natură, strigă el, lacurile și mlaștinile sunt secate, mările îndiguite, pădurile tăiate. Peste tot nu vedem decât o vulgară pustiire.

Dobândisem oarecare experiență în materie de moșii și i-am răspuns că tăierile sunt necesare pentru sănătatea arborilor mai puternici. Pe de altă parte nu era oare normal să te aștepți ca un proprietar să aibă un venit de pe urma pământurilor sale?
— Dacă vrei să privești un peisaj din punct de vedere comercial, atunci desigur că activitatea proprietarilor ar putea să-ți facă plăcere. Dar, pentru mine, simpla idee că un arbore poate fi convertit în numerar mă dezgustă.
— Nu văd de ce, i-am răspuns politicos, trebuie să disprețuim darurile Naturii din cauza valorii lor materiale?
Asta nu-l opri.
— N-are nici o importanță, îi dete el înainte, suntem cu toții iremediabil înnămoliți în vulgaritate. Nici eu nu mă socot o excepție. Din cauza noastră și spre rușinea noastră, Nereidele1 au părăsit apele și Driadele2 munții, iar pădurile nu-l mai adăpostesc pe Pan.
— Pan, izbucni domnul Sandbach și vocea lui caldă umplea valea ca și cum s-ar fi aflat într-o imensă biserică verde, Pan e mort. De aceea nu-l mai adăpostesc pădurile. Și începu să ne spună impresionanta poveste a marinarilor care, în timpul nașterii lui Cristos, navigau pe lângă un țărm și care de trei ori au auzit o voce puternică strigând: „Marele zeu Pan e mort”.
— Da, marele zeu Pan e mort, spuse Leyland.
Și se lăsă pradă acelei false suferințe de care persoanelor cu gusturi artistice le place să facă paradă.
Țigara i se stinsese și fu nevoit să-mi ceară un chibrit.
— Ce interesant, spuse Rose. Tare aș vrea să știu puțină istorie antică…
— Nu face să-ți bați capul cu asta, observă domnul Sandbach. Nu-i așa, Eustațiu?
Eustațiu își termina fluierul. Își ridică ochii cu privirea aceea supărător de încruntată de care mătușile nu se sinchiseau și nu răspunse.
Grupul mar discută un timp despre diferite subiecte și apoi se lăsă tăcerea. Era o după-amiază de mai, fără un nor, și verdele palid al fragedelor frunze de castan alcătuia un frumos contrast cu albastrul adânc al cerului. Stăteam cu toții la marginea. Poieniței, pentru a admira priveliștea și umbra tinerilor castani din spatele nostru era fără îndoială neîndestulătoare. Toate sunetele amuțiseră – cel puțin asta e explicația mea: domnișoara Robinson afirmă că țipătul păsărilor a fost primul semn de neliniște pe care ea l-a simțit.
Toate sunetele amuțiseră, afară de zgomotul pe care, departe, îl făceau două ramuri ale unui castan' bătrân care se frecau una de alta, mișcate de legănarea arborelui. Zgomotul acesta se stinse trepat și, până la urmă, și acest sunet încetă.
Aruncându-mi privirea peste degetele verzi ale văii, ne-am dat seama că totul era nemișcat și tăcut; și acea senzație de încordare pe care o resimți deseori când Natura este în repaos, începu să mă învăluie.

Dintr-o dată, am fost cu toţi parcă electrizaţi de sunetul chinuitor al fluierului lui Eustaţiu. Nu am auzit niciodată vreun instrument care să scoată un sunet atât de discordant încât să-ţi spargă urechile.
— Eustaţiu dragă, spuse domnişoara Mary Robinson, ai fi putut să te gândeşti că pe biata mătuşă-ta Iulia o doare capul.
Leyland, care după toate aparenţele adormise, se ridică.
— E de mirare ce orb poate fi un băiat la tot ce este frumos şi înălţător, observă el. Nu mi-aş fi închipuit e-ar putea găsi şi aici mijlocul de a ne strica, în felul acesta, toată plăcerea.
Apoi acea teribilă tăcere ne cuprinse din nou.
Mă ridicasem şi contemplam o uşoară adiere de vânt care cobora pe panta opusă, întunecând, pe măsură ce înainta, verdele limpede. O presimţire ciudată mă cuprinse; m-am întors şi, spre uimirea mea, mi-am dat seama că toţi ceilalţi erau în picioare şi priveau cu atenţie.
Nu-mi este posibil să descriu cu coerenţă ceea ce s-a întâmplat după aceea: dar, în ceea ce mă priveşte, nu-mi este ruşine să mărturisesc că, deşi deasupra mea cerul era senin şi albastru, deşi ia picioarele mele se aflau pădurile înverzite, iar în jurul meu prietenii cei mai plăcuţi, totuşi m-a cuprins o spaimă teribilă, o spaimă cum n-aş mai dori să încerc, o spaimă pe care nu am cunoscut-o niciodată, nici mai înainte nici după aceea. Şi chiar şi în ochii celorlalţi, am văzut spaima totală, inexprimabilă, în timp ce buzele lor se străduiau în van să vorbească şi mâinile lor să gesticuleze. Şi totuşi, totul în jurul nostru era numai exuberanţă, frumuseţe şi pace şi totul era nemişcat, afară de briza uşoară, care se mişca acuma pe versantul nostru.
Cine s-a mişcat primul, nu s-a ştiut niciodată.
E suficient să spun că, într-o clipă, o luasem cu toţii la goană în josul dealului. Leyland era în frunte, apoi domnul Sandbach, apoi soţia mea. Dar eu nu am văzut toate astea decât pentru o 'lipă fugară; pentru că am luat-o la fugă de-a curmezişul poienei şi prin pădure, peste tufişuri şi stânci, în jos, înspre matca secată a torentului ce curgea în valea de la picioarele noastre. Cerul ar fi putut fi negru ca smoala cât timp am fugit, arborii numai o iarbă scurtă şi dealurile un drum drept; pentru că nu mai vedeam nimic, nu mai auzeam nimic, nu mai simţeam nimic, deoarece toate căile simţămintelor şi ale raţiunii îmi erau blocate. Nu era acea frică sufletească pe care o încerci în anumite momente, ci frica care te subjugă, brutală şi fizică, înfundându-ţi urechile şi aşternându-ţi neguri înaintea ochilor, umplându-ţi gura cu un gust amar şi după aceea nu mi-a rămas nici măcar sentimentul de umilinţă; căci mă simţeam înspăimântat nu ca un om, ci ca un animal.
Îi.
Nu pot să descriu cum au luat sfârşit toate astea, după cum nu pot să-mi dau seama în ce fel au început, pentru că spaima noastră dispăru aşa cum ne şi cuprinsese, fără nici un motiv. Dintr-o dată am fost din nou în stare să văd, să aud, să tuşesc şi din gură mi-a dispărut amărăciunea.

Privind în urma mea, văzui că „toți ceilalți se opriseră și ei; și, în scurt timp, eram cu toți împreună, deși ne-a trebuit destul de mult până să putem vorbi și încă și mai mult până să îndrăznim să o facem.
Niciunul nu se 'rănise serios. Biata mea soție își ucise o gleznă, Leyland își rupsese o unghie de coaja unui copac, iar eu însumi îmi zgâriasem și îmi zdrelisem o ureche. Nu mi-am dat seama de asta decât după ce m-am oprit.
Stăteam tăcuți și ne scrutam unul altuia fața.
Deodată, domnișoara Robinson scoase un țipăt teribil:
— Oh, Doamne sfinte! unde e Eustațiu? Și ar fi căzut dacă domnul Sandbach nu ar fi ținut-o.
— Trebuie să ne înapoiem imediat, spuse Rose a mea care, din tot grupul nostru. Își revenise cel mai repede. Dar sper, presimt că nu i s-a întâmplat nimic.
Lașitatea lui Leyland era atât de mare, încât se împotrivi. Dar, văzându-se în minoritate și fiindu-i frică să rămână singur, cedă. Rose și cu mine am susținut-o pe biata mea soție, domnul Sandbach și domnișoara Robinson o ajutară pe domnișoara Mary și astfel ne-am înapoiat, încet și tăcuți; ne-au trebuit patruzeci de minute pentiaj a urca poteca pe care o coborâsem în zece.
Conversația noastră era desigur cam dezlânată, deoarece nimeni nu dorea să ofere vreo explicație asupra celor ce se întâmplaseră. Rose era cea mai vorbăreață: ne-a surprins pe toți afirmând că ora cât pe ce să rămână pe loc.
— Vrei să spui că nu ai fost – că nu te-ai simțit obligată să fugi? spuse domnul Sandbach.
— Oh, desigur, mi-a fost frică – era prima care îndrăznea să pronunțe cuvântul – dar, într-un fel, am simțit că dacă aș fi putut rămâne acolo lucrurile s-ar fi petrecut altfel, că mi mi-ar mai fi fost frică deloc, ca să spun așa. Rose nu se exprima niciodată foarte dar: totuși trebuie admis, spre marele ei credit, că ea, cea mai tânără dintre noi, a putut suporta atât de bine momentul acela teribil.
— Cred că aș fi rămas pe loc, continuă ea, dacă n-aș fi văzut-o pe mama fugind.
Ceea ce simțea Rose ne-a liniștit puțin în privința lui Eustațiu. Dar un teribil presentiment ne apăsa pe toți, în timp ce urcam cu greu coastele acoperite de castani și ne apropiam de poieniță. Când am ajuns sus, limbile ni se dezlegară.
Acolo, în partea opusă, erau resturile prânzului nostru și lângă de, întins pe spate și nemișcat stătea Eustațiu.
Cu oarecare prezență de spirit am strigat dintr-o dată:
— Hei, ia. Ascultă, maimuță mică! scoală-te!
Dar el nu-mi răspunse, după cum nu răspunse nici când îi vorbiră bietele lui mătuși. Și, spre groaza mea de nedescris, am văzut cum, în

timp ce ne apropiam, una din acele șopârle verzi îi ieșea din manșeta cămășii.
Am rămas așa privindu-l cum zăcea atât de tăcut și urechile începură să-mi țiuie în așteptarea văicărelilor și a lacrimilor ce aveau să izbucnească.
Domnișoara Mary căzu în genunchi lângă el și îi atinse mâna, în care erau strânse convulsiv firele de iarbă.
La acest gest, Eustațiu deschise ochii și surâse.
Am văzut deseori de atunci surâsul acela, atât pe fața posesorului lui cât și în fotografiile lui pe care încep să le publice revistele ilustrate. Dar, până atunci, Eustațiu avea întotdeauna figura încruntată și ursuză; și eram eu toții neobișnuiți cu acest surâs îngrijorător, care niciodată nu părea să aibă un motiv valabil.
Mătușile lui îl copleșiră cu sărutări, la care el nu răspunse și apoi se lăsă o tăcere penibilă. Eustațiu părea să fie cât se poate de natural și de neliniștit; totuși, dacă el însuși nu ar fi trecut prin aceste experiențe uimitoare, ar fi trebuit cu atât mai mult să se mire de atitudinea noastră neobișnuită. Soția mea, cu mult tact, încerca să se poarte ea și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.
— Ei bine, domnul Eustațiu, spuse ea așezându-se ca să-și odihnească piciorul, cum te-ai distrat în timp ce noi eram plecați?
— Mulțumesc, doamnă Tytler, m-am simțit foarte bine.
— Și unde ai fost?
— Aici.
— Ai stat așa culcat tot timpul, leneșule.
— Nu, nu tot timpul.
— Și ce ai făcut mai înainte?
— Oh, am stat în picioare sau am stat jos.
— Fără să faci nimic! Nu cunoști versurile: „Satan găsește încă oarecare răutate pentru…”
— Oh, doamnă dragă, șât, șât! o întrerupse domnul Sandbach; și soția mea, pe drept cuvânt jignită de întrerupere, nu mai spuse nimic și se depărtă. Am fost surprins să văd că Rose i-a luat imediat locul și, cu un gest mai liber ca deobicei, își trecu degetele prin părul ciufulit al băiețașului.
— Eustațiu! Eustațiu! spuse ea, grăbită, spune-mi tot până în cel mai mic amănunt.
Se ridică încet – până atunci rămăsese întins pe spate.
— Oh, Rose – spuse el în șoaptă și, fiindcă-mi stârnise curiozitatea, m-am apropiat ca să aud ce va spune. În clipa aceea, am observat niște urme de copite de țap întipărite în pământul reavăn de sub arbori.
— Pe cât se vede ai primit vizita unor țapi, observai, nu știam că pasc aici sus.
Eustațiu se ridică greoi în picioare și veni să se uite; și când văzu urmele se trânti la pământ și se tăvăli peste' de, așa cum se tăvălește un câine în

noroi.
După aceea se așternu o liniște gravă, întreruptă într-un sfârșit de vocea solemnă a domnului Sandbach.
— Dragii mei prieteni, spuse el, este cu mult mai bine să mărturisim adevărul cu curaj. Știu că ceea ce am să spun acuma este ceea ce simțim cu toții. Duhul rău, întruchipat, a fost foarțe aproape de noi. Timpul va decide dacă a făcut vreun rău unuia din noi. Dar, deocamdată, în orice caz în ceea ce mă privește, doresc să ofer cerului mulțumiri pentru îndurătoarea sa eliberare.
Acestea spuse, îngenunche și fiindcă ceilalți făcură la fel, am îngenuncheat și eu, deși nu cred ca Diavolul să ne poată ataca în forma vizibilă, după cum i-am spus după aceea domnului Sandbach. Eustațiu se apropie și el și îngenunche destul de tăcut între mătușile sale, după ce 'acestea îi făcuseră un semn. Dar câiid totul se sfârși, se ridică imediat în picioare și începu să caute ceva.
— Ia te uită! Cineva mi-a tăiat fluierul în două (văzusem pe Leyland cu un cuțit în mână – un gest superstițios pe care cu greu îl puteam aproba). Dar n-are nici o importanță, continuă el.
— Și de ce nu are nici o importanță? spuse domnul Sandbach, care de atunci a încercat mereu să-l facă pe Eustațiu să povestească ceea ce s-a petrecut în ceasul acela misterios.
— Pentru că nu-l mai vreau.
— De ce?
La asta, Eustațiu surâse; și deoarece nimen!
Nu mai părea să aibă ceva de adăugat, am luat-o prin pădure cu toată repeziciunea și am târât în sus un măgăruș ca s-o duc acasă pe biata mea soție. În lipsa mea nu se întâmplă nimic, afară de faptul că Rose îl rugase din nou pe Eustațiu să-i spună ce s-a petrecut; dar de data asta, el întoarse capul și nu mai scoase o vorbă.
Imediat ce m-am înapoiat, o pornirăm cu toții.
Eustațiu mergea cu greu, aproape cu durere, așa încât, când am găsit ceilalți măgăruși, mătușile lui i-au propus să încalece pe unul din ei și să meargă călare tot drumul până acasă. Mi-am făcut o regulă generală să nu intervin niciodată între rude, dar de data asta m-am opus categoric. După cum a s-a dovedit după aceea, am avut perfectă dreptate, căci exercițiul sănătos, așa presupun, începu să înviorеze sângele lenevit al lui Eustațiu și să-i destindă mușchii amorțiți. Pentru prima oară în viața lui pășea voinicește ținând capul sus și trăgând adânc aerul în piept. I-am atras atenția domnișoarei Robinson că Eustațiu manifestă, în sfârșit, o oarecare mândrie a aparenței sale personale.
Domnul Sandbach oftă și spuse că Eustațiu trebuie supravegheat cu grijă, pentru că niciunul din noi nu-l înțelegeam încă. Domnișoara Mary Robinson, lăsându-se foarte mult – mult prea mult după părerea mea – influențată de eî, oftă și ea.

— Hai, hai, domnișoară Robinson, spusei eu, Eustațiu nu are nimic. Experiențele prin care am trecut noi sunt misterioase, ale lui nu. S-a mirat de plecarea noastră subită, de aceea a fost atât de ciudat când ne-am înapoiat. E perfect normal
— Ba, dacă e vorba, e chiar schimbat în bine.
— Și cultul atletismului, cultul activității brutale trebuie el oare să fie considerat o schimbare în bine? se băgă Leyland în vorbă, fixându-l cu un ochi larg deschis și plin de tristețe pe Eustațiu, care se cățărase pe o stâncă ca să culeagă niște ciclame. Dorința pasionată de a rupe din Natură puținele frumuseți care i-au mai rămas – și asta trebuie să fie considerată ca o schimbare în bine?
Să răspunzi la asemenea întrebări ar fi fost o simplă pierdere de timp, mai ales când de vin de la un artist fără succes care suferă din pricina unui deget rănit. Am schimbat vorba, întrebând ce ar trebui să spunem la hotel. După oarecare discuții ne-am înțeles să nu spunem nimic, nici acolo, nici în scrisorile pe care le vom scrie acasă.
Relatarea inoportună a adevărului, care nu face altceva decât să dezorienteze. Și să îngrijoreze pe cei ce ascultă, este, după părerea mea, o greșeală, și, după o lungă discuție, am reușit să-l fac și pe domnul Sandbach să adopte punctul meu de vedere.
Eustațiu nu lua parte la discuția noastră. Alerga încoace și încolo, ca un adevărat băiețaș, în pădurea din dreapta noastră. Un ciudat sentiment de rușine ne-a oprit să-i dezvăluim fățiș spaima noastră. Într-adevăr, părea aproape rezonabil să ti'agem concluzia că ea nu făcuse asupra lui decât o slabă impresie. Așa încât am fost complet descumpăniți când se înapoie, țopăind, cu un braț de talpa-ursului înflorită și strigând:
— Credeți că Gennaro va fi acolo când ne vom înapoia?
Gennaro era chelnerul angajat temporar, un băiat de pescar neîndemânatic și obraznic, care fusese adus de la. Minori în absența simpaticului Emmanuele, cel care vorbea și englezește. Lui îi datoram prânzul nostru sărăcăcios; iar eu nu puteam concepe ca Eustațiu să dorească să-l vadă, în afară numai de cazul când ar fi vrut să-și bată jocîmpreună cu el, de purtarea noastră.
— Da, desigur, va fi acolo, spuse domnișoara Robinson. De ce întrebi, dragul meu?
— Oh, m-am gândit că mi-ar face plăcere să-l văd.
— Și de ce? se repezi domnul Sandbach.
— Pentru că, pentru că, vreau, vreau; pentru că vreau. Se pierdu din nou în pădure, dansând în ritmul cuvintelor lui.
— Asta e un lucru extraordinar, spuse domnul Sandbach. Ținea cumva mai dinainte la Gennaro?
— Gennaro nu e venit decât de două zile, spuse Rose, și știu că nu au vorbit unul cu altul nici măcar de zece-douăsprezece ori.
De fiece dată când se întorcea din pădure, Eustațiu părea tot mai excitat. Odată se repezi la noi, strigând ca o Piele-roșie, iar altă dată

imită un câine. Ultima oară se înapoie ținând în brațe un biet iepure mult prea năucit de spaimă ca să se mai miște.
M-am gândit că devenea din cale afară de zgomotos; și am fost cu toții foarte mulțumiți când am ieșit din pădure și am început să coborâm spre Ravello pe poteca abruptă, în trepte. Era târziu și începuse să se însereze; așa încât ne grăbeam cât puteam de mult, cu Eustațiu fugind înaintea noastră, ca un țap.
Chiar în locul în care treptele potecii intrau în șoseaua lată și albă, se întâmplă al doilea incident al acestei zile extraordinare. Trei femei. Bătrâne stăteau la marginea drumului. Ca și noi, coborâseră și de din păduri și se odihneau cu legăturile lor grele de vreascuri pentru foc așezate pe parapetul șoselei. Eustațiu se opri în fața lor și, după o clipă de deliberare, înaintă și sărută pe cea din stânga. Pe obraz.
— Măi băiete! exclamă domnul Sandbach, ești nebun?
Eustațiu nu spuse nimic, dar oferi bătrânei câteva din florile sale, după care își văzu grăbit de drum. M-am uitat înapoi; și tovarășele bătrânei păreau tot așa de mirate de întâmplarea asta, ca și noi. Dar ea își pusese florile în sân și murmura binecuvântări.
Acest gest de curtoazie față de femeia aceea bătrână a fost primul exemplu al purtării stranii a lui Eustațiu, iar noi am fost în același timp și surprinși și alarmați. Era inutil să încercăm să vorbim cu el, pentru că ori ne dădea răspunsuri prostești, ori pleca țopăind, fără să ne răspundă.
În drum spre casă nu mai pomeni nimic de Gennaro și speram că toate acestea erau uitate.
Dar, când am ajuns în Piazza, în fața Catedralei, începu să strige cât îl ținea gura: „Gennaro! Gennaro!" și o luă la fugă pe mica alee care ducea la hotel. Și, într-adevăr, iată că Gennaro era la capătul ei, cu brațele și cu picioarele ieșind din fracul simpaticului și micului chelner care vorbea englezește și cu o șapcă rrâurdară, de pescar, pe cap pentru că – după cum pe drept cuvânt spunea biata proprietară – oricât încerca să-i supravegheze toaleta, până la urmă reușea întotdeauna să-i adauge ceva nepotrivit.
Eustațiu alergă în calea lui, îi sări drept în brațe și îl luă pe după gât. Și asta nu numai în prezența noastră, dar și a proprietăresei, a femeii de serviciu, a băiețașului care ajuta la diferite treburi ale hotelului și a două doamne americane care se instalaseră de câteva zile la hotel.
Îmi fac întotdeauna un punct de onoare din faptul că mă port bine cu italienii, oricât de puțin ar merita-o; dar acest gest de promiscuitate atât de intimă era absolut intolerabil și nu putea duce decât la o familiaritate umilitoare pentru noi toți.
Am luat-o pe domnișoara Robinson de o parte, și i-am cerut permisiunea să vorbesc serios cu Eustațiu, pe tema legăturilor dintre el și cei social inferiori lui. Mi-a dat voie; dar m-am hotărât să aștept până ce băiețașul acesta absurd se va fi calmat puțin după agitația zilei. Între

timp Gennaro, în loc să se ocupe de cele două doamne, îl duse în brațe pe Eustațiu până în casă, ca și cum asta ar fi fost cel mai firesc lucru din lume.
„Ho capitol-am auzit spunând pe când trecea pe lângă mine. „Ho capito” înseamnă pe italienește „am înțeles1'; dar deoarece Eustațiu nu-i spusese nici o vorbă, nu am putut înțelege rostul acestor cuvinte. Ele avură darul să ne sporească nedumerirea, și până când veni timpul să ne așezăm la masă, atât imaginația cât și conversația noastră erau la capăt.
Povestind toate acestea, trec peste diferitele comentarii care s-au făcut, deoarece puține dintre de par demne de consemnat. Dar, timp de trei sau patru ceasuri, șapte dintre noi am dat frâu liber uimirii noastre, într-un șir continuu de exclamări adecvate sau chiar neadecvate. Unii făceau o legătură între purtarea noastră din după-amiaza aceea și purtarea de acum a lui Eustațiu. Alții, nu vedeau nici o legătură între de. Domnul Sandbach stăruia să creadă într-o influență nefastă și mai spunea că ar trebui consultat un medic.
Leyland nu vedea decât evoluția normală a „acestui groaznic filistin care era băiatul”. Rose susținea, spre surprinderea mea, că totul era scuzabil; pe când eu începeam să cred că tânărul domnișor merita o bătaie bună” Sărmanele domnișoare Robinson șovăiau neputincioase printre aceste diferite păreri; înclinau când spre o supraveghere atentă, când spre e înțelegere tacită, când spre o pedeapsă corporală, când spre Eno's Frvit Salts3.
Cina se desfășură destul de bine, deși Eustațiu era teribil de nervos, iar Gennaro, ca de obicei, lăsa să-i cadă din mâini cuțitele și lingurile și-și dregea mereu glasul. Nu știa decât câteva cuvinte englezești și eram mereu nevoiți să recurgem la italiană pentru a ne exprima dorințele. Eustațiu, care într-un fel își mai revenise la normal, ceru niște portocale. Spre indignarea mea, Gennaro, în răspunsul lui folosi persoana a doua singular – o formă prin care te exprimi numai când te adresezi acelora care îți sunt în același timp și egali și intimi. Eustațiu și-o făcuse singur; dar o obrăznicie ca asta era un afront pentru noi toți și eram ho~ 'tărât să-mi spun cuvântul și să vorbesc imediat.
Când l-am auzit strângând masa am intrat și, folosind toată italiana pe care o știam, sau mai bine zis toată napolitana – dialectele din Sud sunt absolut execrabile – i-am spus:
— Gennaro! Te-am auzit adresându-te lui signor Eustațiu cu „tu”.
— Așa e.
4i
— Nu e bine. Trebuie să spui: lei sau voi – forme mai politicoase. Și ține minte că deși signor Eustațiu e câteodată cam naiv și nechibzuit – ca de exemplu azi după-amiază – totuși trebuie să te porți întotdeauna respectuos cu el; pentru că e un tânăr gentleman englez, iar dumneata ești un băiat de pescar italian, sărac.

Îmi dau seama că această mică cuvâulare pare teribil de snoabă, dar în limba italiană se pot spune cu ușui'ință unele lucruri pe care nimeni n-ar visa măcar să le spună în limba engleză. Pe de altă parte, n-are nici un rost să vorbești cu delicatețe unei persoane din această clasă socială. Dacă nu spui lucrurilor pe nume, ei își fac o plăcere vicioasă din a se preface că nu înțeleg.
La o asemenea remarcă, un onest pescar englez mi-ar fi ars pe loc un pumn în nas, dar acești nenorociți de italieni, mereu călcați în picioare, nu au nici un pic de mândrie. Gennaro se mulțumi să ofteze și să spună:
— Așa e.
— Chiar așa, i-am răspuns și m-am întors să plec. Dar spre marea mea indignare l-am auzit adăugând:
— Dar câteodată nu are nici o importanță.
— Ce vrei să spui? am strigat.
Se apropie de mine, gesticulând cu degetele lui oribile.
— Signor Tytler, vreau să spun următoarele.
Dacă Eustazio îmi cere să-i spun voi, am să-i spun voi. Altfel, nu.
După aceea înhăță o tavă cu veselă și tacâmuri și fugi din cameră cu de; și mai auzii încă două pahare de vin căzând pe pavajul curții.
Eram de astă dată destul de furios și am ieșit să stau de vorbă cu Eustațiu. Dar se dusese la culcare; iar proprietăreasa, căreia vroiam să-i vorbesc, era, la rândul ei, ocupată. După alte câteva vagi exclamații de nedumerire, exprimate obscur datorită prezenței lui Janet și a celor două doamne americane, ne-am dus și noi cu toți la culcare, după o zi extraordinară și plină de neplăceri.
Dar ziua nu fusese nimic în comparație cu noaptea.
IU Cred că dormisem vreo patru ore, când m-am deșteptat brusc cu impresia că aud un zgomot în grădină. Și, imediat, chiar înainte de a deschide ochii, mă cuprinse o spaimă rece, teribilă – nu o spaimă de ceva care se întâmplă, cu spaima din pădure, dar spaima de ceea ce s-ar putea îfttâmpla.
Camera noastră era la primul etaj, și ferestrele dădeau spre grădinăsau terasă, un loc în formă de triunghi acoperit cu trandafiri și plante agățătoare, unde se întretăiau poteci asfaltate. Latura cea mai scurtă era mărginită de casă; de-a lungul celorlalte laturi, mai lungi, era un zid, care se înălța la numai un metru peste nivelul terasei, dar care cobora drept, pe o înălțime de vreo șase metri spre grădinile de măslini, căci terenul era foarte abrupt.
Tremurând din tot corpul, mă furișai spre fereastră. Acolo, tropăind de-a lungul potecilor asfaltate, se mișca ceva alb. Eram prea speriat ca
— Clipa' cea veșnică să văd dar; și în lumina nesigură a stelelor, acel „ceva" lua tot felul de forme ciudate. Era când un câine mare, când un liliac enorm, când un nor fugar. Când sărea ca o minge, când zbura pentru o clipă ca o pasăre, sau luneca ușor, ca un strigoi. Nu făcea nici un zgomot – în afară de tropăitul care trebuia să fie, la urma urmei,

zgomotul unor picioare omenești. Și, în sfârșit, explicația firească se impuse minții mele care gândea dezordonat; îmi dădui seama că Eustațiu se sculase din pat și că eram amenințat de altă dandana.
M-am îmbrăcat repede și am coborât în sufrageria care da spre terasă. Ușa era descuiată. Nu mă mai simțeam îngrozit, dar timp de câteva minute m-am zbătut pradă unui sentiment de lașitate, care pleda pentru neamestecul în treburile acestui sărman băiat atât de straniu și mă împingea să-l las în voia tropăielilor lui fantomatice, mulțumindu-mă doar să-l urmăresc de la fereastră, ca să pot împiedica un eventual accident.
Dar îndemnul mai bun ieși biruitor și, deschizând ușa, strigai:
— Eustațiu! Ce dracului faci acolo? Vino imediat în casă.
Maimuțărelile lui încetară și spuse:
— Nu pot să-mi sufăr, dormitorul. N-am putut să stau închis acolo. E prea mic.
— Hai! Hai! Sunt sătul de atâtea fasoane. Nu te-ai plâns niciodată până acuma.
— Și apoi nu pot să văd nimic – nici flori, nici frunze, nici cer: numai un zid de piatră.
Priveliștea din camera lui Eustațiu era desigur restrânsă; dar, cum am spus mai înainte, nu se plânsese niciodată.
— Eustațiu, vorbești ca un copil. Intră în casă Și asta imediat – te rog.
Nu se mișcă.
— Foarte bine: am să te iau cu forța pe sus, am adăugat și în același timp am făcut câțiva pași spre el. Dar m-am convins foarte repede că zadarnic încercam să urmăresc un băiat printr-un labirint de poteci de asfalt, așa că am intrat din nou în casă, ca să chem în ajutor pe domnul Sandbach și pe Leyland.
Când ne-am înapoiat, era mai rău ca oricând.
Nici nu vroia să ne răspundă și începu să cânte și să-și vorbească singur, în modul cel mai îngrijorător.
— Acum chiar că e nevoie de un doctor, spuse domnul Sandbach, ciocănindu-și grav fruntea cu degetul.
De astă dată Eustațiu fugea, se oprise și cânta, mai întâi încet, apoi cu voce tare – cânta exerciții de pian pentru cinci degete, game, imnuri, frânturi din Wagner – orice îi trecea prin cap.
Vocea lui – o voce foarte distonantă – care se făcea din ce în ce mai puternică, se sfârși cu un strigăt extraordinar, care răsună ca o lovitură de tun între munți și deșteptă pe toți cei care mai dormeau în hotel.
Biata mea soție și amândouă fetele apărură la ferestrele lor și auzirăm cum cele două doamne americane sunau, furioase.
— Eustațiu, strigarăm cu toții, oprește-te!
Oprește-te băiete dragă și vino în casă.
El dădu din cap și o luă din nou din loc – de data asta vorbind. Niciodată n-am auzit un discurs atât de extraordinar. În orice altă împrejurare

vorbele lui ar fi părut grotești, pentru că era un simplu băiat, fără simțul frumosului și cu un vocabular copilăresc, încercând să abordeze subiecte pe care cei mai mari poeți le găsiseră aproape peste puterile lor. Eustațiu Robinson, de ani paisprezece, stătea acolo, în cămașa lui de noapte, salutând, lăudând și binecuvântând marile forțe și manifestări ale Naturii.
Vorbi mai întâi despre noapte și despre stelele și planetele de deasupra capului lui, de roiurile de licurici care zburau mai jos de el, de marea invizibilă pe sub licurici, de stâncile cele mari acoperite cu anemone și seoici, care dormeau în marea invizibilă. Vorbi de râuri și cascade, de ciorchinii de struguri care dădeau în pârg, de conul fumegând al Vezuviului și de canalele de foc ascunse în el și care produceau acest fum, de miriadele de șopârle care stăteau încolăcite în crăpăturile înăbușite ale pământului, de ploaia de petale albe ale trandafirilor care i se amestecaseră în păr. Și apoi vorbi de ploaie și de vânt, care schimbă totul, de aerul datorită căruia totul viețuiește și de pădurile în care totul se poate ascunde. Bineânțeles, totul era de o absurditate pompoasă; și totuși aș fi putut să-l cârpesc pe Leyland la remarca, făcută cu voce tare, că nu era vorba decât de o caricatură diabolică a tot ce e mai sfânt și mai frumos în viață.
— Și apoi – continuă Eustațiu în acea biată formă de conversație burlescă, care era singura lui posibilitate de a se exprima – și apoi mai sunt și oamenii, dar nu pot să-i înțeleg tot atât de bine.
Îngenunche lângă parapet și își lăsă capul pe brațe.
— Acum e momentul, șopti Leyland.
Am oroare să fac lucruri pe furiș, dar am sărit cu toții spre el și am încercat să-l prindem pe la spate. Ne scăpă ca printre degete, dar se întoarse imediat să ne privească. Atât cât puteam să văd la lumina stelelor, plângea. Leyland se repezi din nou spre el și încercarăm să-l Încolțim pe potecile asfaltate, dar fără sorți de izbândă.
Ne-am înapoiat, cu răsuflarea tăiată și dezamăgiți, lăsându-l pradă nebuniei lui, în cel mai îndepărtat colț al terasei. Dar Rose, fetița mea, avu o inspirație.
— Tăticule, strigă ea de la fereastră, dacă l-ați chema pe Gennaro; s-ar putea ca el să vi-l poată prinde.
Nu doream să cer o favoare lui Gennaro dar, deoarece proprietăreasa apăruse acum și ea la fața locului, am rugat-o să-l cheme din coliba de nuiele unde se țineau cărbuni și să-l îndemne să încerce să facă ce-o putea.
Se înapoie destul de repede și fu în curând urmată de Gennaro, îmbrăcat cu fracul, fără vestă sau cămașă și cu o pereche de ceea ce fuseseră o dată niște pantaloni, tăiați deasupra genunchilor pentru a putea umbla prin apă. Proprietăreasa, care începuse să prindă ceva din felul englezesc de a te purta în lume, îl certă pentru modul deplasat, ba chiar indecent, în care se prezenta.

— Am o haină și am pantaloni. Ce mai vreți?
— N-are nici o importanță, signora Scafetti, mă amestecai eu. Deoarece nu sunt doamne cu noi, toate astea nu au nici o importanță. Apoi, întorcându-mă spre Gennaro: Mătușile lui sic/nor Eustațiu doresc ca să-l aduci în casă.
Nu răspunse.
— Mă auzi? Nu se simte bine. Îți poruncesc să-l aduci în casă.
— Adu! Adu! spuse signora Scafetti și îl scutur?
Cu brutalitate de braț.
— Eustazio se simte bine acolo unde e.
— Adu! Adu! țipă signora Scafetti și îi dete drumul la un torent de italiană, din care cea mai mare parte, mărturisesc, nu am putut-o urmări.
Privi nervos spre fereastra fetelor, dar de nu știau nici măcar atâta cât știam eu și sunt recunoscător împrejurărilor care m-au împiedicat să înțeleg măcar un singur euvânt din răspunsul lui Gennaro.
Cei doi urlară și țipară unul la altul timp de cel puțin zece minute și, până la urmă, Gennaro o luă la goană înapoi spre coliba lui de cărbuni, iar signora Scafetti izbucni în plâns, după cum era și cazul, căci avea mare stimă pentru musafirii ei englezi.
— El pretinde, sughiță ea piângând, că signor Eustațiu se simte bine acolo unde e și că nu vrea să-l aducă. Nu pot să fac mai mult.
Dar eu puteam, căci, în felul meu stupid de britanic, posed o cunoaștere mai sigură a caracterului italienilor. Am urmat pe domnul Gennaro la locul său de odihnă și l-am găsit vârându-se într-un sac murdar.
— Doresc să mi-l aduci pe signor Eustațiu la mine, începui.
Îmi aruncă un răspuns neinteligibil.
— Dacă mi-l aduci, uite ce-am să-ți dau. Și scosei din buzunar o bancnotă nouă de zece lire.
De astă dată nu răspunse.
— Bancnota asta este egală cu zece lire de argint continuai, pentru că știam că italienii din clasele sărace nu pot să aibă imaginea unei singure sume mai importante.
— O știu.
— Asta înseamnă două sute de soldi.
— Nu-i vreau. Eustazio mi-e prieten.
Am pus bancnota în buzunar.
— Și apoi, nici n-o să mi-o dați.
— Sunt englez. Englezii fac întotdeauna ceea ce promit.
— Asta așa e.
E de mirare cum națiunile cele mai puțin cinstite au încredere în noi. Uneori au mai multă încredere în noi decât avem noi înșine unul față de altul. Gennaro 'se ridică în genunchi pe sacul lui.
Era prea întuneric ca să-i pot vedea fața, dar îi puteam simți răsuflarea ahtiată, caldă și mirosind a usturoi și îmi dădui seama că eterna

aviditate a Sudului punea stăpânire pe el.
— N-aș putea să-l. Duc pe Eustazio în casă. S-ar putea să moară acolo.
— Nu e. Nevoie să faci chiar atâta, i-am răspuns cu răbdare. Nu-ți cer decât să mi-l aduci mie; iar eu voi aștepta afară, în grădină. Și la aceasta, ca și cum ar fi fost vorba de cu totul altceva, tânărul acesta vrednic doar de milă, se învoi.
— Dar mai întâi dă-mi cele zece lire.
— Nu, am spus, pentru că știam cu cine aveam de-a face. Necinstit o dată, necinstit pentru totdeauna.
Ne-am înapoiat pe terasă și Gennaro, fără să spună o vorbă, porni tropăind spre celălalt tropăit care se auzea la capătul cel mai îndepărtat.
Domnul Sandbach, Leyland și cu mine ne îndepărtarăm puțin d „casă și stăteam în umbra albilor trandafiri agățători, practic invizibili.
Auzirăm chemarea: „Eustazio*1, urmată, de exclamațiile absurde care dădeau glas bucuriei băiatului. Tropăitul încetă și îi auzirăm vorbind. Vocile se apropiară și în curând am putut distinge printre plantele agățătoare, trupul grotesc al tânărului și băiețașul subțirel, înveșmântat în alb.
Gennaro îl ținea pe Eustațiu pe după umeri, iar Eustațiu îi tot da înainte în italiana lui destul de curgătoare, dar plină de greșeli.
— Înțeleg aproape totul, îl auzii spunând. Arborii, dealurile, stelele, apa, pe toate le pot vedea.
Dar nu e oare ciudat? Nu pot deloc să înțeleg oamenii. Pricepi ce vreau să spun?
— Ho capito, răspunse grav Gennaro și-și luă brațul de pe umărul lui Eustațiu. Dar eu fâșâii bancnota cea nouă în buzunar și el o auzi. Întinse brusc mâna; și, fără să bănuiască nimic, Eustațiu o apucă într-a lui.
— E ciudat! continuă Eustațiu – acum erau foarte aproape de noi. E aproape ca și cum… ca și cum…
Dintr-un salt am ieșit din umbră și l-am apucat de braț iar Leyland l-a apucat de celălalt, pe când domnul Sandbach i se agăță de picioare. Izbucniră niște țipete ascuțite care îți rupeau inima; și petalele trandafirilor albi, care începuseră să se scuture de timpuriu în anul acela, picau peste ei ca o ploaie, în timp ce-l târam în casă.
De îndată ce am ajuns înăuntru încetă sămai țipe, dar râuri de lacrimi i se revărsară din ochi, udându-i obrazul întors spre noi.
— Nu în camera mea, ne implora el. E atât de mică!
Înfățișarea lui atât de îndurerată mă umplu de o milă stranie, dar ce puteam să fac? Pe de altă parte, fereastra lui era singura care avea zăbrele.
— Nu-i nimic, dragă băiete, spuse bunul domn Sandbach. Am să-ți țin de urât până dimineața.
La aceasta, zbuciumul lui convulsiv începu din no ti.

— Oh, vă rog, asta nu. Orice, dar asta nu. Vă promit că voi sta liniștit și că n-am să plâng mai mult decât îmi va fi posibil, dacă sunt lăsat sinAșa încât l-am culcat în pat, am tras cearșaful peste el și l-am lăsat plângând amarnic.
— Eram pe cale să văd totul și acuma nu mai pot să văd nimic, spunea.
Le-am informat pe domnișoarele Robinson de toate câte se petrecuseră și ne-am înapoiat în sufragerie unde i-am găsit pe signora Scafetti și pe Gennaro șoropăind între ei. Domnul Sandbach puse mâna pe toc și hârtie și se apucă să scrie unui medic englez, la Napoli. Eu scosei imediat bancnota și i-o azvârlii, pe masă, lui Gennaro.
— Iată-ți plata, i-am spus cu asprime, căci mă gândeam la cei treizeci de arginți.
— Vă mulțumesc foarte mult, domnule, spuse Gennaro înhățând-o.
Era gata să plece când Leyland, al cărui interes sau indiferență erau tot atât de nelalocul lor, îi întrebă ce vroia să spună Eustațiu cu vorbele: „nu pot înțelege oamenii”.
— Nu știu. Signor Eustazio (și m-am bucurat să pot vedea în sfârșit puțin respect) are o minte pătrunzătoare. Înțelege multe lucruri.
— Dar te-am auzit spunând că înțelegi, insistă Leyland.
— Înțeleg, dar nu pot să explic. Sunt un biet băiat de pescar italian.
Totuși, ascultați: am să încerc.
Am băgat de seamă, cu oarecare teamă, că felul lui de a fi începea să se schimbe și am vrut să-l opresc. Dar el se așeză pe marginea mesei și începu să debiteze niște lucruri absolut incoerente.
— E trist, spuse în cele din urmă. Ceea ce s-a întâmplat e foarte trist.
Dar eu ce pot să fac?
Sunt sărac. Nu e vorba de mine.
I-am întors cu dispreț spatele. Leyland continuă să-i pună întrebări.
Vroia să' știe la cine se referea Eustațiu când vorbea.
— La asta e ușor de răspuns, spuse grav Gennaao. E vorba de dumneata, de mine. De toți care suntem aici în casă și de mulți alții din afară.
Dacă dorește voioșie, noi îl stingherim. Și-a dorit un prieten și nu și-a găsit niciunul timp de cincisprezece ani. Apoi m-a găsit pe mine și în prima noapte, eu – eu care am umblat prin păduri și care și eu înțelegeam lucrurile – l-am trădat către dumneavoastră și l-am trimis să moară. Dar ce puteam să fac?
— Încet, încet, spusei eu.
— Oh, sigur că va muri. Va zace în camera aceea mică toată noaptea și dimineața îl veți găsi mort.
Lucrul ăsta îl știu foarte sigur.
— Ei lasă, ajunge! spuse domnul Sandbach.
Am să stau eu cu el.
— Filomena Giusti a stat toată noaptea cu Catarina, dar Catarina a murit, totuși, până dimineața.

N-au lăsat-o să iasă deși i-am implorat, am rugat și am blestemat și am bătut la ușă și m-am cățărat pe zid. Erau niște proști ignoranți și au crezut că vreau s-o iau cu mine. Și dimineața era moartă.
— Ce-s toate astea? am întrebat-o pe signora Scafetti.
— Umblă fel de fel de zvonuri, răspunse ea, iar el, mai puțin ca oricare, nu are motive să le repete.
— Iar eu sunt acuma în viață, continuă el, pentru că n-am avut nici părinți, nici rude și nici prieteni, astfel încât, când veni noaptea cea dintâi, am putut să rătăcesc prin păduri, să mă cațăr pe stânci, să mă arunc în mare, până mi-am împlinit toată voia.
Auzirăm un țipăt din camera lui Eustațiu – un sunet slab dar prelung, ca zgomotul vântului în pădurile îndepărtate, prins de urechea cuiva care stă în liniște.
— Asta, spuse Gennaro, a fost ultimul zgomot făcut de Catarina. Eram, atunci, agățat de fereastră și sunetul trecu pe lângă mine.
N Și, ridicând mâna în care ținea strâns hârtia mea de zece lire, blestemă solemn pe domnul Sandbach, și pe Leyland, și pe mine, și Soarta, pentru că Eustațiu murea, acolo sus, în camera lui.
Așa lucrează mintea celor din Sud; și sunt absolut convins că niciunul nu ne-am fi mișcat nici atunci, dacă Leyland, acel nemaipomenit idiot, nu ar îi răsturnat lampa cu cotul. Era o lampă patentată, care se stingea singură, cumpărată de signora Scafetti în urma unor insistențe speciale, pentru a înlocui drăcovenia aia periculoasă pe care o întrebuința mai înainte. Rezultatul fu că se stinse; și simpla trecere fizică de la lumină la întuneric avu o putere mult mai mare asupra mentalității de animal ignorant a lui Gennaro decât evidența cu oare îl confrunta vocea logicii și a rațiunii.
Am simțit, mai mult decât am văzut, cum părăsea camera și i-am strigat domnului Sandbach:
— Aveți în buzunar cheia camerei lui Eustațiu?
Dar domnul Sandbach și cu Leyland zăceau amândoi la pământ, deoarece se luaseră unul pe altul drept Gennaro și am mai pierdut un timp prețios până am găsit un chibrit. Domnul Sandbach abia avu timp să ne spună că a lăsat cheia în ușă, pentru cazul în care domnișoarele Robinson ar fi vrut să-l vadă pe Eustațiu, când auzirăm un zgomot pe scări și iată-l pe Gennaro ducându-l în brațe pe Eustațiu.
Ne-am repezit eu toți și le-am blocat ieșirea, iar ei, pierzând curajul, s-au retras pe palierul de sus.
— Acum i-am prins, strigă signora Scafetti.
Nu există altă ieșire.
Urcam cu precauțiune treptele scării când, din camera soției mele, se auzi un urlet teribil urmat de o bufnitură grea pe poteca de asfalt.
Săriseră pe fereastră.
Am ajuns pe terasă exact la timp ca să-l văd pe Eustațiu sărind peste zidul grădinii. De data asta mi-am daț seama, fără doar și poate, că n-

avea să mai scape cu viață. Dar el nimeri într-un măslin, arătând ca un fluture de noapte mare și alb și din pom lunecă la pământ. Și de îndată ce picioarele goale îi atinseră brazdele, scoase un ciudat și puternic strigăt, un strigăt pe care n-aș fi crezut niciodată că-l poate produce o voce omenească și dispăru, în jos, printre ax-bori.

— A înțeles și e salvat, strigă Gennaro care stătea pe poteca de asfalt. Acum, în loc să moară, va trăi.

— Iar tu, în loc să-ți păstrezi cele zece lire, ai să mi le înapoiezi, i-am răspuns, pentru că la observația lui atât de teatrală nu m-am mai putut stăpâni.

— Cele zece lire sunt ale mele, șuieră printre dinți, cu o voce abia auzită. Își puse mâna pest piept pentru a proteja câștigul necinstit și în același moment se clătină și căzu cu fața la pământ, pe potecă. Nu-și rupsese nimic și o săritură ca asta nu ar fi omorât nicicând un englez, pentru că înălțimea nu era cine știe ce. Dar acești italieni vrednici numai de milă, nu rezistă. Ceva se întâmplase înăuntrul lui și acum era mort.

Dimineața era încă departe, dar briza din zori începuse să adie și din ce în ce mai multe petale de trandafiri picară peste noi pe când îl duceam în casă. Signora Scafetti izbucni în urlete când văzu trupul neînsuflețit și, departe, în josul văii, înspre mare, continuau să răsune strigătele și hohotale de râs ale băiețașului fugar.

DE CEALALTî PARTE A GARDULUI Pedometrul4 meu arăta cifra douăzeci și cinci; și deși e un lucru revoltător să te oprești din mers, mă simțeam atât de obosit încât m-am așezat să mă odihnesc, pe borna de la răscruce. Oamenii mă depășeau și-și băteau joc de mine, dar eram prea apatic ca să-i iau în seamă și chiar atunci când domnișoara Eliza Dimbleby, marea educatoare, trecu pe lângă mine îndemnându-mă să nu mă dau bătut, nu am făcut altceva decât să-i surâd și să-mi ridic pălăria.

La început crezusem că voi avea soarta fratelui meu, pe care fusesem nevoit să-l las în urmă la marginea drumului, cu un an sau doi mai înainte. Își sleise puterile și rămăsese fără voce cântând și ajutându-i pe alții. Eu însă am călătorit mai înțelept și acuma numai monotonia drumului mă ținea în loc – praf sub picioare și garduri vii, cenușii și uscate pe ambele laturi, altceva nu văzusem Și mai renunțasem încă la o seamă de lucruri

— De fapt drumul în urma mea era presărat cu lucrurile la care renunțasem; iar praful alb se așternea pe de, în așa fel încât semănau doar cu niște pietre. Mușchii îmi erau atât de obosiți că nu mai puteam să suport nici măcar acele lucruri pe care le mai duceam. Am coborât pe borna de la răscruce, pe șosea, și am rămas acolo, într-o stare de prostrație, cu fața spre gardul viu ars de soare, rugându-mă să am puterea să renunț.

O ușoară adiere mă învioră. Părea că vine dinspre gard; și când deschisei ochii văzui o slabă rază de lumină care străbătea prin încâlceala de ramuri Și de frunze moarte. Gardul viu nu putea să fie atât de lat ca de obicei. În starea mea de slăbiciune morbidă, am simțit o puternică dorință să-mi croiesc drum prin el, ca să văd ce se găsește de partea cealaltă. Nu era nimeni împrejur, căci altfel nu aș fi avut îndrăzneala faptei. Pentru că noi, cei care urmăm drumul, nu vrem să admitem în convorbirile noastre că mai există partea de dincolo de gard.
Am avut slăbiciunea să mă las momit cu gândul că mă voi înapoia. Într-un minut. Ghimpii îmi zgâriară fața și am fost nevoit să-mi fac scut cu brațele, bizuindu-mă numai pe picioare, ca de să mă împingă înainte. La jumătatea parcursului m-aș fi înapoiat căci, în drum, tot ceea ce mai aveam asupra mea îmi fusese smuls de pe. Mine iar hainele îmi erau sfâșiate. Dar eram atât de înțepenit încât orice aș fi făcut ca să mă pot întoarce era zadarnic și m-am văzut silit să mă strecor înainte orbește, așteptându-mă clipă de clipă să ajung la capătul puterilor și să pier în mărăciniș.
Dintr-o dată am avut senzația apei reci în jurul capului și mi se păru că mă scufund pentru vecie.
După ce trecusem prin gard căzusem într-un lac adânc. Până în cele din urmă reușii să ies la suprafață, strigând după ajutor și atunci am auzit cum pe malul celălalt cineva râdea și spunea: „Altul”!
Apoi am fost tras afară, gâfâind, pe pământ uscat.
Chiar atunci când apa mi se scurse din ochi.
Am rămas totuși uluit, căci nu mă aflasem niciodată într-un loc. Atât de întins, nici nu văzusem o asemenea iarbă și o asemenea lumină solară. Albastrul cerului nu mai era doar o fâșie și, sub el, pământul se ridica maiestuos în dealuri – contraforturi curate și pustii, cu fagi printre cute și poiene și lacuri limpezi la poale. Dar dealurile nu erau înalte și în acest peisaj aveai sentimentul unei așezări omenești – așa încât ai fi putut să-l numești un parc, sau o grădină, dacă în aceste cuvinte nu ar fi cuprinsă oarecare trivialitate și constrângere.
De îndată ce mi-am recăpătat suflul, m-am întors către salvatorul meu și i-am spus:
— Încotro duce lacul ăsta?
— Niciunde, slavă Domnului, mi-a răspuns și începu să râdă. Era, un bărbat de cincizeci sau șaizeci de ani – exact vârstă în care, noi cei de pe drum, nu aveam încredere – dar felul lui de a fi nu arăta nici o neliniște și vocea era aceea a unui băiat de optsprezece ani.
— Dar trebuie să ducă undeva, strigai, mult prea surprins de răspunsul lui ca să-i mulțumesc că m-a salvat.
— Vrea să știe unde duce, strigă el câtorva oameni de pe coasta dealului și cu toți începură să râdă și ei, fluturându-și șepcile.

Am observat atunci că lacul în care căzusem era de fapt un șanț de apărare plin cu apă, care cotea la dreapta și la stânga urmat de gardul care cotea și el. De partea aceasta gardul era verde
— În apa limpede se' vedeau rădăcini printre care înotau pești – iar la suprafață se încolăceau pe el trandafiri și clematite sălbatice. Dar era totuși o barieră și, dintr-o dată, mi-a pierit bucuria pe care mi-o treziseră iarba, cerul, copacii, bărbații și femeile fericite și îmi dădui seama că locul acesta, în pofida frumuseții și întinderii lui, nu era decât o închisoare.
Ne-am îndepărtat de hotar și am urmat apoi o potecă care mergea paralel prin poiene. Mi-era greu să umblu, pentru că încercam mereu să-mi întrec tovarășul și lucrul acesta nu avea nici un rost, dacă locul în care ne aflam nu ducea nicăieri.
Nu mai ținusem pasul cu nimeni de când îmi pierdusem fratele.
L-am amuzat pe salvatorul meu când m-am oprit brusc și i-am spus dezolat:
— E absolut îngrozitor. Nu poți înainta: nu poți face nici un progres. În ceea ce ne privește pe noi, cei de pe drum.
— Da. Știu.
— Vroiam să spun, noi înaintăm mereu.
— Știu.
— Mereu învățăm, ne perfecționăm, ne dezvoltăm. Iată, chiar în scurta mea viață am văzut o grămadă de lucruri foarte avansate: Războiul din Transvaal, Chestiunea fiscală, Christian Science5, radium. Uite, de exemplu…
Mi-am scos pedometrul, dar el arăta tot douăzeci și cinci, nici o diviziune mai mult.
— Oh, s-a oprit! Vreau să ți-l arăt. Ar fi trebuii să înregistreze tot timpul cât am umblat cu dumneata. Dar nu arată decât tot douăzeci și cinci DE CEALALTĂ PARTE A GARDULUI
— Multe lucruri nu funcționează aici, spuse el.
Într-o zi unul a adus o mașină, Lee-Metford și nici aia nu a vrut să funcționeze.
— Legile științifice sunt universale în aplicarea lor. Desigur că apa din șanț a stricat mecanismul, în condiții normale totul funcționează.
Știința și spiritul de emulație – acestea sunt forțele care ne-au făcut ceea ce suntem.
A trebuit să mă întrerup și să răspund la salutările pline de amabilitate ale celor pe lângă care treceam. Unii din ei cântau, alții vorbeau, alții se ocupau cu grădinăritul, cu strânsul finului sau cu alte meșteșuguri rudimentare. Toți păreau fericiți; și aș fi putut poate fi fericit și eu dacă nu-mi aduceam aminte că locul ăsta nu ducea nicăieri.
Am tresărit când un tânăr veni în fugă spre noi și sărind peste un gard scund, într-un stil splendid, continuă să alerge peste un câmp arat, până când se aruncă într-un lac, pe care îl trecu înot.

Asta însemna adevărată energie și am exclamat:
— O cursă de cros! Unde sunt ceilalți?
— Nu sunt alții, îmi răspunse tovarășul meu.
Și mai târzâu, când am trecut pe lângă o iarbă Înaltă, din care se auzea vocea unei fete cântând numai pentru ea, cu o voce superbă, spuse din nou:
— Nu sunt alții. Am rămas foarte mirat de toată această risipă de forță de producție și îmi aruncai mie însumi:
— Ce înseamnă toate astea?
Răspuns:
— Nu înseamnă nimic decât ceea ce este – și repetă vorbele încet, de parcă ar fi fost un copil.
— Înțeleg, am spus liniștit, dar nu sunt de acord. Orice reușită e fără valoare dacă nu se leagă în lanțul progresului. Și nu trebuie să mai profit de bunăvoința dumitale. Trebuie să reușesc să mă înapoiez cumva pe drum și să-mi repar pedometrul.
— Mai întâi trebuie să vezi porțile, urmă el, pentru că avem totuși porți, deși nu le folosim niciodată.
Am cedat, politicos, și nu mult după aceea am ajuns din nou la șanț, într-un punct unde se afla un pod. Dincolo de pod era o poartă mare, albă ca fildeșul, așezată într-un gol al gardului. Poarta era deschisă în afară și am scos o exclamație de uimire, căci de la ea încolo pornea drumul – un drum exact ca acela pe care îl părăsisem – plin de praf, cu gardurile cenușii și uscate de-o parte și de alta, cât puteai să vezi cu ochii.
— Asta e drumul meu, am strigat.
El închise poarta și îmi spuse: DE CEALALTĂ PARTE A GARDULUI
— Dar nu e porțiunea dumitale de drum. Prin această poartă a ieșit omenirea, cu nenumărate veacuri în urmă când, pentru prima oară, a simțit nevoia să-și urmeze calea.
L-am contrazis, atrăgându-i atenția că porțiunea de drum pe care o părăsisem nu era la mai mult de două mile de aci. Dar cu încăpățânarea datorată vârstei, repetă:
— E același drum. Aici e începutul și deși pare că se îndepărtează de noi în linie dreaptă, se întoarce atât de des încât nu e niciodată prea departe de hotarul nostru și câteodată îl și atinge.
Se aplecă spre șanț și desenă pe malul lui umed o figură absurdă, ca un labirint. Pe când ne înapoiam prin poiene, am încercat să-i arăt că n-are dreptate.
— Drumul se întoarce câteodată, desigur, dar și asta e una din greutățile pe care trebuie să le înfruntăm. Cine se poate îndoi că tendința lui e mereu spre înainte? Spre acel țel pe care nu-l cunoaștem – poate spre un munte de unde am putea atinge cerul, sau peste, prăpăstii care duc spre mare. Dar că merge mereu înainte – cine se poate îndoi de asta? Gândul acesta ne face să ne zbatem pentru a'atinge perfecțiunea,

fiecare în felul nostru și ne dă imboldul care dumitale îți lipsește. Uite, de pildă, omul acela care a trecut pe lângă noi – e adevărat că fugea bine, sărea bine, înota bine; dar noi avem oameni care pot fugi mai bine și oameni care pot sări sau înota mai bine. Specializarea a dat rezultate care te-ar mira. Tot așa, fata aceea.
Aici m-am oprit, exdamând:
— Doamne sfinte! Aș fi jurat că acolo, cu picioarele în fântână, era domnișoara Eliza Dimbleby!
Era și părerea lui.
— Imposibil! Am lăsat-o pe drum și trebuia să țină o conferință astă-seară la Tunbridge Wells.
Dar cum se poate, trenul ei pleacă din Cannon Street6 în... bineînțeles, iată că mi-a stat și ceasul, ca și toate celelalte. E ultima persoană pe care mă așteptam s-o găsesc aici.
— Oamenii sunt întotdeauna mirați când se întâlnesc unii eu alții. Prin gardul ăsta vin oameni de toate categoriile și oricând – când o iau înainte în cursă, când rămân în urmă, când sunt socotiți morți. Deseori stau lângă hotar ascultând zgomotele care vin de pe drum – dumneata știi ce fel de zgomote sunt – și mă întreb dacă cineva se va abate din cale. Fericirea mea cea mai mare e să ajut pe vreunul să iasă din șanțul cu apă, așa cum te-am ajutat și pe dumneata. Pentru că ținutul nostru se populează încet, deși a fost destinat întregii omenirL
— Oamenii au alte scopuri, i-am spus cu blândețe, pentru că eram convins de sinceritatea lui; și trebuie să mă reîntorc la ei.
F-am spus bună seara, deoarece soarele începea să apună și voiam să ajung la drum înainte de căderea nopții. Spre spaima mea, mă apucă de mână și strigă:
— N-ai să pleci încă! Am încercat să mă smucesc din strânsoarea lui, căci nu aveam nici un interes în comun și politețea lui începuse să mă plictisească. Dar, oricât m-aș fi zbătut, bătrânul ăsta plicticos nu-mi da drumul; și, deoarece trânta nu e specialitatea mea, am fost obligat să-l urmez.
E adevărat că 1l-aș fi putut să găsesc singur locul prin care intrasem și trăgeam nădejde că, după ce voi vedea, și celelalte priveliști care îl preocupau, mă va duce din nou acolo. Dar eram hotărât să nu-mi petrec noaptea în ținutul acesta, pentru că nu aveam nici o încredere în el și nici în oamenii pe care îi întâlnisem, cu toată atitudinea lor prietenească. Oricât eram de înfometat, nu vroiam să iau parte la cina lor de lapte și fructe și, când mi-au dat flori, le-am aruncat de îndată ce am putut s-o fac fără să fiu văzut.
Începuseră încă de pe acum să se culce ca vitele – unii pe dealurile golașe, alții în grupuri, sub fagi. În lumina portocalie a unui apus de soare am mers mai departe după' călăuza mea cea nedorită, frânt de oboseală, leșinat de foame, dar murmurând cu încăpățânare: „Dă-mi viața, cu luptele ei, cu adâneul ei sens moral și cu țelul ei necunoscut”.

În cele din urmă am ajuns la un loc unde, peste șanțul înconjurător, era un alt pod și unde o altă poartă întrerupea linia de hotar a gardului. Nu semăna cu cea dintâi; pentru că era translucidă ca o așchie de corn și se deschidea înăuntru. Dar prin ea, în lumina palidă, văzui din nou un drum exact ea acela pe care îl părăsisem – monoton, prăfuit, cu garduri vii cenușii și uscate de-o parte și de alta, pierzându-se în depărtare, cât vedeai cu ochii.
Faptul acesta, care începea să mă facă să-mi pierd stăpânirea de sine, mi-a provocat un ciudat sentiment de neliniște. Un om trecu pe lângă noi, înapoindu-se să-și petreacă noaptea pe coastele dealurilor, cu o coasă pe umăr și, în mână, cu o cană cu un lichid oarecare. Am dat uitării destinul rasei noastre. Am dat uitării drumul care se întindea în fața ochilor mei și am sărit la el, i-am smuls cana din mână și am început să beau.
Lichidul nu era mai tare ca berea, dar, în starea mea de istovire, m-a copleșit dintr-o dată. Ca într-un vis văzui cum bătrânul închidea poarta și l-am auzit spunând: „Aici ți se sfârșește drumul și prin poarta asta omenirea – cât a mai rămas din ea – va veni din nou la noi!
Deși simțămintele mele începeau să se afunde în uitare, se părea că înainte de a uita totul cu desăvârșire, se amplificau din ce în ce. Auzeam cântecul magic al privighetorilor, simțeam parfumul finului invizibil și vedeam stelele care luceau pe cerul ce pălea. Omul căruia îi furasem berea mă culcă cu duioșie ca să-mi treacă amețeala și atunci văzui că e fratele meu.
SIRENA Puține lucruri mi s-au oiirut mai frumoase decât caietul meu de note asupra controversei deiste, pe când se cufunda în adâncuri, în apele Mediteranei. Se scufunda, ca o bucată neagră de ardezie, dar în curând se deschise, dând la iveală file de un verde pal, care se transformau, tremurând, în albastru. Când dispărea, când devenea o bucată magică de cauciuc ce se întindea spre infinit, sau ajungea din nou carte, dar mai mare decât cartea tuturor cunoștințelor. Deveni și mai fantastic când atinse fundul unde un mic nor de nisip îl primi cu bucurie și îl ascunse ochilor mei. Dar reapăru, fără nici o stricăciune, cu toate că tremura ușor, stând deschis pe copertele lui, pe când degete nevăzute îi agitau filele.
— Ce păcat, spuse mătușa mea, că nu vei putea să-ți termini lucrarea la hotel. Ai fi fost liber să te distrezi.
— Totul se va transforma în ceva somptuos și straniu, susură capelanul, pe când sora lui exclamă:
— Cum se poate, a dispărut în apă!
Cât despre luntrași, unul din ei începu să râdă, pe când celălalt, fără să spună un cuvânt, se sculă și începu să se dezbrace.
— Sfinte Sisoe, strigă colonelul. Dar ce? omul ăsta e nebun?
— Da, mulțumește-i dragul meu, continuă mătușa mea: vreau să spun că e foarte amabil, dar poate ne va fi de folos altădată.

— Aș vrea totuși să-mi recapăt caietul, mă plânsei eu. E clizertația mea pentru bursa de studii.
N-o să rămână mult din ea dacă o lasă pentru altădată.
— Am o idee, spuse nu știu care dintre femei vorbind de sub umbreluța de soare. Să lăsăm pe acest copil al naturii să se scufunde să găsească cartea, pe când noi ne vom duce la cealaltă grotă.
Putem să-l debarcăm pe stânea asta. Sau pe cornișa interioară și o sa termine totul până la întoarcerea noastră.
Tdeea părea bună, și eu o perfecționai propunând să fiu debarcat și eu, ca să ușurăm barca. Astfel, am fost lăsați amândoi în fața micii grote, pe o stâncă însorită, de strajă, în acel loc, armoniilor interioare. Să le spunem albastre, deși de sugerau mai mult spiritul a tot ce era curat – o puritate trecând de la domestic la sublim, puritatea mării înconjurătoare, iradiind lumină. Grota Azură de Ia Capri conține doar mai multă apă albastră, nu apă mai albastră. Culoarea asta și caracterul ăsta e zestrea fiecărei peșteri a Mediteranei, în rare soarele poate străluci și marea poate intra.
De îndată ce barca ne părăsi, mi-am dat seama cât de imprudent fusesem încredințându-mă, pe o stâncă lunecoasă, unui sicilian necunoscut. Se trezi deodată cu o mișcare bruscă și, apucându-mă de braț, îmi spuse:
— Du-te la capătul celalt al grotei și am să-ți arăt ceva frumos.
Mă făcu să sar de pe stâncă pe cornișe, peste o amețitoare crăpătură a mării; mă trase departe de lumină până când mă găsii pe o minusculă plajă de nisip care ieșea la suprafață, ca un praf de peruzele în fundul grotei. Mă lăsă acolo cu hainele lui și se întoarse în grabă în vârful stâneii de la intrare. Timp de o clipă rămase gol în soarele strălucitor, uitându-se în jos spre locul unde era caietul. Apoi își făcu semnul crucii, își ridică brațele deasupra capului și sări în apă.
Dacă caietul era minunat, omul depășea orice descriere. Îți făcea impresia unei statui de argint, vie, sub apă, prin care viața pulsa în culori albastre și verzi. Ceva infinit de fericit, infinit de înțelept – dar mie îmi păru aproape imposibil ca așa ceva să apară din adâncuri, ars de soare, cu apa șiroind de pe el, ținând în dinți caietul de note despre controversa deistă.
Cei care se aruncă în apă așteaptă de obicei un bacșiș. Oricât i-aș fi oferit, eram sigur că mi-ar fi cerut mai mult și nu eram dispus să încep o discuție într-un loc atât de frumos dar și atât de singuratic. A fost o ușurare când îmi spuse pe un ton de conversație obișnuită:
— Într-un loc ca ăsta am putea vedea sirena.
Am fost încântat să constat că intra astfel în nota ambianței înconjurătoare. Fusesem lăsați amândoi într-o lume magică, departe de toate banalitățile numite realitate, o lume albastră a cărei pardoseală era marea și pe ai cărei pereți și tavan de stânci tremurau reflexele

mării. Aici, numai fantasticul devenea plauzibil și în acest spirit m-am făcut ecoul cuvintelor lui.
— Am putea foarte bine să vedem Sirena.
Pe când se îmbrăca, mă observa curios. Stând pe nisip, despărțeam filele lipicioase ale caietului de note.
— Ah, spuse el într-un sfârșit, poate ai citit cărticica aceea care a fost tipărită anul trecut., Cine ar fi crezut că Sirena noastră putea să facă plăcere străinilor?
— Clipa1 cea veșnică (Am citit-o după aceea. Relatarea ei este, nu fără motiv, incompletă, în ciuda faptului că mai conținea și o gravură în lemn a tinerei persoane și cuvintele cântecului ei.
— Iese din apa asta albastră, nu-i așa, am sugerat, și stă pe stâncă pieptănându-și părul.
Vroiam să-l trag de limbă, căci gravitatea lui bruscă îmi trezea interesul și în ultima lui remarcă era o umbră de ironie, care mă cam încurca.
— Ai văzut-o vreodată? m-a întrebat.
— Foarte adeseori.
— Eu niciodată.
— Dar ai auzit-o cântând?
Își puse haina și spuse cu ardoare:
— Cum poate să cânte sub apă? Cine ar putea?
Câteodată încearcă, dar n-avem nici un semn din.
Partea ei decât niște bășici mari.
— Ar putea să se urce pe stâncă.
— Cum? strigă el din nou, aproape cu supărare.
Preoții au binecuvântat aerul, așa încât nu-l poate respira și au binecuvântat stâncile, așa încât nu poate sta pe de. Dar marea, nici un om n-o poate binecuvânta, pentru că e prea întinsă și mereu schimbătoare. Așa încât trăiește în ea.
Am rămas tăcut.
De data asta pe față i se citea mai multă bunăvoință. Se uită la mine ca și cum ar fi avut ceva în gând și ieșind pe stâncă de la intrare privi îndelung albastrul de afară apoi, înapoindu-se în penumbra noastră, spuse: apa șiroind de pe el, ținând în dinți caietul de note despre controversa deistă.
Cei care se aruncă în apă așteaptă de obicei un bacșiș. Oricât i-aș fi oferit, eram sigur că mi-ar fi cerut mai mult și nu eram dispus să încep o discuție într-un loc atât de frumos dar și atât de singuratic. A fost o ușurare când îmi spuse pe un ton de conversație obișnuită:
— Într-un loc ca ăsta am putea vedea sirena.
Am fost încântat să constat că intra astfel în nota ambianței înconjurătoare. Fusesem lăsați amândoi într-o lume magică, departe de toate banalitățile numite realitate, o lume albastră a cărei pardoseală era marea și pe ai cărei pereți și tavan de stânci tremurau reflexele

mării. Aici, numai fantasticul devenea plauzibil și în acest spirit m-am făcut ecoul cuvintelor lui.
— Am putea foarte bine să vedem Sirena.
Pe când se îmbrăca, mă observa curios. Stând pe nisip, despărțeam filele lipicioase ale caietului de note.
— Ah, spuse el într-un sfârșit, poate ai citit cărticica aceea care a fost tipărită anul trecut.
Cine ar fi crezut că Sirena noastră putea să facă plăcere străinilor?
— Clipa' cea veșnică (Am citit-o după aceea. Relatarea ei este, nu fără motiv, incompletă, în ciuda faptului că mai conținea și o gravură în lemn a tinerei persoane și cuvintele eântecului ei.
— Iese din apa asta albastră, nu-i așa, am sugerat, și stă pe stâncă pieptănându-și părul.
Vroiam să-l trag de limbă, căci gravitatea lui bruscă îmi trezea interesul și în ultima lui remarcă era o umbră de ironie, care mă cam încurca.
— Ai văzut-o vreodată? m-a întrebat.
— Foarte adeseori.
— Eu niciodată.
— Dar ai auzit-o cântând?
Își puse haina și spuse cu ardoare:
— Cum poate să cânte sub apă? Cine ar putea?
Câteodată încearcă, dar n-avem nici un semn din partea ei decât niște bășici mari.
— Ar putea să se urce pe stâncă.
— Cum? strigă el din nou, aproape cu supărare.
Preoții au binecuvântat aerul, așa încât nu-l poate respira și au binecuvântat stâncile, așa încât nu poate sta pe de. Dar marea, nici un om n-o poate binecuvânta, pentru că e prea întinsă și mereu schimbătoare. Așa încât trăiește în ea.
Am rămas tăcut.
De data asta pe față i se citea mai multă bunăvoință. Se uită la mine ca și cum ar fi avut ceva în gând și ieșind pe stâncă de la intrare privi îndelung albastrul de afară apoi, înapoindu-se în penumbra noastră, spuse:
— De obicei, numai oamenii buni văd Sirena.
Nu mi-am exprimat nici o părere. Se iscă o scurtă tăcere, după care continuă.
— Asta e un lucru foarte ciudat și preoții nu știu cum să și-l explice; pentru că, bineînțeles, e imorală. Nu numai cei care postesc sau merg la slujbă sunt amenințați, dar chiar și cei care sunt pur și simplu buni în viața de toate zilele. Nimeni în sat nu a văzut-o, de două generații. Nici nu mă miră. Ne facem toți cruce înainte de a intra în apă, dar nu e necesar. Giuseppe, am crezut noi, era mai în siguranță ca cei mai mulți dintre noi.

II iubeam, și pe mulți din noi ne iubea și el; dar asta e cu totul altceva decât să fii un om bun.
Am întrebat cine era Giuseppe.
— În ziua aceea – aveam șaptesprezece ani, iar fratele meu douăzeci; și era mult mai puternic decât mine și era și anul când vizitatorii care au adus atât prosperitate și atâtea schimbări în satul nostru, abia începuseră să vină. În special, o mare doamnă englezoaică, din foarte înalta societate, veni și scrise o carte despre locurile astea și tot la îndemnul ei a luat ființă și Sindicatul de ameliorare, care e pe cale să lege hotelele cu gara printr-un funicular.
— Nu-mi vorbi aici de doamna aceea, îi spusei eu.
— În acea zi am dus-o, pe ea și pe prietenii ei, să viziteze--grotele. Pe când vâsleam foarte aproape pe sub țărmul stâncos, am scos mâna din barcă, așa cum faci uneori, și am prins un mic crab pe care, după ce i-am desprins cleștii, l-am oferit ca o curiozitate. Doamnele au protestat, dar un domn se arătă foarte bucuros și îmi întinse niște bani.
Nu aveam încă destulă experiență, așa că i-am refuzat, spunând că plăcerea lui mă răsplătea îndeajuns. Giuseppe, care vâslea în spatele meu, se înfurie pe mine și mă lovi cu mâna peste gură, așa că un dinte îmi tăie buza și sângele începu să curgă. Am încercat să-l lovesc și eu, dar el era întotdeauna prea iute pentru mine și în momentul când m-am întors spre el mă lovi la subsuoară, încât pentru o clipă nici n-am mai putut vâsli. Se iscă mare gălăgie printre doamne și am auzit după aceea că plănuiau să mă ia de lângă fratele meu și să mă pună să învăț meseria de chelner. Asta, în orice caz, nu s-a întâmplat niciodată.
Când am ajuns la grotă – nu aici, dar la una mai mare – domnul acela își arătă dorința ca unul din noi să se scufunde după banii azvârliți în mare, iar doamnele consimțiră, așa cum fac de câteodată.
Giuseppe, care descoperise cât de mult le plăcea străinilor să ne vadă în apă, refuză să se scufunde pentru altceva decât bani de argint și domnul a aruncat în apă o monedă de două lire.
Chiar în clipa când fratele meu se pregătea să sară, mă văzu pipăindu-mi vmătaia și plângând, căci nu mă puteam stăpâni. Râse și spuse; „De data asta, în orice caz, nu voi vedea Sirena"; și sări în apă fără să-și facă cruce. Dar a văzut-o.
Se opri din vorbă și acceptă o țigară. Priveam stâncă mare, aurie, de la intrare și pereții care tremurau în lumină și apa magică din care ieșeau mereu bășici mari.
În sfârșit, aruncă scrumul fierbinte în unduirile apei, își întoarse capul și spuse:
— A ieșit la suprafață fără monedă. L-am tras în barcă și era atât de mare încât părea că o umple toată; și așa de ud că nu l-am putut îmbrăca.
Niciodată n-am văzut un om atât de ud. Eu și cu domnul acela ne-am așezat la vâsle, iar pe Giuseppe l-am acoperit cu niște saci și l-am

proptit la pupă.
— Se înecase 'deci? șoptii eu, presupunând că asta era toată povestea.
— Nu, strigă el furios, văzuse Sirena. Doar v-am spus.
Am tăcut din nou.
— L-am culcat în pat, deși nu era bolnav. Doctorul a venit, ne-a luat banii și a venit și preotul care-l stropi cu apă sfințită. Dar zadarnic. Devenise prea mare – ca o parte însăși a mării. Sărută și osul sfântului Biegio, care nu se uscă până seară.
— Cum arăta? îndrăznii eu.
— Ca unul din cei care au văzut Sirena. Dacă dumneata ai văzut-o „foarte adeseori", cum se face că nu știi? Nefericit, nefericit, pentru că acuma știa totul. Toate viețuitoarele îl făceau nefericit pentru că știa că vor muri. Nu-și dorea decât să doarmă.
M-am aplecat asupra caietului meu de note.
— Nu mai lucra, uita să măninee, uita chiar să se îmbrace. Toată munca căzuse pe capul meu și sojră-mea a trebuit să-și ia serviciu. Am încercat să-l punem să cerșească, dar era prea voinic ca să inspire milă; și nu-l puteam da drept idiot căci nu avea în ochi privirea care trebuie pentru așa ceva. Sărea pe stradă uitându-se la oameni și eu cât se uita mai mult la ei cu atât devenea mai nefericit. Când se năștea un copil, își acoperea fața cu mâinile – atunci era teribil și speria pe cei care ieșeau din biserică. Cine ar fi crezut că se va însura! Eu am fost cauza acestei căsătorii, eu.
Citeam cu voce tare dintr-un ziar cum o fată din Raguza „înnebunise pentru că se scăldase în mare".
Giuseppe plecă de îndată și peste o săptămână s-a înapoiat cu fata'.
SIRENA Nu mi-a spus niciodată nimic, dar se pare că se dusese drept la ea acasă, intrase cu forța în cameră și o luase cu el. Era fiica unui bogat proprietar de mine, așa încât vă puteți închipui pericolul în care ne găseam. Tatăl fetei veni la noi, cu un avocat deștept, dar n-au putut face mai mult decât mine. Au argumentat și au amenințat, dar până la urmă au trebuit să plece, fără ea noi să suferim vreo pierdere – vreau să spun, fără să dăm bani. Am dus pe Giuseppe și pe Maria la biserică și i-am cununat. Uf! Căsătoria asta! Preotul nu făcu, după ceremonie, glumele obișnuite și când ieșiră, copiii azvârliră cu pietre… Cred că mi-aș fi dat și viața s-o fac fericită, dar cum se întâmplă întotdeauna, nimeni nu putea face nimic.
— Erau deci fericiți împreună?
— Se iubeau, dar iubirea nu este fericire. Toți putem să găsim dragoste. Dragostea nu e nimic.
Acum trebuia să muncesc pentru doi, pentru că ea era cu el, în toate – nu știai niciodată care din ei doi vorbea. A trebuit să vând barca noastră și să lucrez în slujba omului ăstuia bătrân și rău pe care l-ați angajat azi. Cel mai neplăcut era că lumea începea să ne urască. Întâi copiii – totul

începe cu ei – apoi femeile și până la urmă și bărbații. Pentru că, pricina întregii nenorociri era… n-ai să mă dai de gol?
I-am promis discreție absolută și imediat izbucni în blestemul frenetic al unuia care a scăpat de supraveghere, blestem în d pe preoții care i-au riw inat viața, spunea el.
— În felul ăsta suntem înșelați, strigă și, ridicându-se, începu să lovească cu piciorul în micile valuri de azur, până când le întunecă cu un nor de nisip.
Eram prea mișcat. Povestea lui Giuseppe, cu toată absurditatea și superstiția ei, se apropia mult mai mult de realitate decât tot ce cunoscusem înainte. Nu știu de ce, dar fără să-mi dau seama îmi trezi dorința de a ajuta pe alții – cea mai mare din dorințele noastre cred, și cea mai săracă în rezultate. Această dorință trecu repede.
— Era pe cale să nască. Acum lucrurile au luat întorsătura cea mai gravă. Lumea îmi spunea: „Când se va naște fermecătorul dumitale nepot?
Ce copil vesel și drăguț va fi. Cu așa tată. Și așa mamă!” îmi păstram cumpătul și le răspundeam: Cred că așa va fi. Din tristețe va veni bucurie”
— E unul din proverbele de la noi. Și răspunsul meu îi sperie foarte tare și îl povestiră preoților, care se speriară și ei. Apoi se porni, în șoaptă, un zvon că copilul va fi Anticristul. Nu trebuie să-ți fie frică: nu s-a născut niciodată.
O bătrână vrăjitoare începu să facă profeții și nimeni n-a oprit-o. Giuseppe șji cu fata, spunea ea, aveau draci tăcuți, care nu puteau să facă prea mult rău. Dar copilul va vorbi, va râde și ne va duce la rătăcire tot timpul și în cele din urmă va intra în mare și va aduce Sirena în aerul dimprejur și tot pământul o va vedea și o va auzi cântând.
De îndată ce va cânta, cele Șapte Sfinte Taine se vor deschide și Papa va muri și Mongibello va fi pradă flăcărilor; și va arde și vălul Sfintei Agata. Atunci copilul și Sirena se vor căsători, și vor stăpâni împreună lumea, în veciii vecilor.
Tot satul se afla în tumult și hotelierii se alarmară, deoarece sezonul turistic trebuia să înceapă.
S-au întrunit cu toți și au decis că Giuseppe și cu fata vor trebui trimiși undeva, în interior și au și subscris banii necesari. Noaptea dinaintea zilei când ar fi trebuit să plece era cu lună plină și cu vânt de la răsărit și pe toată coasta valurile treceau peste țărmul stâncos în nori argintii. E o priveliște minunată și Maria spuse că trebuie s-o mai vadă încă o dată.
— Nu te duce, i-am spus. Am văzut trecând preotul, însoțit de încă cineva. Și proprietarilor de hoteluri nu le place să fii văzută și dacă n-o să le facem pe plac vom muri de foame.
— Vreau să mă duc, răspunse ea… Marea e furtunoasă și s-ar putea să n-o mai simt niciodată.

— Nu, el are dreptate, spuse Giuseppe. Nu te duce – sau dă-ne voie. Unuia din noi să te însoțim.
— Vreau să merg singură, spuse ea; și se duse singură.
Le-am legat bagajul într-o boccea de pânză și mă simțeam atât de nefericit la gândul că-i voi pierde, încât m-am așezat lângă fratele meu și mi-am pus brațele în jurul lui și el își puse brațele în jurul meu, ceea ce nu făcuse de mai mult de un an și am stat așa, nu mai îmi amintesc câtă vreme.
Deodată ușa zbură în lături și lumina lunii și vântul intrară în' același timp, și o voce de copil spuse râzând:
— Am împins-o de pe stânci în mare.
Am pășit spre sertarul unde îmi țineam cuțitele.
— Stai jos, spuse Giuseppe – tocmai Giuseppe!
Dacă a murit, de ce trebuie să moară și alții?
— Bănuiesc cine este, strigai eu, și am să-l omor.
Eram cât pe-aci să ies pe ușă dar el îmi puse o piedică și, îngenunchind asupra mea, mă apucă de amândouă mâinile și îmi scrânti încheieturile; întâi cea de la mâna dreaptă, apoi cea de la mâna stângă. Nimeni în afară de Giuseppe nu s-ar fi gândit la așa ceva. Fu mai dureros decât îți poți închipui și am leșinat. Când mi-am venit în fire, era plecat, și nu l-am mai văzut niciodată.
Dar pe mine Giuseppe mă dezgusta.
— V-am spus că era un om rău, continuă el.
Nimeni nu s-ar fi așteptat ca tocmai el să vadă Sirena.
— De unde știi că a văzut-o?
— Pentru că nu a văzut-o foarte deseori, ci numai o dată.
— De ce îl iubești, dacă era rău?
Pâse pentru prima dată. Asta i-a fost singurul răspuns.
— Și ăsta e sfârșitul? am întrebat eu.
— N-am omorât niciodată pe asasinul ei, pentru că până mi s-au vindecat încheieturile plecase în America; și nu poți omorî un preot. Cât despre Giuseppe, umblă prin lumea largă, căutând pe cineva care a văzut și el Sirena – fie un bărbat, sau, mai degrabă, o femeie căci, în cazul ăsta, copilul s-ar fi născut, totuși. În cele din urmă ajunse la Liverpool – se află un asemenea loc?
Și acolo începu să tușească și să scuipe sânge până ce muri. Nu cred să mai existe acuma cineva în viață care s-o fi văzut. Au fost rareori mai mult de unul într-o generație și niciodată în viața mea nu vor mai fi în același timp un bărbat și o femeie din care să se nască copilul acela care va aduce Sirena din mare și astfel va distruge tăcerea și va izbăvi pământul.
— Va izbăvi pământul? strigai eu. Oare așa s-a încheiat profeția?
Se rezemă de stâncă, respirând greu. Prin reflexele albastre-verzui l-am văzut cum prindea culoare. L-am auzit spunând:
— Tăcerea și singurătatea nu pot dura pe vecie.

Vor trece poate o sută sau o mie de ani, dar marea va dăinui mai mult și ea va ieși din mare și va cânta.
Aș fi continuat să-i pun întrebări, dar în clipa aceea caverna întreagă se întunecă și prin intrarea strâmtă apăru barca.
CLIP A CEA VEȘNICA I
— Vezi muntele acela, exact în spatele pălăriuței lui Elizabeth? Un tânăr s-a îndrăgostit grozav de mine, acolo, acum douăzeci de ani. Întoarce-ți puțin capul, Elizabeth, dacă ești bună.
— Da, doamnă, spuse Elizabeth, lăsându-se înspre capra trăsurii ca o păpușă de cârpă.
Colonelul Leyland își puse ochelarii și se uită spre muntele unde tânărul se îndrăgostise.
— Era un tânăr drăguț? întrebă el, surâzând, deși își coborî vocea din cauza cameristei.
— N-am știut-o niciodată. Dar e un eveniment care îmi aduce, la vârstă mea, amintiri plăcute.
Mulțumesc, Elizabeth.
— Pot să te întreb cine era?
— Un cărăuș, răspunse miss Raby cu tonul eî obișnuit. Nici măcar un ghid cu certificat. O persoană de sex masculin, care fusese angajată să care bagajele, pe care de altfel le lăsa să cadă.
— Ei! Ei! Și dumneata ce-ai făcut?
— Ceea ce trebuia să facă o tânără lady. Am țipat și i-am spus să nu mă insulte. Am fugit, lucru care nu era deloc necesar, am căzut, mi-am scrântit un picior, am țipat din nou și el a trebuit să mă poarte pe o distanță de o jumătate de milă, așa de spășit încât îmi venea să cred că o să mă azvârle într-o prăpastie. În starea asta am ajuns-o pe o oarecare doamnă Harbottle, la vederea căreia am izbucnit în plâns. Dar ea era cu atât mai proastă decât mine, încât mi-am revenit repede.
— Bineînțeles ai declarat că totul era din vina dumitale?
— Cred că da, răspunse ea cu mai multă seriozitate. Doamna Harborttle, care, ca mai toată lumea, avea întotdeauna dreptate, mă prevenise împotriva lui; îl luasem cu noi și în alte expediții.
— Ah! îmi dau seama.
— M-ar mira. Până atunci fusese la locul lui.
Dar era prea ieftin: ne dădea mult prea mult pentru cât îl plăteam. Asta, după cum știi, e un semn prevestitor a o persoană din clasele de jos.
— Dar cum putea fi asta vina dumitale?
— L-am încurajat: îl preferam cu mult doamnei I-Iarbottle. Era frumos și ceea ce numesc eu „agreabil”; și purta haine splendide. Am rămas amândoi în urmă, să culegem flori. Am întins mâna să mi le dea – și în schimb mi-o apucă și îmi înșiră o litanie de dragoste pe care o învățase din 1 proraessi sposi
— Ah! Era italian.

În momentul acela treceau frontiera. Pe un podeț în mijlocul brazilor erau doi stâlpi, unul vopsit roșu, alb și verde și celălalt negru și galben.
— Trăia în Italia irredenta spuse miss Raby.
Dar trebuiam să fugim în Regat. Mă întreb ce s-ar fi întâmplat dacă am fi făcut-o.
— Pentru Dumnezeu! spuse colonelul Leyland brusc dezgustat. Pe capră Elizabeth tremura.
— Dar s-ar fi putut să fie o partidă foarte reușită.
Avea obiceiul să vorbească cu tonul ăsta de conversație potolită. Colonelul Leyland, care ținea seama de mintea ei scânteietoare, reuși să exclame:
— Bineînțeles, da, bineînțeles. Miss Raby se întoarse:
— Crezi că îmi râdeam de el?
Colonelul păru cam dezorientat, surâse și nu răspunse nimic. Acuma, trăsura abia se târa anevoie la picioarele unui munte celebru. Drumul era construit peste rămășițele de stânci care căzuseră și cădeau încă de pe coastele lui; dâre pustiitoare de pietre albe, prin pădurile de brad. Dar mai sus, își aducea aminte miss Raby, pe coastele mai line dinspre răsărit, puteai găsi văgăuni liniștite, stânci acoperite cu flori și un peisaj nemaipomenit.
Nu glumise chiar atât cât își închipuia tovarășul ei. Incidentul fusese, desigur, ridicol. Dar era oarecum în stare să râdă de el fără să râdă de actorii sau de decorul propriu-zis.
— Aș fi preferat să mă facă pe mine de râs, decât să mă facă să cred că el e un idiot, spuse ea după o lungă pauză.
Iată și vama, spuse colonelul Leyland, schimbând vorba.
Ajunseseră în țara lui ach și ja. Miss Raby oftă; pentru că-i iubea pe latini, după cum fiecare ax trebuie să-i iubească, atunci când nu sunt grăbiți.
Dar colonelul Leyland, în calitate de militar, respecta Teutonia.
— Se mai vorbește încă italienește, pe o distanță de șapte mile, spuse ea, consolându-se ca un copil.
— Germana e limba viitorului, răspunse colonelul Leyland. Toate cărțile importante sunt scrise în germană.
— Dar toate cărțile tratând un subiect important sunt scrise în italiană. Elizabeth – dă-mi un subiect important.
— Natura „umană, coniță, spuse fata în casă, timidă, dar cam obraznică.
— Elizabeth e o romancieră ca și stăpâna ei, spuse colonelul Leyland. Se întoarse pentru a privi peisajul, pentru că nu-i făcea plăcere să fie amestecat într-o conversație cu persoane din pături sociale diferite. Observă că fermele erau mai bogate, că cerșetoria încetase, că femeile erau mai urâte și bărbații mai rotunjiori, că, în fața hanurilor de pe marginea drumului, se consuma mâncare mai hrănitoare.
— Colonel Leyland, să ne oprim la „Grand Hotel des Alpes”, sau la „Hotel de Londres'- la „Pension Lieby”, la „Pension Atherley-Simona, la

„Pension Belle Vue”, la „Pension 01d-England” sau la „Albergo Biscione”?
— Presupun că ai prefera pe „Biscione”?
— La drept vorbind, n-aș avea nimic de spus împotriva lui,; Grand Hotel des Alpes”. El aparține proprietarilor de la „Biscione”. Se pare că s-au îmbogățit.
— Ar trebui să ți se facă o primire splendidă
— Dacă niște oameni ca ăștia știu ce este recunoștința.
Pentru că romanul Momentul etern, care adusese faima lui miss Raby, adusese și faima satului Vor ta.
— Oh, mi-au mulțumit ața cum se cuvine.
Signor Cantu mi-a scris cam la trei ani după ce cartea mi-a fost publicată. Scrisoarea mi s-a părut puțin patetică, deși dădea semne de mare prosperitate; nu-mi place să denaturez viața oamenilor. Mă întreb dacă locuiesc în vechea lor casă sau în casa cea nouă.
Colonelul Leyland venise la Vorta ca să fie împreună cu miss Raby, dar era de acord să locuiască în hoteluri diferite. Ea, indiferentă față de asemenea subtilități, nu vedea nici un motiv pentru care nu puteau să locuiască sub același acoperiș, după cum nu vedea de ce nu puteau să călătorească în aceeași trăsură. Pe de altă parte.
Miss Raby ura tot ce era pretențios.
El se decisese pentru „Grand Hotel des Alpes”, iar ea se îndreptă spre „Biscione”, când plicticoasa de Elizabeth spuse -:
— Stăpâna prieteniei mele stă la „Alpes”.
— Oh! Dacă prietena lui Elizabeth stă acolo, asta rezolvă totul; vom merge cu toți acolo.
— Foarte bine, coniță, spuse Elizabeth, ferin du-se cu grijă de cea mai mică expresie de gratitudine. Fața colonelului Leyland deveni severă, din cauza acestei lipse de disciplină.
— O răsfeți, șopti el, când coborâră cu toți ca să urce dealul.
— Iată, acuma vorbește militarul.
— Bineînțeles, am avut prea mult de-a face cu Tomies-i7 ca să mai pot intra acum în. Ceea ce numești dumneata „relații umane11. Un pic de sentimentalism și toată armata s-ar duce de râpă.
— Știu, dar întreaga lumea nu e o armată. Așa încât de ce să pretind că sunt ofițer? Îmi aduci aminte de prietenii mei anglo-indieni, care erau șocați când eram amabilă cu unii din indigeni.
Îmi explicau, cu argumente destul de concludente, că o asemenea purtare nu ar fi fost convenabilă pentru ei și că nici nu mtâlniseră vreun caz în care lucrul acesta să se petreacă altfel. În lumea asta oameni fără noroc au încercat întotdeauna să conducă pe cei care aveau noroc; și asta trebuie să înceteze. Dumneata nu ai avut noroc; toată viața ai trebuit să comanzi oameni și să storci de la ei ascultare oarbă și alte virtuți tot atât de puțin profitabile. Eu am noroc: nu sunt obligată să fac același lucru – și n-am să-l fac.

— Atunci 'nu-l face, spuse el surâzând. Dar bagă de seamă ca, în fond, să nu descoperi că lumea e totuși o armată. Și mai bagă de seamă, să nu fii nedreaptă cu oameni nenorocoși: noi suntem, de exemplu, destul de îngăduitori față de iubitele dumitale clase de jos.
— Desigur, spuse ea visătoare, ca și cum nu 1 se făcuse nici o concesie. A devenit ceva obișnuit.
Dar ei nu se lasă înșelați. Ei, ca și noi, știu că un singur lucru în lume merită să le aparțină.
— Ala! da, oftă colonelul. Trăim într-o epocă mercantilă.
— Nu! exclamă miss Raby, cu atâta violență încât Elizabeth se întoarse să vadă ce se întâmplă.
Nu ești în stare să înțelegi. Poți foarte ușor să te lipsești de bunăvoință și de bani. Singurul lucru care merită să fie dăruit altora e însăși persoana ta. Te-ai dăruit vreodată cuiva?
— Deseori.
— Vreau să spun, te-ai făcut vreodată, cu bună știință, de râs față de inferiorii dumitale?
— Cu bună știință, niciodată. Începea să întrevadă, în sfârșit, ceea ce vroia ea să demonstreze.
Lui miss Raby îi plăcea întotdeauna să spună că numai o asemenea autorelevare era singura bază posibilă pentru relațiile cinstite dintre oameni, singura poartă în bariera spirituală, care desparte o clasă socială de alta. Una din cărțile, ei tratase despre acest subiect; și reușise să facă, pe tema asta, o lectură foarte agreabilă.
— Dar dumneata ai făcut-o vreodată? spuse el în glumă.
— N-am făcut-o niciodată chiar așa cum ar fi trebuit. Până acuma n-am simțit niciodată că m-am făcut propriu-zis de râs; dar când o voi t* face, sper s-o arăt deschis.
— Aș vrea să fiu acolo
— Poate că n-o să-ți facă plăcere, răspunse ea.
Ar putea să mi se întâmple în orice clipă și poate într-o societate eterogenă. Cauza ar putea fi un lucru cât se poate de mărunt.
— Priviți Vorta! strigă vizitiul, tăind scurt conversația sprințară. El, și Elizabeth, și trăsura ajunseseră în vârful dealului. Pădurile întunecate dispăruseră; și se găsiră într-o vale ale cărei coaste, presărate cu peluze de smarald, se desfășurau în valuri și în meandre, care se îmbinau una într-alta și totuși tindeau mereu spre culmi mai înalte, așa încât se înălțau până la 2000 de picioare8, acolo unde stâncă izbucnea din iarbă și se transforma în munții cei mari, cu vârfuri ce se profilau delicat în puritatea serii.
Vizitiul, înzestrat cu talentul repetiției, spuse:”
— Vorta! Vorta!
Departe, în susul văii, se ivise un sat mare, alb, azvârlit peste pășunile ondulate, ca un vas pe mare, iar la prova lui, înfruntând o pantă abruptă, se înălța un turn maiestuos, din piatră cenușie, nouă. Pe când

se 'uitau la el, turnul prinse glas și vorbi cu nespusă frumusețe munților, care îi răspunseră.
Fură din nou informați că asta e Vorta și că asta era campanila 1 cea nouă la fel ca aceea din Veneția, numai că era și mai frumoasă – și că sunetul era dangătul clopotului cel nou al campanilei.
— Îți mulțumesc; așa e, spuse colonelul Leyland pe când miss Raby se bucura că satul dăduse o asemenea întrebuințare noii sale prosperități. Îi fusese frică să revină în locuri pe care odinioară le iubise atâta, ca nu cumva să găsească ceva nou.
Nu-i trecuse niciodată prin minte că și lucrurile noi puteau să aibă frumusețea lor. Arhitectul își căutase într-adevăr inspirația în sud și turnul, care se ridica printre munți, era asemănător celui care stătuse odată între lagune. Dar locul de origine al clopotului nu putea fi determinat, căci nu există o naționalitate a sunetului.
Mulțumiți și tăcuți își desfătară mai departe privirile cu peisajul acesta atât de frumos. Turiști binevoitori îi luară drept o pereche foarte potrivită. Într-adevăr, pe fața puțin cam ascuțită a lui miss Raby nu se citea nimic care să pară din cale afară de literar; iar profesia colonelului Leyland îl făcuse mai degrabă îngrijit decât agresiv. Semănau perfect cu o pereche cultă și rafinată, care își petrecuse viața admirând lucrurile frumoase de care lumea era plină.
Pe când se apropiau, alte biserici, până acum nevăzute, răspunseră – biserici mici, biserici urâte, biserici zugrăvite în roz cu turnurile ca niște dovleci, biserici spoite în alb cu turnuri de șindrilă, biserici ascunse cu totul privirii în luminișurile pădurilor, ori în cutele pajiștilor – până când aerul înserării se umplu de voci slabe iar vocea puternică, pornită din campanila, cânta în mijlocul lor. Numai biserica engleză, clădită de curând în stilul englezesc primitiv, rămânea învăluită într-o tăcere virginală.
Clopotele tăcură și bisericuțele se cufundară din nou în întuneric. În schimb, se auziră sunetele gongurilor care anunțau masa și în fața ochilor lor se perindară turiștii obosiți care se grăbeau spre cină. Un landou, cu inscripția „Pension Atherley-Simon” vopsită pe el, mergea la trap să întâlnească diligența, care era pe cale să sosească.
O doamnă vorbea cu mama ei despre o rochie de seară. Tineri cu rachete vorbeau cu tineri cu alpenstocks. Apoi, în întuneric, un deget de foc indică „Grand Hotel des Alpes”.
— Priviți, lumina electrică! spuse vizitiul, auzind exclamațiile pasagerilor lui.
„Pension Belle Vue” ieși la iveală dintr-o pădure 'de pini și de pe marginea unui râu îi răspunse „Hotel de Londres”. „Pension Liebig” și „Lorelei” erau anunțate, respectiv, în verde și chihlimbariu.
„Old-Englandapărea în roșu aprins.
Iluminația acoperea o suprafață vastă, căci cele mai bune hoteluri erau așezate în afara satului, în locuri înalte sau romantice. Această

manifestare exagerată avea loc în fiecare seară, în timpul sezonului, dar numai când sosea diligența. Imediat ce ultimul' turist pe care-l aducea se instalase, luminile se stingeau și proprietarii de hoteluri, înjurând sau bucurându-se, se întorceau la țigările lor de foi.
— Oribil! spuse miss Raby.
— Oribili oameni! spuse colonelul Leyland.
Hotelul „Des Alpes”, o clădire enormă, era construit din lemn și dădea astfel impresia unei cabane mult mărite. Dar această impresie era corectată de o terasă care costase desigur foarte scump și care oferea o vedere splendidă; dalele ei pătrate puteau fi văzute de la kilometri depărtare și, ca dintr-un rezervor uriaș, se răspândeau de aci peste peisajul înconjurător poteci de asfalt. Trăsura lor, care urca un drum aflat în proprietatea unui particular, se opri sub un portic boltit, din lemn de pin, mărginit de o parte de această terasă, iar de cealaltă de un hol acoperit. Îi întâmpină un roi de funcționari – oameni cu vipuști de aur, oameni mai bine îmbrăcați cu mai multe vipuști de aur, oameni și mai bine îmbrăcați, fără vipuști de aur.
Elizabeth, cu un aer arogant, ducea, cu greutate, un coșuleț de paie.
Colonelul Leyland deveni, deodată, militar până în vârful degetelor.
Miss Raby pe care, cu toată experiența ei, un hotel mare o cam zăpăcea întotdeauna, se trezi dintr-o dată într-un dormitor luxos și fu sfătuită să se schimbe imediat, dacă dorea să ia parte la masa comună.
Pe când urca scara, văzu sala restaurantului umplându-se cu englezi și americani și cu nemți bogați și flămânzi. De obicei îi plăcea societatea, dar în seara asta se simțea ciudat de deprimată.
Părea că în fața ei se contura, neclar încă, o viziune neplăcută.
— Am să mănânc în camera mea, îi spuse lui Elizabeth. Du-te și ia-ți cina: am să despachetez eu.
Se învârti prin cameră, uitându-se la afișele cu regulamente, la afișele cu prețuri, la afișele care anunțau excursii, la canapeaua de pluș roșu, la cănile și ligheanele pe care erau litografiate vederi din munți. Unde, printre aceste splendori, mai era loc pentru signor Cantu cu pipa lui de porțelan și pentru signora Cantu cu șalul ei de culoarea tabacului?
Când chelnerul aduse, în sfârșit, masa se interesa de proprietar și de proprietăreasă.
Chelnerul răspunse, în engleza lui cosmopolită, că erau amândoi sănătoși.
— Locuiesc aici sau la „Biscione”?
— Desigur că aici. Numai turiștii săraci se duc la „Biscione”.
— Atunci cine locuiește acolo?
— Mama lui signor Cantu. Ea nu are nici o legătură, continuă el la fel ca și cineva care ar fi învățat o lecție, nu ra nici o legătură cu noi.
Acum cincisprezece ani, da. Dar acuma, unde Biscione? Vă rog să dezmințiți dacă vi se vorbește de noi în legătură cu ei.
Miss Raby spuse calm:

— Am făcut o greșeală. Vrei să fii bun să spui că plec și ca bagajul să-mi fie dus, imediat, la „Biseione”.
— Firește, firește, spuse chelnerul bine stilat.
Va trebui să plătiți.
— Fără îndoială.
Mașinăria aceea complicată care o înghițise, începu s-o evacueze. Cuferele fură cărate jos, fu chemată trăsura cu care venise. Elizabeth, palidă de indignare, apăru în hol. Plăti pentru paturi în care nu dormiseră și pentru mâncarea pe care nu o mâncaseră niciodată. O porni spre ușă prin vălmășagul funcționarilor tiviți cu aur, care sperau că, fie chiar și în acest scurt răstimp, își câștigaseră dreptul la un bacșiș. Musafirii din hol o priviră, amuzați, trăgând concluzia că hotelul i se păruse prea scump.
— Ce s-a întâmplat? Ce naiba s-a întâmplat?
Nu te-ai simțit bine? Colonelul Leyland, în frac, alerga după ea.
— Nu-i asta, am făcut o greșeală. Hotelul ăsta e ai fiului, trebuie să mă duc la „BiscioneK. E certat cu bătrânii: cred că tatăl a murit.
— Dar zău, dacă te simți bârfe aici…
— Trebuie să aflu chiar astă-seară dacă e adevărat. Și mai trebuie să aflu – vocea ei tremură – dacă e vina mea.
— Dar în ce fel, pentru numele lui Dumnezeu…
— Am să fiu în stare să suport adevărul, continuă ea, fără să ridice vocea. Sunt prea bătrână ca să fiu în același timp o regină de tragedie și un geniu rău.
— Ce vrea să spună? Ce naiba vrea să spună?
Murmură Leyland privind luminile trăsurii care cobora dealul. Ce rău a putut să facă? De fapt ce rău e în toată afacerea asta? Proprietarii de hoteluri se ceartă mereu între ei: nu e treaba noastră. Luă, în. Tăcere, o masă bună. Apoi, scrisorile sale care soseau de la poștă îi abătură gând urile.
„Dragul meu Edwin. Îmi vine foarte greu să-ți scriu în situația actuală și știu că ai să mu crezi dacă îți spun că nu scriu din simplă curiozitate. Nu cer decât un răspuns la o singură întrebare, pusă fără ocolișuri. Ești logodit sau nu cu miss Raby? Moda în societate s-a schimbat de când eram eu tânără. Dar cu toate astea, o logodnă rămâne totuși o logodnă și ar trebui anunțată imediat, pentru ca niciuna din părți să nu fie pusă într-o situație falsă. Deși ți-ai ruinat sănătatea și ai renunțat la cariera ta, poți totuși să mai aperi onoarea familiei.” „Fleacuri41, exclamă colonelul Leyland. Cunoștința cu miss Raby îl făcuse receptiv. Nu recunoscu în aceste rânduri din scrisoarea surorii sale nimic mai mult decât o prejudecată care funcționa automat. Nu era mai emoționat în t? mp ce parcurgea scrisoarea decât fusese ea atunci când o alcătuise.
„Cât despre fata de care mi-au vorbit familia Bannon, ea nu e un paznic – nu e nimic altceva, decât un paravan cu ajutorul căruia să zvârli praf în ochii lumii. Nu vreau să spun nimic împotriva lui miss Raby, ale cărei

cărți le citim cu regularitate. Cei care se ocupă cu literatura nu sunt niciodată oameni practici și sunt sigură că ea nu-și dă seama. Poate n-o socot soția care îți trebuie; dar asta e altă problemă.
Micuții, care te sărută cu toții (ca și Lionel), sunt acuma pentru mine o fericire fără seamăn.
Viitorul este singurul lucru pe care-l privim cu teamă, căci va trebui să ținem seamă că educația lor va necesita cheltuieli în stare să ne ruineze. Cu dragoste, a ta Nelly”
Cum ar fi putut să explice farmecul bizar al relațiilor sale cu miss Raby? Nu vorbiseră niciodată de căsătorie și probabil că niciunul din ei n-avea să pronunțe vreodată un singur cuvânt despre dragoste. Dacă, în loc să se vadă unul pe altul deseori, ar ajunge să se vadă mereu, ar fi numai ca niște tovarăși înțelepți, cunoscători într-ale vieții, nu ca niște îndrăgostiți egoiști râvnind o pasiune infinită, pe care nu aveau dreptul să o pretindă, nici puterea să o împărtășească. Niciunul din ei nu avea pretenția că e un suflet candid, sau că ar ignora limitele și inconsistențele celuilalt. Nu prea își treceau nimic cu vederea, unul altuia. Toleranța implică rezervă: și cea mai bună garanție a unor relații calme și senine, o dă cunoașterea. Curajul colonelului Leyland nu era de o calitate mediocră: opinia oamenilor, pe care îi cunoștea bine, îl lăsa indiferent. În ceea ce-l privea, Nelly și Lionel și micuții lor n-aveau decât să fie șocați sau nemulțumiți. *ÎVâiss Raby era o scriitoare, un fel de radicală; el un soldat, un gen de aristocrat. Dar perioada lor activă începea să treacă; el înceta să mai lupte, ea să mai scrie. Puteau să-și petreacă împreună o toamnă a vieții, plăcută, Și nici n-ar fi cei mai nepotriviți tovarăși pentru iarna ce avea să urmeze.
Era un om prea fin ca să admită, chiar în sinea lui, că nu e rău să te căsătorești cu cineva care-ți aduce un venit de două mii pe an K Dar lucrul ăsta adăuga totuși un farmec nemărturisit gândurilor sale. Rupse bucățele scrisoarea lui Nelly și o aruncă pe fereastră, în întunericul de afară.
„Ciudată doamnă”, murmură el, uitându-se spre Vorta, și încercând să distingă campanila în lumina crescândă a lunii. „De ce te-ai hotărât pentru lipsa de confort? De ce te amesteci în certurile dintre oameni, care nu se înțeleg și pe care nu-i înțelegi? Ce prostuță ești să crezi că dumneata le-ai provocat. Ai convingerea că ai scris o carte care a minat farmecul locului și i-a făcut pe oameni corupți și abjecți? Știu exact ce gândești. Numai din cauza ta ai să fii nefericită și ai să încerci mereu să îndrepți ceea ce n-a fost drept. Ciudată doamnă!”
Foarte aproape, la picioarele lui, putea să distingă fragmentele albe ale scrisorii surorii sale.
Jos în vale campanila începea să se vadă, ridicându-se din aburii argintii.
„Scumpă doamnă”, șopti el și, cu mâinile, făcu un mic semn spre sat.

Îl Primul roman al Iul miss Raby, Clipa cea veșnică, avusese la bază ideea că omul nu trăiește numai în timp, că o seară care a trecut poate să însemne cât mii de veacuri în grădinile raiului – o idee expusă mai târziu, mai filosofic, de Maeterlinck9. Ea însăși declara acuma că era o carte plicticoasă, afectată și că titlul sugera mai degrabă scaunul dentistului. Dar o scrisese când se simțise tânără și fericită; și acesta e momentul mai prielnic decât maturitatea – când îți poți formula un crez. Pe măsură ce anii trec, concepția poate deveni mai serioasă, dar dorința de a o împărtăși altora slăbește în aceeași măsură. Nu-i displăcea cu totul că prima ei lucrare era și cea mai ambițioasă. Printr-o ciudățenie a sorții, cartea făcuse mare senzație, mai ales în cercurile lipsite de imaginație.
Oamenii fără ocupație o interpretară în sensul că nu are nici o importanță dacă îți pierzi timpul; oameni vulgari își spuneau că nu e nici un păcat să fii nestatornic; cei cucernici o interpretau ca un atac la adresa moralității. Autoarea deveni foarte cunoscută în societate, unde entuziasmul oi pentru clasele de jos nu făcu decât să-i atribuie un farmec în plus. Chiar în acel an, Lady Anstey, doamna Heriot, marchizul de Bamburgh și mulți alți, pătrunseră până la Vorta, unde se petrecea acțiunea cărții. Se înapoiară plini de entuziasm.
I.ady Anstey expunea acuarelele pe care le făcuse; doamna Heriot, care se ocupa cu fotografia, scrise un articol în revista The Ștrand; pe când The Nineteenth Century publică o lungă descriere a localității semnată de marchizul de Bamburgh.
Intitulată Țăranul de azi și relațiile sale cu ca-f tolicismul roman. Datorită acestor eforturi, Vorta începu să devină cunoscută și oamenii cărora le plăcea să se îndepărteze de drumurile prea mult umblate, se duseră acolo și în același timp îi antrenară și pe alții. Datorită unor întâmplări banale, miss Raby nu se înapoiase niciodată în satul a cărui soartă înfloritoare era atât de strâns legată de propria ei ascensiune. Auzise din când în când de ceea ce se realizase acolo. Se mai și șoptea că o clasă inferioară de turiști începuseră să descopere localitatea și, de frică să nu găsească unele aspecte viciate, până la urmă nu se mai simți atât de mult atrasă de locurile care odinioară îi făcuseră atâta plăcere. Colonelul Leyland însă o convinse; dorea să-și petreacă vara într-un loc răcoros și sănătos, într-un loc unde putea să citească, să vorbească, și să găsească prilejul unor plimbări prielnice pentru un bolnav încă voinic. Prietenii lor surâseră; cunoștințele lor au bârfit, rudele erau furioase. Dar el era curajos, iar ea nu se sinchisea, își realizaseră expediția sub egida fără importanță a lui Elizabeth.
Sosirea o întristă. Li displăcea să vadă hotelurile mari, așezate în cerc, departe de satul care ar fi trebuit să concentreze toată viața. Firmele iluminate, aprinse cu litere de foc pe pantele atât de liniștite pe înserat, îi mai jucau în fața ochilor.

Şi monstruosul „Hotel des Alpes” o obseda ca un coşmar. În visurile ei, îşi amintea de acel portic, de holul ostentativ, de biroul de nuc lustruit, de imensul rastel pentru cheile camerelor, de faianţa înflorită din dormitoare, de uniformele funcţionarilor şi de mirosul lumii elegante – care, pentru nările unora, e la fel de deprimant ca şi cel al sărăcimii. Progresele civilizaţiei nu o entuziasmau, deoarece experienţa ei din ţările levantine o învăţase că rareori civilizaţia porneşte cu dreptul şi că are tendinţa să-i facă pe barbari imorali şi depravaţi, înainte ca aceştia s-apuce să vadă în chip de compensaţie părţile ei bune. Şi aici nu era vorba de progres: lumea avea mai multe de învăţat de la sat, decât satul de la lume.
La „Biscione” găsise, într-adevăr, foarte puţine schimbări – doar patosul unei supravieţuiri. Bătrânul proprietar murise şi bătrâna lui soţie era bolnavă la pat, dar vechiul caracter al locului nu dispăruse încă. Pe faţada de bârne se vedea şi acum pictat balaurul înghiţind un copil – blazonul milanezilor Visconti, ai căror descendenţi ar fi putut foarte bine să fie şi familia Cantu. Căci era ceva în micul hotel care obliga pe un client înţelegător să creadă în aristocraţie – sau în tot cazul, să creadă în ea în acel moment.
Un aer aristocratic, pe care nu-l poate da decât firescul, domnea peste tot. În fiecare dormitor se găseau două-trei lucruri frumoase – o mică tapiserie de mătase, un fragment de sculptură în stil rococo, câteva ţigle albastre, înrămate şi atârnate pe pereţii spoiţi în alb. În saloane şi pe scări erau tablouri – tablouri din secolul al optsprezecelea în stilul lui Carlo Dolce 1 şi Caraci2
— O Mater Dolorosa în rochie albastră, un sfânt emoţionant, un Alexandru mărinimos cu bărbia teşită. Un stil îndoielnic – aşa cum spun persoaCarlo Doici sau Dolce (l (il6-1G8G), pictor florentin.
Familie de pictori italieni din şcoala eclectică: 'Lodovico Carracci (1555-1G19) şi nepoţii acestuia, Agostino
— 1602) şi Annibale (1560-1609).
— Clipa cea veşnică nele superioare şi cărţile de referinţă. Şi totuşi, câteodată, putea să aibă mai multă prospeţime şi semnificaţie ca un Fra Angelico10, cumpărat de curând. Miss Raby, care vizitase duci în rezidenţele lor senioriale fără să se simtă câtuşi de puţin emoţionată, se socoti vulgară şi modernă când intră în „Albergo Biscione”. Lucrurile cele mai obişnuite – pernele canapelelor, feţele de masă, feţele de pernă – deşi erau câteodată făcute din materiale inferioare şi nepotrivite din punct de vedere estetic, îi inspirau respect şi umilinţă. Prin această locuinţă curată şi prietenoasă treceau pe vremuri signor Cantu cu pipa lui de porţelan, signora Cantu, cu şalul ei de culoarea tabacului şi Bartolommeo Cantu, acum proprietar la „Grand Hotel des Alpes”.
A doua zi, se aşeză la masa de dimineaţă într-o dispoziţie pe care încerca s-o atribuie unei nopţi proaste şi vârstei înaintate. Niciodată, se gândi ea, nu văzuse o lume mai puţin atrăgătoare şi mai demnă de

dispreț decât cea care o înconjura. Ofemeie cu sprâncene negre îi da înainte despre patriotism și despre datoria turiștilor englezi de a prezenta, față de celelalte națiuni, un front unit. O altă femeie se plângea fără încetare, ca un robinet care picură dar nu curge niciodată, de mâncare, de prețuri, de zgomot, de nori, de praf.
Ei personal, spunea ea, îi plăcea să stea aici; dar nu-i venea deloc să recomande hotelul prietenilor ei: era genul de hotel care te făcea să nu te gândești la așa ceva. Bărbații erau rari și foarte prețuiți; un tânăr descria, cu hohote de râs, cele întreprinse ae eî ca să-i facă praf pe indigeni.
Miss Raby era așezată cu fața spre faimoasa frescă care constituia singura podoabă a camerei... Fusese descoperită cu prilejul unor reparații; și, deși suprafața ei era deteriorată pe alocuri, culorile erau încă vii. Signora Cantu o atribuia când lui Tizian, când lui Giotto și spunea că nimeni nu-i putea interpreta semnificația; profesori și artiști se străduiseră și ei în van. Asta o spunea pentru că așa îi plăcea ei s-o spună, semnificația era L'oarte clară și îi fusese explicată deseori. Cele patru figuri erau sibile care făceau profeții asupra nașterii lui Cristos. Nu se putea ști pentru care motiv original fuseseră pictate aici, sus în munți, la limita extremă a artei italiene. Acum, în orice caz, constituiau un neprețuit subiect de. Conversație; și multe cunoștințe se legaseră, multe discuții fuseseră evitate, datorită prezenței lor binevenite pe zid.
— Nu vi se pare că sfinții ăștia sunt cam șmecheri, spuse o americană, urmărind privirea lui miss Raby.
Tatăl doamnei murmură ceva despre superstiție.
Erau o pereche lugubră, înapoiată de curând din Țara Sfântă, unde fuseseră înșelați fără milă și, ca urmare, atitudinea lor față de religie suferise schimbări.
Miss Raby observă, pe un ton cam tăios, că sfinții erau sibile.
— Dar eu nu-mi aduc aminte de sibile, spuse doamna, nici în Noul, nici în Vechiul Testament.
— Scorneli ale preoților ca să înșele pe țărani, adăugă tatăl cu tristețe.
— La fel ca bisericile lor; tinichele bătătoare la ochi care au pretenție că-s aur, cânepă despre care se pretinde că e mătase, stucatură care cică-i marmură; la fel ca procesiunile lor, ca... (aici trase o înjurătură) de campanile.
— Tatăl meu, spuse doamna, aplecându-se puțin înainte, suferă teribil de insomnii. Închipuiți-vă un clopot care sună în fiecare dimineață la șase!
— Da, doamnă; 6 să profiți și dumneata. I-am pus capăt.
— Ați oprit să se sune clopotele de dimineață?
Strigă miss Raby.
Mai multe persoane ridicară privirea ca să vadă cine e. Cineva șopti că e o scriitoare.

Americanul răspunse că urcase toată înălțimea asta ca să se odihnească și, dacă nu va găsi odihnă, se va duce într-altă parte. Vizitatorii englezi și americani de comun acord îi obligaseră pe proprietarii de hoteluri să ia măsuri. Acuma preoții nu sunau clopotele decât la amiază, ceeace era suportabil. „Cooperarea'1, credea el, poate face orice: fusese același lucru și cu țăranii.
— Cum au putut turiștii să se amestece în viața țăranilor? întrebă miss Raby, care începuse să fiarbă de mânie și să tremure din tot corpul.
— Am spus același lucru; am venit la odihnă și vrem să ne odihnim. În fiecare săptămână se îmbătau și cântau până la două noaptea. În orice caz, este oare ăsta un mod de viață?
— Mi-aduc aminte că unii din ei se îmbătau, dar în același timp îmi aduc aminte cum cântau.
— Chiar așa. Până la două, replică el.
Se despărțiră iritați, fiecare din pricina celuilalt, Ea îl lăsă să-i dea înainte despre necesitatea unei noi religii universale în aer liber. Deasupra capului lui stăteau cele patru sibile, grațioase în ciuda stângăciei și lipsei lor de maturitate, ținând fiecare în mână o tabletă pe care erau înscrise promisiuni concise de mântuire. Dacă vechile religii deveniseră într-adevăr insuficiente pentru umanitate, nu părea deloc probabi că un înlocuitor potrivit ar putea veni din America.
Era prea devreme ca să facă signor ei Cantu vizita pe care și-o făgăduise. Pe de altă parte, nici Elizabeth, care peste noapte fusese obraznică și acum se căia într-un mod plicticos, nu era un tovarăș acceptabil. Afară, la cele câteva mese, stăteau niște femei care beau bere. Stăteau la umbra unor castani cu coroanele tăiate; o balustradă joasă de lemn le despărțea de ulița satului. Pe această balustradă se cocoță miss Rabv, pentru că își oferea o vedere a campanilei. Un ochi critic putea observa multe greșeli în arhitectura ei.
Dar o privi totuși cu plăcere crescândă, în care era amestecată o anumită recunoștință.
Chelnerița nemțoaică veni la ea și îi sugeră, în mod foarte civilizat, că ar trebui să-și aleagă un scaun confortabil. Ăsta era locul unde mâneau clasele de jos; nu dorea să intre în salon?
— Mulțumesc, nu; de câți ani ați început să vă clasați clienții după condiția lor socială?
— De mulți ani. Era necesar, răspunse această femeie admirabilă. Se întoarse în casă umflată de cărnurile de pe ea și plină de bun-simț, unul din multele semne” că teutonii începeau să câștige teren în dauna latinilor, în această disputată vale.
După aceea apăru o doamnă cu părul cărunt, ferindu-și ochii de soare și fâșâind ziarul Morning Post. Aruncă spre miss Raby o privire amabilă, își șterse nasul, se scuză de a fi intrat în vorbă și i se adresă după cum urmează:

— Astă seară, mă întreb dacă știți, se va da un concert ca să se strângă bani pentru un vitraliu al bisericii anglicane. V-aș putea convinge să luați bilete? După cum s-a spus, e foarte important ca englezii să aibă un loc de întâlnire, nu-i așa?
— Foarte important, spuse miss Raby, dar aș dori ca locul de întâlnire să fie în Anglia.
Doamna cea căruntă surâse. Apoi păru mirată, în sfârșit, își dete seama că fusese insultată și plecă foșnindu-și ziarul.
„Am fost prost crescută, se gândi miss Raby abătută. Prost crescută față de o doamnă la fel de prostuță și de căruntă ca și mine. Nu e o zi bună ca să stau de vorbă cu oameni."
Avusese parte de succes în viață și în general fusese fericită. Nu era obișnuită cu acele stări numite depresive care-ți deschid însă orizonturi mai largi, chiar dacă te fac ca totul să ți se pară mai cenușiu. În dimineața asta punctul ei de vedere începu să se schimbe. Se plimbă prin sat, dar aproape că nu-și dădu seama că munții îl înconjurau ca întotdeauna sau că lumina soarelui strălucea neschimbată. Dar era complet, conștientă de ceva nou; de coruperea foarte vag definită care e produsă de trecerea unui mare număr de oameni.
Chiar și acum aerul era îmbâcsit de iz de cărnuri și băutură, la care se adăuga praful, și fumul de tutun, și mirosul cailor istoviți. Lângă biserică erau îngrămădite diferite vehicule și sub campanila o femeie păzea o grămadă de biciclete.
Sezonul nu fusese prielnic pentru ascensiuni, și grupuri de tineri în costume elegante de Norfolk băteau drumul fără rost în sus și în jos, așteptând să fie tocmiți ca ghizi. Vizavi de poștă se aflau două hoteluri mari și ieftine și în fața lor nenumărate mesuțe înaintau până în stradă. Aici se mânca de dis-de-dimineață și până noaptea târziu. Clienți, cea mai mare parte gei-mani, se cinsteau între ei strigând și râzând, cu brațele petrecute peste mijlocul nevestelor. Apoi, ridicându-se greoi, plecau în șir indian spre un punct de unde aveau o nouă priveliște și unde un steag roșu le indica posibilitatea unei alte mese. Toată populația era ocupată cu vreun serviciu, până și fetițele cele mai mici care îi plictiseau pe musafiri oferindu-se să le vândă cărți poștale la fiecare colț, Vorta intrase cu totul în comerțul turistic.
Un sat trebuie să aibă o ocupație; și satul acesta fusese întotdeauna plin de bărbăție și de forță.
Necunoscut și fericit, minunatele sale energii fuseseră întrebuințate pentru a smulge hrana din pământuri, ceea ce dădea oamenilor de aici un fel de demnitate, de bunăvoință, de iubire pentru alți oameni. Civilizația nu slăbise aceste energii, dar le abătuse; și toate acele însușiri prețioase, care ar fi putut să ajute la tămăduirea răului din lume fuseseră distruse. Iubirea de familie, iubireapentru comunitate, sănătoasele virtuți pastorale – toate pieriseră în anii când fusese construită campanila care ar fi trebuit să le întruchipeze. Lucrul acesta

nu fusese făcut de vreun om de nimic 5 fusese operă unor doamne și a unor domni, buni, și bogați, și adeseori înțelepți care, dacă s-au gândit cumva la această problemă, erau convinși că aduceau un beneficiu, moral ca și comercial, oricărui loc unde se hotărau să se oprească. Niciodată până atunci miss Raby nu fusese conștientă de o greșeală atât de general răspândită.

Se înapoie la „Biscione” zdruncinată și sleită de puteri, amintindu-și de acel teribil text care avea atâta dreptate: „Har celui de la care vine răul”. Signora Cantu, puțin cam surescitată, era culcată într-o cameră întunecoasă de la parter. Pereții erau goi, pentru că toate lucrurile frumoase erau în camerele musafirilor ei, pe care îi iubea așa cum o regină cu inima bună ar putea să-și iubească supușii; și, în același timp. Pereții erau murdari, pentru că asta era camera personală a signorei Cantu, Dar nici un palat nu avea un tavan atât de încântător; pentru că, de bârnele sale de lemn, era suspendată o întreagă zestre de vase de aramă, găleți, căldări, oale de toate culorile, de la negrul strălucitor până la bronzul cel mai pal. Bătrânei doamne îi plăcea să se uite la aceste dovezi de prosperitate. De curând, o americană fusese obligată să renunțe la de, mai mult uluită decât supărată.

Cele două femei aveau foarte puține lucruri în comun; pentru că signora Cantu era o aristocrată de neclintit. Dacă ar fi fost o mare doamnă din marele secol, s-ar fi dus repede la ghilotină, iar miss Raby ar fi aprobat-o plângând. Acuma, cu părul rar prins în bigudiuri de hârtie și acoperită cu șalul de culoarea tabacului, ea întreținea cu distinsa autoare o conversație despre alte persoane, distinse care locuiseră și care ar mai putea încă locui la „Biscione”. La început, tonul ei era plin de demnitate. Dar în curând începu să vorbească despre noutățile din sat și în vocea ei începu să se facă simțită o oarecare amărăciune. Vorbi cu un fel de mândrie melancolică despre cei care muriseră. Fiind ea însăși bătrână, îi plăcea să mediteze despre nepărtinirea Sorții, care nu cruțase pe contemporanii ei și deseori nu cruțase nici pe cei mai tineri. Miss Raby nu era obișnuită să obțină asemenea consolări. Era și ea bătrână, dar i-ar fi făcut o mai mare plăcere dacă alții ar fi putut rămâne tineri. Nu-și aducea bine aminte de cei mai mulți dintre acești oameni, dar moartea lor era simbolică, tot așa precum moartea unei flori ar fi putut simboliza sfârșitul primăverii.

Apoi, signora Cantu continuă cu propriile ei nenorociri, începând cu descrierea unei alunecări de teren, care distrusese mica ei fermă. În valea aceasta, alunecările de teren nu se porneau niciodată repede. Sub învelișul verde al țarinelor, apa se aduna ca un abces care se formează sub piele.

O umflătură apărea pe suprafața înclinată a pajiștii, apoi umflătura se spărgea și lăsa să curgă încet la vale șuvoaie de noroi și pietre. După care întreaga suprafață se dezintegra; jur-împrejur iarba începea să crape și să formeze încrețituri fantastice, pomii se strâmbau, ' surele și

căsuțele se prăbușeau, toată frumusețea dinainte se transforma încetul cu încetul într-un fel de pastă informă care curgea la vale până în momentul când era spălată de vreun curs de apă.
De la fermă, trecură la alte motive de nemulțumire, datorită cărora miss Raby se simți oarecum prea deprimată ca să-și mai poată manifesta simpatia. Fusese un sezon prost; clienții nu mai înțelegeau obiceiurile hotelului; personalul de serviciu nu-i mai înțelegea pe clienți; i se spusese că ar fi trebuit să aibă un portar.
Dar la ce ar fi fost bun un portar?
— Nu știu nici eu, spuse miss Raby, dându-și seama că nici un portar nu va mai fi în stare să refacă faima lui „Biscione”.
— Mi se spune că s-ar duce să întâlnească diligența și să ademenească pe noii sosiți. Ce plăcere mi-ar face niște clienți care ar fi aduși aici în felul ăsta?
— Celelalte hoteluri așa fac, spuse miss Raby, cu tristețe.
— Exact. În fiecare zi cineva coboară de la „Alpes”.
Se lăsă o tăcere penibilă. Până acum se feriseră să pronunțe acest nume.
— El îi ia pe toți, continuă bătrână, într-o izbucnire pătimașă. Fiul meu îmi ia toți clienții.
Acaparează nobilimea engleză, pe cei mai buni americani și pe vechii mei prieteni din Milano.
Mă bârfește în tot lungul văii și spune că instalațiile sanitare sunt defecte. Proprietarii de hoteluri nu vor să mă recomande; îi trimit lui pe clienții lor, pentru că el le plătește cinci la sută pentru fiecare client pe care ei îl trimit. Plătește birjari, plătește hamali, plătește ghizi. Plătește și muzica, astfel încât abia de mai cântă în sat. Merge până acolo încât plătește și pe copii ca să spună că instalațiile mele sanitare sunt defecte. El, și soția lui, și portarul lui, toți încearcă să mă ruineze; și ar dori să mă vadă moartă.
— Nu-mi spune așa ceva, signora Cantu. Miss Raby începu să umble prin cameră, și să vorbească, după cum îi era obiceiul despre ceea ce era adevărat, mai curând decât despre ceea ce putea fi înțeles. Încearcă să nu fii supărată pe fiul dumitale. Nu poți să știi în ce greutăți s-o fi zbătând.
Nu știi cine l-a adus în această situație. Și oricine ar fi – ai să-l pomenești în rugăciunile dumitale.
— Bineînțeles, sunt o creștină! izbucni bătrână doamnă. Dar nu va reuși să mă ruineze. Par săracă, în schimb el s-a împrumutat – prea mult. Hotelul acela va da faliment!
— Și poate, continuă miss Raby, oamenii nu sunt chiar atât de perverși. Cea mai mare parte a răului pe care îl constatăm e numai rezultatul unor mici greșeli – a prostiei sau a vanității.
— Ba eu chiar știu cine l-a împins la toate astea – nevastă-sa și omul care este acuma portarul lui.

— Obiceiul ăsta de a căuta să spui tot ce ai pe suflet pare plăcut și necesar – și totuși îi nedreptățești pe alții.
Pentru moment, fură întrerupte de vacarmul din stradă, Miss Raby deschise fereastra; și în cameră intră un nor de praf, mirosind greu a benzină. Un automobil agățase în trecere o masă.
Se vărsase multă bere și puțin sânge. Când auzi zgomotul, signora Cantu oftă ursuz. Proasta ei dispoziție o epuizase și acum stătea lungită, nemișcată, cu ochii închiși. Deasupra capului, două vase de aramă, mișcate de ușoara adiere de vânt, scoteau un clinchet ușor. Miss Raby fusese gata să facă o mare și dramatică mărturisire și să-și ceară iertare, o emoționantă iertare. Își și pregătise cuvintele; avea întotdeauna cuvinte gata pregătite. Dar se uită la ochii aceia închiși, la trupul acela slab și plin de suferințe și își dete seama că nu avea dreptul să se aștepte la voluptatea unei iertări.
Se părea că această discuție însemna sfârșitul vieții ei. Făcuse tot ce-i fusese posibil. Făcuse mult rău. Acum nu-i mai rămânea decât să-și încrucișeze mâinile și să aștepte, până când urâțenia și incompetența ei vor lua drumul frumuseții și al tăriei.
În fața ochilor i se înfățișă figura plăcută a colonelului Leyland, care i-ar fi oferit o concluzie inofensivă a vieții ei. Nu ar fi stimulat-o, dar, în fond, nici nu părea necesar să fie stimulată. Ar fi mai bine dacă însușirile ei nu s-ar mai manifesta, dacă activitatea fără sens a minții și a limbii ei s-ar stinge încetul cu încetul. Pentru prima oară. În viața ei era tentată să devină bătrână.
Signora Cantu continua să vorbească despre soția și portarul fiului ei; despre vulgaritatea celei dintâi și despre nerecunoștința celui de-al doilea față de care avusese, cu mult timp în urmă, atâta bunăvoință, atunci când venise din Italia, un biet băiat necunoscut. Acuma se alăturase celor care erau în contra ei. Asta era răsplata binefacerii.
— Și cum îl cheamă? întrebă miss Rabv într-o doară.
— Feo Ginori, răspunse ea. N-ai cum să-ți aduci aminte de el. Pe vremea aceea, căra…
Din campanila cea nouă izbucni un iureș de sunete la care vasele de aramă răspunseră cu vibrații. Miss Raby își ridică mâinile, dar nu la urechi, ci la ochi. În starea ei de slăbiciune, nota de palpitație puternică a clopotului avea ciudatul efect al sângelui curgând din nou în vine încremenite.
— Îmi aduc perfect aminte de omul ăsta, spuse ea într-un târziu; îi voi vorbi chiar azi dupăamiază.
III Miss Raby și Elizabeth ședeau împreună în holul Hotelului „Des Alpes”. Veniseră de la „Biscione” să-l vadă pe colonelul Leyland. Dar el, după cât se părea, coborâse să le vadă pe de, iar singurul lucru care le rămânea de făcut era să-l aștepte și, ca să-și justifice așteptarea, comandară o gustare. Așa încât miss Raby își luă ceaiul de dupăamiază,

iar Elizabeth, purtându-se ca o adevărată doamnă, mânca o îngheţată, învârtind totuşi linguriţa în gură când i se părea că nu o vede nimeni.
— Picolii ridicau ceşti şi pahare de pe mesele cu tăblia de marmură, iar funcţionari în uniforme tivite cu aur aranjau din nou fotoliile de răchită în atrăgătoare grupe de câte două sau trei. Ici-colo, unii vizitatori mai întârziau printre fărâmiturile lor, iar prinţul rus adormise într-o poziţie bătătoare la ochi' şi dizgraţioasă. Cei mai mulţi dintre ei porniseră să facă o mică plimbare înainte de cină, sau se duseseră să joace tenis, sau luaseră o carte pe care o citeau sub un pom. Vremea era încântătoare, iar soarele se înclinase într-atâta înspre apus încât lumina lui părea spiritualizată, sugerând forme şi culori noi, pe orice cădea. Din scaunul ei, miss Raby putea să vadă prăpăstiile cele mari pe lângă care trecuseră cu o zi mai înainte; şi dincolo de aceste prăpăstii putea să vadă Italia – Val d'Aprile, Val Senese şi munţii pe care ea îi numise „Bestiile din sud'ân tot cursul zilei aceşti munţi nu păreau extraordinari – ţăndări îndepărtate de piatră albă sau cenuşie. Dar, pe înserate, soarele îi transfigura şi acum se ridicau ca nişte urşi purpurii proiectaţi pe cerul dinspre miazăzi.
— E păcat să nu te duci afară, Elizabeth. Dacă poţi, găseşte-ţi prietena şi ia-o cu dumneata. Dacă-l vezi pe colonelul Leyland, spune-i că sunt aici.
— Asta-i tot coniţă? Elizabeth o iubea pe excentrica ei stăpână iar inima ei era moleşită de îngheţată. Îşi dădea seama că miss Raby nu arăta prea bine. Poate că drumul dragostei nu era prea neted. Şi, bineînţeles, domnii trebuiau trataţi cu tact, mai ales când ambele părţi nu mai erau chiar aşa tinere.
— Să nu dai bănuţi la copii, ăsta e singurul lucru pe care ţi-l mai recomand.
Vizitatorii dispăruseră şi numărul funcţionarilor scăzuse vizibil. Din fundul holului se auzeau chicotind politicos două personaje dezgustătoare, o tânără domnişoară care stătea în spatele biroului şi un tânăr în redingotă care conducea pe noii sosiţi spre camerele lor. Câţiva dintre hamali se apropiară de ei, oprindu-se totuşi la o distanţă respectuoasă, în sfârşit, nu mai rămaseră în hol decât miss Raby, prinţul rus şi portarul.
' Poi'tarul era un european priceput în meseria lui, un om de vreo 40 de ani care vorbea curgător toate limbile, iar pe unele chiar bine. Activ încă, era dar că fusese pe vremuri o persoană cu muşchi puternici. Dar fie că viaţa sau vârstă fuseseră neprielnice situaţiei lui, în dţiva ani avea să ajungă fără îndoială gras. Faţa îi era mai greu de descifrat.
Era absorbit de îndatoririle sale care trebuiau executate fără discuţie şi momentul nu era prielnic pentru destăinuiri. Deschidea ferestrele, umplea cutiile de chibrituri, ştergea mesuţele cu o cârpă de praf, tot timpul cu ochii pe uşă în cazul că cineva sosea fără bagaje, sau pleca fără să plătească. Atinse o sonerie electrică şi un chelner se repezi să ridice de pe masa lui miss Raby vesela de ceai. Atinse o altă sonerie şi

trimise un subaltern să ridice niște bucățele de hârtie care căzuseră de la fereastra unui dormitor. Apoi cu un „Scuzați-mă doamnă11 și înclinându-se ușor și respectuos, ridică de pe jos batista lui miss Raby. Nu părea să-i poarte pică pentru plecarea ei bruscă din ajun. Poate că tocmai în mâna lui lăsase să cadă un bacșiș. Poate că nici nu-și aducea aminte de ea.

Gestul prin care' îi înmână batista, îi trezi nedeslușite aduceri aminte, care o tulburară. Înainte ca ea să-i poată mulțumi se și înapoiase până la ușa de la intrare, unde stătea în profil, așa încât ușoara curbă a stomacului i se profila ca un primplan având în spate peisajul înconjurător. Vorbea cu un tânăr cu aspect atletic dar melancolic care se agita sub porticul de afară. „Ți-am spus procentul, auzi ea. Dacă ai fi acceptat, te-aș fi recomandat. Acuma e prea târziu. Am destui ghizi.”

De generozitatea noastră profită mai multă lume decât presupunem noi. Dăm bacșiș birjarului și o parte ajunge în buzunarul celui care l-a fluierat.

Dăm bacșiș omului care luminează grota stalactitelor cu sârmă de magneziu și o parte ajunge la barcagiul care ne-a dus până acolo. Dăm bacșiș chelnerului de la restaurant și ceva se scade din salariul lui. O vastă mașinărie de a cărei existență foarte rar ne dăm seama promovează distribuirea banilor noștri. Când portarul se înapoie, miss Raby îl întrebă:

— Și care era procentul?

Îl întrebase cu intenția vădită de a-l pune în încurcătură, nu din rea voință, dar pentru că dorea să descopere ce calități se ascundeau, dacă se ascundeau într-adevăr, sub acel exterior politicos și îndatoritor. Pusese întrebarea din motive mai mult sentimentale decât științifice. Cu un om instruit ar fi avut succes. Încercând să-i dea un răspuns, s-ar fi trădat. Dar portarul nu avea nici un motiv să facă uz de logică, fie ea cât de superficială. Răspunse:

— Da, doamnă! vremea este splendidă, atât pentru vizitatorii noștri cât și pentru finețuri; și se depărtă în grabă ca să-i ajute unui episcop să-și aleagă o carte poștală.

Miss Raby, în loc să tragă învățăminte despre comportarea meschină a claselor de jos, își recunoscu înfrângerea. II urmări cum expune privirilor cărțile poștale, gata să aducă servicii dar fără să se amestece prea mult, atent și totuși respectuos. Îl privi cum reușea să-l facă pe episcop să cumpere mai multe cărți poștale decât dorise.

Asta era omul care îi vorbise de dragoste, sus, sus pe munte. Dar până acum nu-și dezvăluise însușirile decât prin gesturi care îi erau înăscute. Raporturile sale cu clasele aristocratice ceruseră noi calități – politețe, atotștiință, impasibilitate. Era răspunsul de. Totdeauna: clasele aristocratice erau răspunzătoare pentru ceea ce devenise. E inevitabil, după cum e și de dorit, să ne ducem unul altuia poverile.

Era absurd să-l acuzi pe Feo de prolixitatea pe care o arăta – de vulgaritatea lui înăscută. Personalitatea lui nu era propria sa creație. Era absurd să regreți ținuta lui atletică care se transformase: corpolența lui unsuroasă, buclele părului său negru, mustața ceruită, bărbia care îi ieșea în relief ca o formă primitivă de viață. În Anglia, cu aproape douăzeci de ani în urmă, ea îi alterase și înfățișarea și caracterul. Îl număra printre creațiile ei.
O cuprinse o mare înduioșare – părerea de rău a unui demiurg nepriceput, care creează o lume și vede că nu e cea bună. Dorea să-și ceară iertare de la personajele pe care le crease, chiar dacă erau prea imperfecte ca să i-o acorde.
Dorința de a se mărturisi, pe care izbutise să și-o înăbușe în dimineața aceasta lângă patul signorei Cantu, puse din nou stăpânire pe ea cu violența unei dorințe fizice. Când episcopul plecă, reluă conversația, deși pe altă temă:
— Da, e o vreme splendidă. Am fost încântată de plimbarea pe care am făcut-o de la „Biscione” până aici. Acolo locuiesc!
Omul își dădu seama că ea dorea să-i vorbească și-i răspunse amabil:
— Biscione44 e probabil un hotel foarte drăguț; multă lume vorbește bine de el. Fresca e foarte frumoasă.
Era prea dibaci ca să nu fie și puțin generos.
— Ce de-a hoteluri noi nu s-au construit pe aici, își coborî ea vocea ca să nu-l deștepte pe prinț, fiindcă prezența lui era curios de apăsătoare.
— Oh, doamnă! Cred și eu. Când eram un băiețandru… vă rog să mă scuzați o clipă.
O tânără americancă, nou venită în regiune, apăru cu un pumn de monede și îl întrebă despeniță: „Ce naiba reprezintă?” El îi explică și îi dete restul: Miss Raby nu era sigură că îi dăduse restul exact.
— Când eram băiețandru… Fu din nou întrerupt ca să grăbească plecarea a doi vizitatori. Unul din ei îi dete un bacșiș; îi spuse: „Vă mulțumesc”.
Celălalt nu-i dete nimic; spuse totuși „Vă mulțumesc”, dar nu. Cu același ton. Era dar că, până acuma, nu-și aducea deloc aminte de miss Raby.
— Când eram un băiețandru, Vorta era o localitate mică și săracă.
— Dar plăcută?
— Foarte plăcută, doamnă.
„Kouf!” făcu prințul rus, care se deșteptă brusc și-i făcu pe amândoi să tresară. Își înfundă pe cap o pălărie de fetru și plecă cu toată graba să-și facă plimbarea recreativă. Miss Raby și Feo rămaseră singuri.
În momentul. Acela șovăielile ei amuțiră și se hotărî să-i amintească că se mai întâlniseră odată.
Toată ziua bâjbâise în căutarea unei licăriri de viață pe care poate că ar fi găsit-o dacă ar fi făcut apel la acea altă lumină, pe care o zărea departe în urmă, pe drumul parcurs, undeva foarte sus, în munții tinereții. Ce ar face el, dacă ar deslușí-o la rân. Dul lui, nu putea să știe;

dar spera că se va trezi la viață, că, în orice caz, se va smulge eșecului general pe care ea îl pregătise locului și oamenilor. Iar la ceea ce va face ea în timpul contemplării lor comune, nici nu vroia să se gândească. Aproape că n-ar fi îndrăznit dacă suferințele din. Cursul zilei nu ar fi înăsprit-o.
După multă suferință, respectabilitatea devine ceva ridicol. Și nu avea să treacă decât peste faptul că Feo era bărbat, nu și peste dificultatea că era doar un simplu portar.
Nu respectase niciodată acea reticență spirituală față de inferiorii ei pe scara socială, care astăzi este un lucru atât de obișnuit.
— Sunt aici pentru a doua oară, spuse ea cu îndrăzneală. Am stat la „Biscione” acum douăzeci de ani.
Ei vădi primele semne de emoție: această referire la „Biscione” nu-i convenea.
— Mi s-a spus că te voi găsi aici sus, continuă miss Rabv. Îmi aduc foarte bine aminte de dumneata. Pe vremea aceea ne conduceai prin trecători.
Îi privi intens fața. Nu se aștepta s-o vadă că se destinde într-un surâs.
— Ah, spuse el, scoțându-și șapca cu cozoroc, acum îmi aduc perfect aminte, doamnă. Ce plăcere, dacă mi-e permis să spun așa. Să vă întâlnesc din nou.
— Și mie îmi face plăcere, spuse doamna privindu-l cu oarecare îndoială.
— Dumneavoastră și o altă doamnă, nu-i așa?
Miss…
— Doamna Harbottle.
— Dar desigur; v-am cărat bagajele. Mi-aduc deseori aminte de amabilitatea dumneavoastră.
Miss Raby își ridică privirea. Omul stătea lângă o fereastră și în spatele lui se întindea un peisaj de basm. Bunul ei simț o părăsi și spuse cu blândețe:
— Ai să mă înțelegi oare greșit dacă am să spun că nici eu nu am uitat niciodată cât ai fost de amabil?
El răspunse:
— Amabilitatea era a dumneavoastră, doamnă; eu nu mi-am făcut decât datoria.
— Datoria? strigă ea: ce vrei să spui cu datoria?
— Dumneavoastră și miss Harbottle erați niște doamne atât de generoase. Îmi aduc bine aminte cât vă eram de recunoscător: mă plăteați întotdeauna peste tarif… Abia atunci își dădu seama că uitase totul; că o uitase pe ea, și ceea ce se întâmplase, că uitase chiar cum arăta el însuși în tinerețe.
— Termină cu politețea, spuse ea cu răceală.
Nu erai atât de politicos când te-am văzut ultima dată.
— Îmi pare foarte rău, exclamă el, brusc alarmai.
— Întoarce-te. Uită-te la munți!

— Da, da. Ochii lui lipsiți de expresie clipeau nervos. Își pipăia fără rost lanțul ceasului dintr-una din cutele vestei. Se depărtă în grabă ca să gonească de pe terasă niște copii îmbrăcați sărăcăcios. Când se înapoie, ea stărui totuși.
— Trebuie să-ți povestesc, spuse calmă, cu tonul unei conversații de afaceri. Uită-te la muntele acela înalt, înconjurat de șoseaua care merge spre sud. Uită-te pe la jumătatea lui, pe versantul de răsărit – unde cresc florile. Acolo, o dată, te-ai dat de gol.
Rămase cu gura căscată, îngrozit. Își amintea.
Era din cale afară de scandalizat.
În momentul acesta colonelul Leyland își făcu apariția. Miss Raby se îndreptă spre el:
— Acesta e omul despre care îți vorbeam ieri.
— Bună ziua; care om? răspunse agitat colonelul Leyland. Văzu că se înroșise și trase concluzia că cineva fusese nepoliticos cu ea. Deoarece relațiile dintre ei erau oarecum anormale, avea cu atât mai mult pretenția să fie tratată respectuos.
— Omul care s-a îndrăgostit de mine când eram tânără.
— Nu-i adevărat! strigă nenorocitul de Feo, dându-și imediat seama de capcana care îi fusese întingă. Doamna și-a imaginat totul. Jur, domnule
— Nu aveam nici o intenție. Eram un băiețandru.
Asta se întâmpla înainte de a învăța cum să mă port. De fapt eu și uitasem. Dânsa mi-a adus aminte. M-a tulburat.
— Doamne-Dumnezeule, exclamă colonelul Leyland, Doamne-Dumnezeule!
— Am să-mi pierd serviciul, domnule; și am nevastă și copii. Voi fi un om ruinat.
— Ajunge! strigă colonelul Leyland. Oricare ar fi intențiile lui miss Raby, nu dpreşte să-ți strice viața.
— M-ai înțeles greșit, Feo, spuse miss Raby cu blândețe.
— Ce păcat că nu ne-am întâlnit, spuse colonelul Leyland, cu o voce tremurătoare care însă voia să pară indiferentă. Vrei să facem o mică plimbare înainte de cină? Sper că vei lua masa aici?
Ea nu-l luă în seamă. Îl observa pe Feo. Nu mai era alarmat; și pe figura lui apăru o nouă emoție, care îi era și mai dezagreabilă. Își îndreptă umerii, lăsă să se vadă în zâmbet larg și, când băgă de seamă că ea îl vede iar colonelul Leyland nu, îi făcu cu ochiul.
Era îngrozitor, era poate lucrul cel mai deprimant și apăsător din toate câte le văzuse la Vorta.
Dar efectul asupra ei fu covârșitor. Îi evoca viziunea completă a aceluiași om așa cum fusese cu douăzeci de ani în urmă. Putea să-l vadă în cele mai mici amănunte, îmbrăcămintea sau părul, florile din mână, mica zgârietură de la încheietura mâinii, încărcătura grea pe care o lăsase să-i cadă de pe umeri, astfel încât să poată vorbi ca un om liber. Putea să-i audă vocea, nici obraznică dar nici timidă, care nu amenința

și nu cerea scuze, stăruitoare, la început, cu frazele bine studiate pe care le învățase din cărți, apoi, pe măsură ce pasiunea sa devenea mai puternică, incoerentă, strigându-i că trebuie să fugă cu el în Italia, unde vor trăi pentru totdeauna, mereu fericiți, mereu tineri. Țipase și ea la el, cum se cădea să facă o tânără domnișoară, atrăgându-i atenția că o insultă.
Și acum, la vârstă asta înaintată, țipă din nou, pentru că șocul neașteptat și contrastul îi prilejuiseră o revelație:
— Să nu cumva să crezi că sunt îndrăgostită de dumneata acum 1
Pentru că își dădea seama că abia acum nu mai era îndrăgostită de el, că acel incident petrecut acolo sus, în munți, fuseseunul din marile momente ale vieții ei – poate cel mai mare, în orice caz cel mai de neuitat: că fusese pentru ea un izvor nemărturisit de forță, de inspirație, tot așa cum un arbore își trage vigoarea dintr-un izvor subteran. Nu va mai putea niciodată să se gândească la el ca la un episod semicomic pe drumul formării personalității ei. El reprezenta o realitate mai importantă decât toți anii de succese, de multiple reușite care i-au urmat și pe care el le făcuse posibile. În pofida purtării ei corecte și a atitudinii ei de adevărată doamnă, fusese totuși îndrăgostită de Feo și niciodată de atunci nu mai iubise atât de profund. Un băiețandru încrezut o dusese până la porțile raiului; și, deși refuzase să intre acolo cu el, eterna amintire a acestei viziuni o ajutase ca viața să-i pară suportabilă și bună.
Lângă ea, colonelul Leyland îngăima fraze respectabile, încercând să dea incidentului un aspect normal. Încerca, s-o salveze, căci ținea foarte mult la ea și îl durea când se făcea ridicolă. Dar ultimele ei vorbe adresate lui Feo îl speriaseră; și începu să-și dea seama că va trebui să se salveze pe el însuși. Acuma nu mai erau singuri. Domnișoara de la birou și tânărul gentleman ascultau cu respirația tăiată, iar hamalii râdeau pe sub mustață de starea de zăpăceală a șefului lor. Ofranțuzoaică împrăștiase printre vizitatori picanta știre că un englez o surprinsese pe soția lui vorbind de dragoste cu portarul. Afară, pe terasă, o mamă își îndepărtă fiicele. Episcopul se pregătea, fără nici o grabă, să plece la plimbare.
Miss Raby nu lua nimic în seamă.
— Ce puțin știu! spuse ea. N-am știut până acuma că l-am iubit și că numai o simplă îniâmplare – un fragment de timp, un capriciu – m-a oprit să nu i-o spun vreodată.
Era un obicei al ei să spună tot ce simțea; și în momentul de față nici o pasiune nu o putea tulbura sau opri. Era încă desprinsă de realitate, cu privirea ațintită în urmă spre un foc, acolo sus, pe munte, și se minuna de strălucirea lui mereu crescândă, dar era prea departe de el ca să-i simtă căldura. Iar credința ei, îndeajuns de patetică, era aceea că, spunând tot ce simte, se poate face înțeleasă. Această ultimă remarcă a ei îi păru colonelului Leyland absolut vulgară.

— Dar gândurile astea frumoase sunt o nimica toată, nu-i așa? continuă ea adresându-i-se lui Feo, care începea să renunțe la aerele sale curtenitoare și să-și piardă capul. De-abia dacă ajung ca să'te ajute să îmbătrânești. Cred că aș renunța la toată imaginația de care sunt capabilă, la toată priceperea mea în a mânui vorbele, dacă aș putea să fixez din nou o singură realitate brutală, dacă aș putea înlocui o singură persoană pe care am distrus-o.
— Chiar așa, doamnă, răspunse ei, lăsându-și ochii în jos.
— Dacă aș putea să găsesc aici pe cineva care să mă înțeleagă, căruia să mă pot mărturisi, sunt sigură că aș fi mai fericită. Am făcut atâta rău aici la Vorta, dragă Feo…
Feo ridică ochii. Colonelul Leyland bătu cu bastonul în parchet.
—… și în cele din urmă m-am gândit să vorbesc cu dumneata, în cazul că m-ai putea înțelege.
Mi-am adus aminte că ai fost o dată drăguț cu mine – da, drăguț; nu găsesc alt cuvânt. Dar și pe dumneata ie-am lovit: cum ai putea înțelege?
— Înțeleg perfect, doamnă, spuse portarul care își mai revenise și era hotărât să pună capăt acestei scene neplăcute, care-i amenința reputația, care-i stârnea vanitatea ca apoi să i-o jignească.
Dar dumneavoastră sunteți aceea care faceți o greșeală. Mie mi-ați fost de mare folos.
— Foarte adevărat, spuse colonelul Leyland.
Asta este concluzia întregii povești. Miss Raby este aceea care a ridicat Vorta.
— Exact, domnule. După ce a apărut cartea doamnei, au venit străini, s-au construit hoteluri, ne-am îmbogățit cu toții. Când am sosit aici, eram un simplu hamal ignorant care căra bagajele prin trecători; am lucrat; am găsit ocazii bune, am fost amabil față de vizitatori – și acuma!
Se opri brusc.
— Desigur sunt încă un om sărac. Nevastă-mea și copiii…
Copiii! strigă miss Raby, dându-și dintr-o dată seama că a găsit o cale de scăpare. Câți copii ai?
— Trei băiețași drăguți, răspunse el fără prea mult entuziasm.
— Câți ani are cel mai mic?
— Cinci, doamnă.
— Dă-mi copilul ăsta, spuse ea cu voce gravă și am să-l cresc eu. Va trăi printre oameni bogați.
Va vedea că nu sunt ființe josnice așa cum crede el.
Care fac mare caz de respect și considerație, și caută totdeauna să te cumpere cu banii lor. Oamenii bogați sunt buni; pot să înțeleagă și să iubească: iubesc adevărul și ei între ei dau dovadă de inteligență.
Băiatul dumitale va învăța asta și va încerca la rândul lui să vă învețe și pe voi. Și când va crește mare, dacă Domnul îl va ajuta, va învăța și pe cei bogați: îi va învăța să nu se poarte prostește cu cei săraci. Am

încercat și eu și lumea cumpără cărțile mele și spune că sunt bune, apoi surâde și le pune deoparte. Dar știu un lucru: atâta vreme cât va exista prostia, nu numai binefacerile, și misiunile, și școlile noastre, dar întreaga noastră civilizație este inutilă.
Era foarte dureros pentru colonelul Leyland să asculte asemenea vorbe. Făcu un ultim efort s-o salveze pe miss Raby „Je vous prie de ne pas… ai, începu el cu vocea răgușită, dar apoi se opri, căci își dădu seama că portarul trebuia să știe franțuzește. Dar Feo nu era atent, după cum, bineînțeles, nu fusese atent nici la profețiile doamnei.
Se întreba dacă ar putea-o convinge pe nevastă-sa să dea băiatul și, dacă îl dădea, câți bani ar putea îndrăzni să-i ceară lui miss Raby fără s-o sperie.
— Asta îmi va aduce iertarea, continuă ea, dacă în locul în care am făcut atâta rău aș putea aduce un bine. Sunt obosită de amintiri, deși au fost atât de frumoase. Acum Feo vreau să-mi dai altceva o ființă vie. Îți voi produce mereu alte surprize dar n-am încotro. LVI-am schimbat atâta de eânc ne-am cunoscut și te-am schimbat și pe dumneata.
Suntem amândoi alți oameni. Adu-ți aminte de asta; pentru că vreau să-ți mai pun o singură întrebare înainte de a ne despărți și nu văd de ce n-ai putea să-mi răspunzi. Feo! Vreau să fii atent.
— Vă rog să mă iertați, doamnă, spuse portarul, deșteptându-se din calculele saje. Alai pot face ceva pentru dumneayoastră?
— Răspunde-mi „da” sau „nu”; în ziua aceea când mi-ai spus că mă iubești – ai spus adevărul?
1 Te rog să nu… (fr.).
Nu știa dacă ar fi putut răspunde, dacă mai credea ceva despre ziua aceea. Dar nici nu încercă să facă cel mai mic efort. Își dădu din nou seama că era amenințat de o femeie urâtă, vestejită și bătrână, care încerca să-i distrugă reputația și liniștea căminului. Se trase înapoi spre colonelul Leyland și bâlbâi:
— Doamnă, trebuie să mă iertați, dar aș prefera să nu vă întâlniți cu soția mea; e atât de aspră!
Sunteți foarte bună în ceea ce-l privește pe băiatul meu; dar nu, doamnă, n-o să îngăduie.
— Ai insultat o doamnă! strigă colonelul și schiță un cavaleresc gest de atac. Din capătul holului se auziră exclamații care vădeau groaza și așteptarea. Cineva fugi să cheme pe director.
* Mhs Raby se împotrivi.
— N-o să mă considere niciodată o persoană respectabilă.
Se uită la Feo cu părul răvășit, gras, transpirat și neatrăgător și surâse trist, gândindu-se la prostia ei, nu la a lui. Inutil să-i mai vorbească, gândi ea, vorbele ei îl înfricoșaseră într-atât încât îl făcuseră să-și piardă competența și buna creștere, astfel că nu-i mai rămăsese mai nimic. Era doar ceva mai aproape de sentimentele omenești decât un iepure speriat. „Bietul om, murmură ea. N-am făcut altceva decât

săchinuiesc. Dar aș fi vrut să-mi dea băiatul. Și aș mai fi vrut să-mi răsi pundă la întrebare, măcar din milă. El nu știe ce anume mă ține în viață.” Se uită la. Colonelul Leyland și-și dădu seama că și el era descumpănit. Trăsătura ei caracteristică era aceea că nu se preocupa decât de persoana căreia îi vorbea și uita de cei care ascultau.
— Te-am chinuit și pe dumneata; sunt tare proastă.
— E puțin cam târziu să te mai gândești la mine, spuse colonelul Leyland, necruțător.
Își aduse aminte de conversația lor din ajun și-l înțelese imediat. Dar pentru el nu găsea o explicație grijulie și nici măcar un g'ând de caldă compasiune. Vedea un om din lumea bună, un om binecrescut, care se bucura de ceea ce se numește o situație' privilegiată, care se credea foarte înțelegător, cult și bun cunoscător al umanității. Și iată-!
Că se dovedise a fi exact la același nivel spiritual cu omul care nu profitase de acele' avantaje, care era sărac și pe care viața îl făcuse vulgar, ale cărui virtuți din tinerețe fuseseră distruse de împrejurări, a cărui bărbăție și simplicitate pieriseră în slujba celor bogați. Dacă și colonelul Leyland va crede că era îndrăgostită de Feo, ea n-o să se omoare cu firea ca să-l aducă la realitate. Și, pe de altă parte, nici n-ar fi putut s-o facă.
De jos, din valea pe care întunericul începea s-o învăluie, se auziră primele note puternice ale campanilei și, uitând de oameni, se întoarse spre ' de cu un gest plin de dragoste. Dar ziua asta nu „ era menită să se încheie până ce nu pierea orice speranță. Sunetul inspiră conversația lui Feo și, pe când munții repetau ecoul, spuse:
— Nu e păcat, domnule? Azi dimineață un domn s-a dus să vadă turnul nostru cel nou, care e atât de frumos, și dânsul crede că pământul de sub el alunecă și că se va prăbuși. Bineînțeles, aici sus, noi n-avem de ce să fim îngrijorați.
Mica lui cuvântare se bucură de succes. Un sfârșit brusc și binevoitor puse capăt acestei scene furtunoase. Înainte ca cineva să-și fi dat seama, miss Raby își luă Ba. Ede. Ker-ul și îi părăsi, fără nici (un gest tragic. În acel moment al eșecului final, avusese viziunea vieții ei și înțelese că trăise cu demnitate. Era conștientă de triumful pe care-l y dobândise asupra experiențelor și celor pământești, un triumf magnific, rece, foarte puțin omenesc, a cărui existență nimeni afară de ea însăși nu-l va presupune vreodată. De pe terasă se uită în jos spre frumusețea efemeră, sortită pieârii, a văii și, deși nu o iubea mai puțin, îi părea infinit-de îndepărtată, ca o vale de pe o stea.
În clipa asta, dacă voci binevoitoare ar fi chemat-o înapoi în hotel, nu s-ar fi întors. „E probabil bătrânețea, gândi ea. Și nu-i chiar atât de îngrozitor.”
Nimeni nu o chemă. Colonelul Leyland ar fi vrut s-o facă; pentru că-și dădea seama că trebuie să fie nefericită. Dar îl jignise prea rău; își manifestase gândurile și dorințele față de un om din altă clasă socială.

Nu numai ea însăși, dar și el și toți semenii lor fuseseră înjosiți prin asta.
Dezvelise goliciunea lor față de străini.
Lumea începea să se întoarcă ca să se îmbrace pentru cină și pentru concert. Din hol se revărsă un roi de servitori morți de curiozitate, care umplură ușa cum un cor de operă umple scena și care anunțau sosirea directorului. Era imposibil să poți pretinde că nu se întâmplase nimic. Scandalul va fi imens și va trebui ca, în măsura posibilului, să fie făcut mai puțin răsunător.
Oricât de mult îi displăcea colonelului Leyland să atingă oamenii, îl luă totuși pe Feo de braț și apoi își duse repede degetul spre frunte.
— Exact, domnule, șopti portarul. Bineînțeles că înțelegem. Oh, vă mulțumesc, domnule, vă mulțumesc foarte mult: într-adevăr, vă mulțumesc foarte mult.
PE DRUMUL SPRE COLON I
Fără vreun motiv lesne de înțeles, domnul Lucas o luase înaintea tovarășilor săi de drum. Atingea, poate, acea vârstă la care independența devine atât de importantă tocmai pentru că îți dai seama că în curând o vei pierde. Obosit de atâtea atenții și atâta considerație, îi plăcea să se rupă de cei mai tineri, să călărească singur, să descalece fără să fie ajutat. Poate că gusta și acea plăcere mai subtilă care consta în a aștepta timpul prânzului și a spune celorlalți, la sosirea lor, că lucrul acesta nu avea nici o importanță.
Așadar, cu o nerăbdare copilărească, izbea cu călcâile coastele animalului, îl punea pe conducătorul catârului să lovească animalul cu un ciomag gros și să-l împoldească cu un altul cu vâri'ul ascuțit și astfel se lăsă hurducat în jos pe coasta dealului, printre tufe înflorite și întinderi de anemone și asfodele, până când auzi zvon de apă curgătoare și în fața ochilor îi apăru grupul de platani unde hotărâseră să ia masa.
Chiar și în Anglia arborii aceștia ar fi fost ceva cu totul deosebit, atât erau de imenși, atât de întrețesute le erau ramurile, atât de splendid erau acoperiți de frunzișul lor tremurător. Dar aici, în Grecia, erau unici, singura pată răcoroasă în peisajul acesta dur și strălucitor, și încă de pe acum pârjolit de arșița soarelui de aprilie. În mijlocul lor era pitit uiV mic han, sau cârciumă de țară, o clădire fragilă din chirpici cu o prispă de lemn, pe care o bătrână torcea din fuior, în timp ce un purceluș cenușiu stătea lângă ea mâncând coji de portocale. Pe pământul umed de sub prispă doi copii ședeau pe vine, jucând, cu degetele, vreun joc venit din adâncul timpurilor; iar mama lor, nu cine știe ce curată, se îndeletnicea înăuntru cu niște boabe de orez. Cum ar fi spus Mrs. Forman, totul era foarte grecesc și pretențiosul domn Lucas se simți foarte recunoscător pentru faptul că-și aduseseră cu ei mâncarea și că vor mânca afară.

Totuși, era bucuros că se afla aici – conducătorul catârului îi ajutase să descalece și bucuros că Mrs. Forman nu era de față pentru a-i anticipa părerile – bucuros chiar că nu o va vedea pe Ethel pentru aproape o jumătate de oră. Ethel era fiica lui cea mai mică, încă nemăritată. Nu era egoistă, ci iubitoare din fire și toată lumea era de părere că-și va dedica viața tatălui ei și va fi sprijinul bătrâneților sale. Mrs. Forman vorbea mereu de ea ca de Antigona, iar domnul Lucas încerca să se rezume la rolul lui Oedip, singurul pe care opinia publică i-l îngăduia.
Ceea ce avea în comun cu Oedip, era că începea să îmbătrânească. Chiar pentru el însuși acest lucru devenise limpede. Pierduse orice interes, față de treburile altora și rareori era atent când i se vorbea. Îi plăcea să vorbească, dar deseori uita ce vroia să spună și, chiar când reușea s-o facă, se părea rareori că lucrul merită efortul făcut.
Frazele și gesturile îi deveniseră țepene și mereu aceleași, iar anecdotele, pe vremuri atât de gustate, rămâneau fără ecou, tăcerile lui erau la fel de lipsite de interes ca și cuvântările. Și totuși dusese o viață sănătoasă, o viață activă, lucrase sârguincios, câștigase bani, își educase copiii. Nu puteai da vina pe nimic și pe nimeni: nu făcea decât să îmbătrânească.
În clipa de față iată-l aici în Grecia și unul din visele lui se realiza. Cu patruzeci de ani în urmă fusese cuprins de febra elenismului și simțise toată viața că dacă ar putea vizita țara aceasta, nu va fi trăit degeaba. Dar Atena se dovedise plină de praf, Delfi umedă, Termopile fără relief și ascultase cu uimire și cinism exclamațiile pline de încântare ale tovarășilor lui. Grecia era ca și Anglia: un om îmbătrânea și nu avea nici o importanță dacă acest om privea Tamisa sau Eurotas-ul11. Fusese ultima lui speranță, aceea că va putea contrazice această logică a experienței și ea se dovedise falsă.
Totuși, Grecia îi pricinuise o schimbare, deși nu-și dădea seama de ea. Îi inspirase un sentiment de nemulțumire, și în nemulțumire se ascunde o frământare de viață. Își dădea seama că nu era victima unui ghinion continuu. Ceva foarte important nu era la locul său, iar el se găsea înfruntat de un dușman care nu era nici întâmplător, nici oarecare. În ultima lună simțise o ciudată dorință de a muri luptând.
„Grecia este țara celor tineri, își spunea sie însuși pe când stătea sub platani, dar voi pătrunde în ea, o voi stăpâni. Frunzele vor fi din nou verzi, apa va fi dulce, cerul va fi albastru. Așa erau acuma patruzeci de ani și le voi dobândi din nou.
Mă supără că sunt bătrân; n-am să mă mai prefac.41
Făcu doi pași și imediat simți cum apa rece îi gâlgâie peste glezne.
„De unde vine apa asta? se întrebă. Nu știu nici măcar atâta. „ își aduse aminte că toate coastele dealurilor erau uscate; și totuși aici drumul era, dintr-o dată, acoperit de șuvoaie curgătoare.
Fără să-și fi revenit din uimire, se opri spunând: „Apă dintr-un copac – dintr-un copac găunos? N-am văzut și nici nu m-aș fi gândit vreodată la

așa ceva.”
Enormul platan înclinat înspre han era găunos
— Miezul îi fusese ars pentru mangal – și din partea încă vie a trunchiului țâșnea un izvor năvalnic, care-i acoperea scoarța cu ferigă și mușchi și, tăind poteca folosită de catâri, dădea naștere, dincolo de ea, unor pășuni bogate. Țăranii, oameni simpli din partea locului, plătiseră acestui mister și acestei frumuseți tributul pe care îl crezuseră de cuviință, căci în coaja copacului era tăiat un altar, în care ardea o candelă în fața icoanei Sfintei Fecioare, moștenitoarea fostului locaș al Naiadelor 1 și Driadelor.
— N-am văzut neiodată până acum ceva atât de minunat, spuse domnul Lucas. Aș putea chiar să intru în copac și să văd de unde vine apa.
Pentru o clipă șovăi să violeze altarul. Apoi, surâzând, își aduse aminte de propriul său gând: „locul va fi al meu; voi intra și îl voi stăpâni” – și sări, aproape agresiv, pe o piatră dinăuntru.
Apa se ridica fără încetare și tăcută din rădăcinile găunoase și din crăpăturile ascunse ale platanului, formând un minunat ochi de apă de cleștar, înainte de a se revărsa peste buza de scoarță,
1 în mitologia greacă, nimfe ale apelor.
Pe pământul de afară. Domnul Lucas o gustă și era dulce și, când își ridică privirea spre pâlnia neagră a trunchiului, văzu cerul albastru și niște frunze verzi; și își aduse aminte, fără să surâdă, de un alt gând al său.
Alții intraseră înaintea lui – de fapt îl încerca un ciudat sentiment că nu era singur. Mici daruri votive în cinstea Puterii atotstăpânitoare erau prinse de coaja copacului – mici brațe, picioare și ochi făcuți din tablă; modele grotești ale creierului sau ale inimii – toate mărturie a regăsirii puterii, sau înțelepciunii, sau dragostei. Solitudinea naturii dispăruse, căci necazurile și bucuriile umanității intraseră până și în sânul unui copac, își întinse brațele și se sprijini de lemnul moale și ars, apoi se lăsă ușor pe spate până ce rămase sprijinit de trunchi. Ochii i se închiseră și resimți o ciudată ș'i pașnică senzație de mișcare – senzația care cuprinde pe un înotător care, după o luptă grea cu marea dezlănțuită, își dă seama totuși că fluxul îl va duce spre țelul său.
Așa încât rămase nemișcat, conștient numai de apa care curgea la picioarele lui și că totul jiu era decât o apă curgătoare, în care el se mișca.
În cele din urmă fu deșteptat de un șoc – poate de șocul unei prezențe căci, atunci când deschise ochii, ceva de neînțeles, ceva nedefinit trecuse peste toate lucrurile dându-le un sens și conferindu-le o nouă bunătate.
În bătrână încovoiată asupra lucrului ei, în mișcările repezi ale purcelului și în ghemul de lină care se micșora, era un înțeles. Un băiat tânăr, călare pe un asin, trecu cântând peste șuvoiul de apă și în înfățișarea lui era frumusețe, iar în vorbele lui de bun venit, sinceritate.

Desenele pe care soarele le făcea pe rădăcinile risipite ale copacilor nu erau întâmplătoare și în mănunchiul de asfodele bătute de vânt, în susurul apei, se citea o intenție.
Domnului Lucas care, într-o scurtă frântură de timp descoperise nu numai Grecia, dar și Anglia și toată lumea, și viața, nu i se păru deloc ridicolă dorința de a atârna și el, în scorbura copacului, o ofrandă votivă – un mic model al unui om întreg.
— Eli, uite-l pe tata, jucându-se de-a Merlin12.
Fără să-și dea seama, sosiseră cu toții – Ethel, Mrs. Forman, domnul Graham și tâlmaciul care vorbea englezește. Domnul Lucas îi privi bănuitor. Îi deveniseră dintr-o dată străini și tot ceea ce făceau părea forțat și trivial.
— Dați-mi voie să vă întind mâna, spuse domnul Graham, un tânăr totdeauna politicos față de cei mai în vârstă.
Lucrul acesta nu-i făcu nici o plăcere domnului Lucas.
— Îți mulțumesc, pot perfect să mă descurc și sigur răspunse el. Când păși, piciorul îi alunecă în apă.
— Oh, tăticule, tăticul meu! spuse Ethel. Ce faci? 'Mulțumesc lui Dumnezeu că am schimburi pentru dumneata, pe catâr. Se ocupă grijulie de el, dându-i ciorapi curați și ghete uscate și apoi îl așeză pe pătură, lângă coșul cu provizii, în timp ce, împreună cu ceilalți, explora crângul.
Se înapoiară în extaz, sentiment la care domnul Lucas încercă să participe. Dar i se părură insuportabili. Entuziasmul lor era superficial, banal și spasmodic. Nu înțelegeau frumusețea reală care îi învăluia. Încercă cel puțin să-și explice sentimentele și iată ce spuse:
— Sunt cu totul încântat de înfățișarea acestui loc. M-a impresionat foarte favorabil. Arborii sunt splendizi, remarcabili mai ales pentru Grecia, iar izvorul de apă curgătoare și limpede e foarte poetic. Și oamenii de aici par amabili și politicoși. E într-adevăr un loc foarte atrăgător.
Mrs. Forman îl dojeni pentru aprecierea lui lipsită de entuziasm.
— Oh, e un loc dintr-o mie! strigă ea. Aș putea să trăiesc și să mor aici! Zău că aș rămâne dacă n-ar trebui să mă înapoiez la Atena! îmi amintește de Colona din Sofocle.
— Ei bine, eu trebuie să rămân, spuse Ethel.
Trebuie neapărat.
— Da, rămâi! Dumneata și tatăl dumitale!
Antigona și Oedip. Desigur că trebuie să rămâneți la Colona!
PE DRUMUL SPRE COLONA De emoție, domnului Lucas i se tăiase respirația. Pe când stătuse în scorbura de copac, avusese impresia că fericirea lui nu va depinde de un loc anume. Dar aceste câteva minute de conversație îl aduseseră la realitate. Nu mai avea destulă încredere în el însuși ca să-și urmeze drumul prin lume, pentru că îl așteptau poate gânduri mai vechi, oboseli trecute, care ar putea să-l cuprindă de

cum ar fi părăsit umbra platanilor și susurul apei virginale. Să doarmă la han, cu acești țărani primitori și cu priviri deschise, să urmărească liliecii fluturând prin cercul de umbră și să vadă luna schimbând desenele aurii în argint – o asemenea noapte l-ar purta dincolo de posibilitatea unei reîntoarceri, și i-ar confirma pentru vecie drepturile în împărăția pe care o recaștigase. Dar tot ceea ce buzele lui fură în stare să pronunțe nu fu decât:
— Aș fi de acord să rămânem o noapte aici.
— Vrei să spui o săptămână, tăticule! Ar fi un sacrilegiu să rămânem. Mai puțin.
— Atunci fie și o săptămână, o săptămână, pronunțară buzele lui, iritate că fuseseră corectate, în timp ce inima îi zvâcnea de bucurie. La dejun nu le mai vorbi, dar privea locul pe care îl va cunoaște așa de bine și oamenii care, așa de curând, îi vor fi tovarăși și prieteni. Locatarii hanului erau numai o bătrână, o femeie între două vârste, un tânăr și doi copii, iar el nu ie vorbise nici unuia și totuși îi iubea așa cum iubea tot ceea ce mișca, respira sau exista sub binecuvântata umbră a platanilor.
— En route 1/se auzi vocea ascuțită a lui Mrs. Forman. Ethel! Domnule Graham! Chiar și lucrurile cele mai frumoase trebuie să aibă un sfârșit.
„La noapte, se gândi domnul Lucas, vor aprinde micuța candelă de la altar. Și când vom sta cu toți pe prispă, poate că-mi vor spune ce ofrande îu adus.”
— Vă rog să mă scuzați, domnule Lucas, spuse Graham, dar vor să strângă pătura pe care sunteți așezat.
Domnul Lucas se ridică, spunându-și: „Ethel se va duce prima la culcare și apoi voi încerca să le vorbesc și de ofranda mea – pentru că e un lucru pe care trebuie să-l fac. Dacă voi fi singur cu ei, cred că vor înțelege.
Ethel îl atinse pe obraz.
— Tăticule! Te-am chemat de trei ori. Catârii sunt gata.
— Catârii? Ce catâri?
— Catârii noștri. Te așteptăm. Oh, domnule Graham. Fii bun și ajută-l pe tata să încalece.
— Nu știu despre ce vorbești, Ethel.
— Tăticule, scumpule, trebuie să pornim. Știi bine că până diseară trebuie să ajungem la Olimpia.
Cu un ton pompos și sigur de sine, domnul Lu* c-aș răspunse:
— Am dorit întotdeauna, Ethel. Să-ți faci planurile mai bine. Știi doar perfect că vom rămâne aici o săptămână. E chiar propunerea ta.
Ethel fu atât de surprinsă încât răspunse nepoliticos.
— Ce idee absolut ridicolă 1 Ar fi trebuit să-ți dai seama că glumesc. Bineînțeles, vroiam și spun că aș fi dorit să putem rămâne.
— Ah! Dacă am putea face întotdeauna ceea ce dorim! suspină Mrs. Forman, care se și afla călare pe catârul ei.

— Dar bine, continuă Ethel pe un ton mai calm, n-ai crezut, desigur, că vorbeam serios.
— Fără doar și poate că așa am crezut. Mi-am făcut toate socotelile presupunând că vom rămâne aici și m-ar deranja foarte mult să plec, de fapt pentru mine e imposibil.
Spuse lucrul acesta cu un aer foarte convins, așa încât Mrs. Forman și domnul Graham se simțiră obligați să întoarcă capul ca să-și ascundă surâsul.
— Îmi pare rău că am vorbit cu atâta ușurință: am greșit.'Dar, știi bine, nu putem să ne despărțim de ceilalți și chiar și o singură noapte aici ne-ar face să ajungem prea târziu la Patrass și să pierdem vaporul.
Vorbindu-i aparte domnului Graham, Mrs. Forman îi atrase atenția asupra felului perfect în care Ethel știa să se descurce cu tatăl ei.
— Nu-mi pasă de vaporul de la Patrass. Ai spus că vom rămâne aici și aici vom rămâne.
Se părea că locatarii hanului ghiciseră într-un fel misterios că discuția asta îi privea pe ei. Bătrâna se opri din tors, pe când tânărul și cei doi copii stăteau în spatele domnului Lucas, ca și cum ar fi vrut să-l susțină.
Nici un argument și nici o rugăminte nu reușiseră să-l convingă. Vorbea puțin, dar era foarte hotărât, căci pentru prima oară vedea ziua în adevărata ei lumină. Ce rost avea să se înapo'eze în Anglia? Cine s-ar fi sinchisit de el? Prietenii lui erau morți sau îl priveau cu indiferență. Ethel îl iubea, într-un fel, dar, după cum era și normal, avea alte preocupări. Pe ceilalți copii îi vedea rar.
Nu mai avea decât o singură altă rudă, sora lui, Julia, de care îi era frică și pe care o ura, totodată.
Nu i se părea greu să se lupte. Ar fi fost în același timp și nebun și laș dacă s-ar mai fi mișcat din acest loc care îi aducea fericire și pace.
Până la urmă, Ethel, ca să-i facă pe plac și înc-întată să-și poată etala cunoștințele de greaca modernă, intră în han împreună cu tâlmaciul, foarte mi-rat, ca să se uite la camere. Femeia care era înăuntru îi primi urându-i cu zgomot bun venit, iar tânărul, când nu-l văzu nimeni, se apucă să ducă spre grajd catârul domnului Lucas.
Oprește-te, banditule! strigă domnul Graham, care pretindea întotdeauna că străinii înțelegeau engleza, dacă voiau. Avea dreptate, căci omul îl ascultă și rămaseră cu toți în așteptarea lui Ethel.
Apăru în sfârșit, strângându-și fustele, urmată de tâlmaci purtând în brațe purcelul, pe care îl cumpărase pentru o nimica toată.
— Tăticule ciragă, fac tot ce pot pentru tine, dar să rămâke'm la hanul ăsta – nu.
— Sunt oare pureci? întrebă Mrs. Forman.
Ethel lăsă să se înțeleagă că „pureciu nu era expresia exactă.
Ei bine, asta rezolvă totul, spuse Mrs. Forman. Știu cât de pretențios e domnul Lucas.

— Nu rezolvă nimic, spuse domnul Lucas. Ethel, tu poți să pleci mai departe. Nu am nevoie de tine.
Nici nu știu de ce ți-am cerut părerea. Voi rămâne aici singur.
— Asta e absolut absurd, spuse Ethel, ieșindu-și din fire. Cum pot să te las singur la vârstă dumitale? Cum te-ai descurca cu mesele și cu baia? Toate scrisorile te așteaptă la Patrass. Vei scăpa vaporul. Asta ar însemna să pierzi sezonul de operă la Londra și să-ți dai peste cap toate angajamentele tale pe luna asta. Și apoi, vorbești ca și cum ai putea călători singur.
— Ăștia ar putea să te înjunghie, fu contribuția domnului Graham.
Grecii nu spuneau nimic; dar de câte ori domnul Lucas se uita spre ei, îl invitau spre han. Ba copii îl traseră chiar de haine, iar bătrână de pe prispă, ajunsă aproape la capătul fuiorului, se opri din tors și îl fixă cu ochi misterioși și rugători.
În timpul discuției, problema părea să ia proporții gigantice și el începea să se încredințeze că nu dorea să rămână aici numai pentru că își recâștigase tinerețea, văzuse frumusețea sau găsise fericirea, dar pentru că, în locul ăsta și în tovărășia oamenilor ăștia un eveniment suprem îl aștepta, un eveniment care avea să transfigureze fața pământului. Clipa era atât de exti'aordinară încât renunță la cuvinte și argumente inutile și se bază numai pe puternicii și ascunșii săi aliați 5 oamenii tăcuți, murmurul apei și foșnetul copacilor. Căci locul întreg îl chema cu o singură voce, înțeleasă numai de el, iar vorbăreții lui adversari își pierdeau clipă de clipă importanța, deveneau din ce în ce mai absurzi. În curând aveau să se plictisească și vor pleca trăncănind, mai departe, scăldați de razele soarelui, lăsându-l în răcoarea crângului, în lumina lunii și în fața destinului pe care îl prevedea.
De fapt, Mrs. Forman și tâlmaciul o și porniseră, însoțiți de țipetele ascuțite ale purcelușului, și zbuciumul ar fi continuat la infinit dacă Ethel nu ar fi cerut ajutorul domnului Graham.
— Poți să mă ajuți? șopti ea. E groaznic de încăpățânat.
— Nu prea mă pricep să discut – dar dacă vă pot fi de folos în orice alt fel – și se uită, cu mulțumire de sine, la trupul său bine făcut.
Ethel șovăi. Apoi spuse: PE DRUMUL SPRE COLONA
— Ajută-mă în orice fel poți. În definitiv, e spre binele lui.
— Atunci spun să se aducă catârul pe la spatele lui.
Așa că, tocmai când domnul Lucas simțea că a câștigat bătălia, se simți deodată ridicat în aer și așezat de-a curmezișul pe șa, iar catârul o și porni la trap. Nu spuse nimic, căci nu avea nimic de spus, iar fața lui nu arătă o prea mare emoție când simți că umbra dispare și când nu mai auzi susurul apei. Domnul Graham alerga pe lângă el, cu pălăria în mână, cerându-și scuze.
— Știu că nu aveam dreptul să o fac, și vă cer iertare. Dar sper că într-o bună zi și dumneata vei înțelege că am fost… ei, fir-ar să fie!

O piatră îl lovise drept în mijlocul spatelui. Oaruncase unul din cei doi copii, care alerga după ei pe potecă. Sora lui alerga în urma lui, aruncând și ea cu pietre.
Ethel țipă la tâlmaci, care era puțin mai departe cu Mrs. Forman dar, înainte ca el să poată interveni, apăru un alt adversar. Era tânărul grec, care le tăiase calea și care acum se repezise spre căpăstrul catârului încălecat de domnul Lucas. Din fericire, domnul Graham era un boxer expert și nu-i trebui mai mult de o clipă ca să înfrângă slaba apărare a tânărului și să-l trântească, cu gura sângerândă, în mijlocul asfodelelor. Între timp sosise și tâlmaciul, copiii, alarmați de soarta fratelui lor, se dădură bătuți iar grupul de salvatori, dacă-l putem numi astfel, se retrase în dezordine sub copaci.
— Diavoli! spuse Graham râzând triumfător.
Asta e grecul de azi. Tatăl dumitale însemna pentru ei niște bani – dacă ar fi rămas – și ei consideră acum că i-am luat din buzunarul lor.
— Oh, sunt teribili – niște adevărați sălbatici!
Nu știu cum aș putea să vă mulțumesc. Mi-ați salvat tatăl.
— Aș vrea să sper că nu mă considerați un om brutal.
— Nu, răspunse Ethel cu un suspin. Admir forța.
Între timp cavalcada se formă din nou și domnul Lucas care, după cum spunea Mrs. Forman, își suporta dezamăgirea cu mult stoicism, fu așezat în mod normal pe catârul lui. Se grăbiră să urce panta opusă a dealului, de frica unui nou atac, și abia după ce lăsară mult în urmă locul atâtor evenimente se încumetă Ethel să ceară iertare tatălui ei pentru felul cum se purtase cu el.
— Păreai atât de schimbat, dragă tată, și pe deasupra m-ai și speriat. Acuma am impresia că ești din nou cel de totdeauna.
Nu primi nici un răspuns și trase concluzia că, după cum era și de așteptat, se simțea jignit de purtarea pe care o avusese față de el.
Prin una din acele curiozități ale peisajelor de munte, locul pe care îl părăsiseră cu o oră în urmă le apăru deodată departe sub ei. Hanul era pitit sub domul de verdeață, dar în luminiș se mai puteau vedea trei siluete și prin aerul limpede răzbi până la ei un strigăt slab de dușmănie sau de rămas bun.
Domnul Lucas se opri neliotărât și lăsă să-i cadă frâiele din mână.
— Vino, tată dragă, spuse Ethel cu blândețe.
O ascultă și peste câteva minute un pinten al dealului ascunse pentru totdeauna cadrul acesta periculoșâi Era ora micului dejun dar, din cauza ceței, fusese aprins gazul aerian. Domnul Lucas tocmai povestea despre noaptea neliniștită pe care o petrecuse, Ethel, care trebuia să se mărite peste câteva săptămâni, stătea cu brațele sprijinite pe masă. Ascultând.
— Mai întâi a sunat la ușă, apoi te-ai înapoiat de la teatru. Apoi a început câinele și după câine pisica. Și la trei dimineața un tânăr huligan a trccut eântând. Ah, da: apoi am auzit apa gâlgâind în țeava de deasupra capului meu.

— Probabil că nu era decât baia care se golea, spuse Ethel, cu o față cam obosită.
— Ei bine, nimic nu-mi displace mai mult decât apa care curge. E absolut imposibil să dormi în casa asta. Am să mă mut. Am să-i anunț trimestrul viitor. Am să-i spun proprietarului în față: „Motivul pentru care nă mut e următorul: e absolut imposibil de dormit aici”. Dacă spune – dacă spune… în fond, ce poate să spună?
— Mai dorești puțină pâine prăjită, tată?
— Îți mulțumesc, draga mea. Luă pâinea și se așternu liniștea.
Dar în curând, domnul Lucas începu iar:
— N-am să suport, atât de răbdător cum cred ei, exersatul din apartamentul vecin. Am scris și le-am spus-o – nu-i așa?
— Da, spuse Ethel, care avusese grijă ca scrisoarea să nu ajungă la destinație. Am vorbit cu guvernanta și mi-a promis că va aranja altfel lucrurile. Apoi nici mătușa Iulia nu poate suferi zgomotul. Totul se va aranja.
Mătușa ei, singura persoană necăsătorită din familie, avea să vină să țină casa tatălui ei „după ce ea se va fi măritat. Remarca nu era prea fericită și domnul Lucas se lansă într-o serie de suspine pe jumătate articulate, care nu se opriră decât la sosirea poștei.
— Oh, un pachet! strigă Ethel. Pentru mine! Ce poate fi? Mărci grecești! Mă emoționează!
Se dovediră a fi niște bulbi de asfodele, trimise de Mrs, Forman de la Atena, pentru a fi plantați în seră.
— Nu te face să retrăiești totul? îți reamintești de asfodele, tată? Și totul împachetat în ziare grecești'. Mă întreb dacă le mai pot citi. La un moment dat puteam, știi.
Trăncăni mai departe, în speranța că va putea să acopere râsul copiilor din apartamentul vecin – care constituia mai mult ca orice o pricină de enervare la micul dejun.
— Ascultă aici! Un dezastru rural. Oh, am nimerit peste ceva trist. Dar n-are importanță.
„Marțea trecută la Plataniste, în provincia Mesenia, s-a produs o îngrozitoare tragedie. Un copac enorm – nu-i așa că mă descurc bine? – a fost doborât de vânt în timpul nopții – așteaptă o clipă… oh. Doamne! zdrobind mortal pe cei cinci ocupanți ai micului han aflat acolo, care, după toate presupunerile, ședeau pe prispă. Trupurile Mariei Rhomaides, bătrână proprietăreasă și a ficei sale, în vârstă de patruzeci și șase de ani, erau ușor de recunoscut, pe când cel al nepotului ei…”
— Oh, restul e prea oribil; mai bine nu mai încercam să citesc și, ceva mai mult, am impresia că am mai auzit numele de Plataniste. Nu cumva ne-am oprit acolo astă-primăvară, nu-i așa?
— Am luat dejunul, spuse domnul Lucas cu o ușoară tulburare pe fața lui lipsită de expresie.
Poate că acolo a cumpărat tâlmaciul purcelul.

— Bineînțeles, spuse Ethel cu vocea schimbată, Unde a cumpărat tâlmaciul purcelul. Ce îngrozitor!
— Absolut îngrozitor, răspunse tatăl ei, a cărui atenție se îndreptă acuma spre zgomotul pe care îl făceau copiii de alături. Deodată, Ethel sări în picioare, sincer absorbită de ceea ce descoperea.
— Doamne-Dumnezeule, exclamă ea. Asta e un ziar vechi. Nu s-a întâmplat de curând, ci în aprilie – în noaptea de marți optsprezece – și noi – și noi trebuia să fi fost acolo după amiaza.
— Chiar așa este, spuse domnul Lucas. Ethel își duse mâna la inimă, abia se mai simțea în stare să vorbească.
— Tată, tată dragă, trebuie să ți-o spun: ai vrut să rămâi acolo. Toți oamenii aceia, săraci și pe jumătate sălbatici, au încercat să te rețină și acum sunt morți. Tot locul, scrie aici, e numai o ruină și chiar apa și-a schimbat cursul. Tată dragă, dacă nu aș fi insistat și dacă Arthur nu m-ar fi ajutat, ar fi putut să te omoare și pe tine.
Domnul Lucas schiță un gest nervos eu mâna.
— N-are nici un rost să vorbim cu guvernanta, am să scriu proprietarului și am să-i spun: „Motivul pentru care mă mut este: câinele latră, copiii de alături sunt de nesuportat și nu pot să rabd zgomotul apei care curge”.
Ethel nu-l întrerupse din bolboroselile lui. Era îngrozită la gânchil că scăpaseră ca prin urechile acului și pentru multă vreme rămase tăcută. În sfârșit spuse:
— Când scapi așa, ca printr-o minune, îți vine să crezi în Providență.
Domnul Lucas, care continua să compună scrisoarea către proprietar, nu-i răspunse.
PRIETENUL VICARULUI Nu se știe precis cum de a ajuns faunul în Wiltshire Poate că a venit odată cu legionarii romani, locuind cu prietenii lui în tabere, vorbindu-le de Lucretilis13, sau de Garganus!! sau de coastele Etnei; iar ei, în bucuria lor de a fi rechemați în patrie, au uitat să-l ia în corăbii și astfel rămase plângând în exil; dar până la urmă își dete seama că și dealurile noastre îi înțelegeau durerile și se bucurau când era fericit. Sau poate că s-a întâmplat să fie pe acolo pentru că fusese aici dintotdeauna. Un faun nu reprezintă ceva deosebit de clasic: atâta doar că grecii și italienii aveau vederea mai ascuțită. Îl vei găsi în Furtuna și în Benedicite și obârșia lui firească ar putea fi în orișice țară presărată cu erânguri de fagi și coaste verzi de dealuri și ape foarte limpezi.
Cum de s-a întâmplat să-l văd, e un lucru mai greu de explicat. Deoarece ca să-l poți vedea, e nevoie de o anumită însușire pentru care sinceritate e o denumire mult prea lipsită de căldură, iar însușire animalică una prea grosolană și numai el putea ști cum de ajunsesem să posed această calificare. Nimeni nu are dreptul să se califice pe el însuși drept un prost, dar trebuie să mărturisesc că, în vremea aceea, puteam fi perfect considerat ca atare. Eram glumeț, fără a avea umor și serios

fără convingere. În fiecare duminică le vorbeam enoriașilor mei rurali despre lumea de apoi cu tonul unui om care se găsea în culisele ei, sau le explicam erorile sectei pelagiene14, sau le atrăgeam atenția asupra păcatului de a se deda desfrâului.
În fiecare marți țineam o predică pe care o numeam „o conversație de la om la om cu băieții mei” – conversație care evita orice lucru neplăcut. Și în fiecare joi mă adresam Asociației mamelor, vorbindu-le despre îndatoririle soțiilor sau văduvelor și dându-le sugestii practice despre felul cum trebuie gospodărită o familie de zece persoane.
Mă amăgeam și pentru un oarecare timp am amăgit-o desigur și pe Emily. N-am cunoscut niciodată o fată care să-mi urmărească cu atâta atenție predicile, sau să râdă cu atâta poftă de glumele mele. Nu e deci deloc de mirare că ne-am pomenit logodiți. A devenit o soție excelentă, care corecta fără jenă absurditățile soțului ei, dar nu permitea nimănui să pronunțe vreo vorbă în contra lor; capabilă să discute în salon despre subconștientul uman, dar ciulind în același timp urechile la copii care plângeau în camera lor, sau la farfuriile care se spărgeau în oficiu. O soție excelentă – mai bună decât mi-aș fi putut imagina vreodată. Dar nu s-a căsătorit cu mine.
Dacă am fi rămas acasă în după-amiaza aceea, nu s-ar fi întâmplat nimic. Totul s-a datorat mamei lui Emily, care a insistat să luăm ceaiul în aer liber.
Dincolo de sat, pe malul celălalt al apei, se întindea o ușoară pantă calearoasă, încoronată de un crâng de fagi și niște urme de valuri romane de pământ. (Am ținut câteva conferințe în care am descris în imagini foarte vii aceste lucrări de pământ: ulterior s-au dovedit a fi de origine saxonă.)
Am cărat până acolo sus coșul cu cele trebuincioase pentru ceai și o pătură călduroasă pentru mama lui Emily, pe când Emily și un tânăr prieten al ei mergeau înaintea mea. Prietenul – care în toată treaba asta a jucat un rol mult mai puțin important decât își închipuie el – era un tânăr simpatic, plin de inteligență și simț poetic, în special în ceea ce numea el poezia pământului. Ardea de dorința să smulgă pământului secretele sale și l-am văzut lipindu-și cu pasiune fața în iarbă, chiar atunci când se credea singur. Emily era pe atunci plină de vagi aspirații și, deși aș fi dorit ca toate să se concentreze asupra mea, părea totuși exagerat să-i refuz acele posibilități de a se cultiva singură, pe care i le ofereau împrejurimile. Pe vremea aceea aveam obiceiul, de câte ori ajungeam în vârful unei înălțimi, să exclam în glumă: „Și cine o să stea de-a dreapta și de-a stingă mea, să apere podul cu mine?” și în același timp îmi agitam violent brațele sau îmi aruncam pălăria mare de fetru spre un dușman imaginar. Emily și prietenul ei luară gluma mea ca de obicei și nici măcar n-am putut să descopăr vreo urmă de prefăcătorie în veselia lor. Totuși eram convins că se află acolo cineva care nu

considera că am haz și orice om deprins să vorbească în public va înțelege că mă simțeam din ce în ce mai stânjenit.
Am fost totuși oarecum încurajat de mama lui Emily, care exclamă, pufnind în râs:
— Ce bun ești, Harry, că te-ai cărat cu lucrurile astea! Ce ne-am face, chiar acuma, fără dumneata! Oh, ce priveliște! Zărești iubita noastră catedrală? Nu, e prea multă ceață. Acum eu am să mă așez direct pe pătură. Surâse misterios. Știi, dealurile astea în septembrie…
Am aruncat în treacăt o privire admirativă asupra peisajului, care este într-adevăr încântător numai pentru aceia care știu să admire natura, iar în cazul acesta este poate cel mai frumos din Anglia. Pentru că aici se află trupul marelui păianjen de cretă care se întinde peste insula noastră – picioarele sale sunt dealurile din sud și dealurile din nord și domeniile de la Chiltems, iar vârful degetelor iese la iveală la Cromer și Dover. E o creatură curată, de-a lungul căreia cresc cât mai puțini arbori posibili și aceștia numai în grupuri îngrijite, o creatură căreia îi mai place să fie gâdilată de pâraie repezi. Pe toată suprafața lui răsar o sumă de lucrări de pământ, pentru că de la începutul timpurilor oamenii s-au luptat pentru privilegiul de a sta pe el, iar unul din templele noastre cele mai vechi a fost construit pe spinarea lui.
Dar în zilele acelea îmi iubeam ținutul meu pentru confortul și frumusețea sa, ținutul acesta plin de așezările rezidențiale ale nobilimii și de căsuțe umbrite, și de oameni care te salutau cu mâna la pălărie. Imensele întinderi sumbre pe care puteai să umbli kilometri fără să dai de un punct de reper sau peste o persoană politicoasă, mi se păreau pe atunci insuportabile. De îndată ce bunăvoința mi-a permis, m-am întors și am spus:
— Și acum îmi dați voie să prepar cupa care înveselește?
Mama lui Emily răspunse:
— Om bun, care mă ajuți atâta! E părerea mea că a lua ceaiul în aer liber merită un efort în plus.
Aș dori să trăim mai simplu. Am fost cu toți de acord cu ea. Am așezat mâncarea adusă. Dar de ce nu stă ceainicul? Oh, fă-l să stea. M-am executat. Se auzi un mic țipăt, slab dar distinct, ca al unei făpturi care încearcă o suferință.
— Ce liniște e aici sus! spuse Emily.
Am lăsat să cadă pe iarbă un chibrit aprins și din nou am auzit țipătul slab.
— Ce e asta? am întrebat.
— Am spus numai că e atât de tăcut, spuse Emily.
— Tăcut, într-adevăr, răspunse ecoul micului prieten.
Tăcut! Locul era plin de zgomote. Dacă chibritul ar fi căzut în mijlocul unui salon, nu ar Ti putut fi mai rău, iar zgomotul cel mai puternic venea chiar de lângă Emily. Aveam exact impresia că mă duceam la o mare petrecere, că așteptam, în holul imens, plin de ecouri, ca să fiu

anunțat, că auzeam de acolo vocile invitaților, pe care deocamdată nu-i vedeam încă. Momentul ăsta e totdeauna plin de nervozitate pentru un om timid, mai ales dacă vocile sunt străine și nu ai întâlnit niciodată gazda.
— Dragul meu Harry! spuse doamna mai în vârstă, chibritul n-are nici o importanță. Are să se stingă și nu are să facă rău nimănui. Ceai-ii-ii!
E totdeauna părerea mea – și, desigur, Emily gândește la fel – că atunci când se apropie magica oră cinci, indiferent cât de bun a fost prânzul, începi să simți un fel de…
Dar faunul este o făptură care zburdă pe înălțimile Noii Atice și dacă nu-i vezi urechile și coada, îl iei drept un om și te cuprinde spaima.
— La scăldat! am strigat eu cu putere. Asta-i pentru băieții noștri din sat, dar sunt de acord că e vina mea, e necesară – mai multă supraveghere.
Pleacă de aici, copil rău ce ești, pleacă de aici!
— Ce o să mai scornească, spuse Emily, pe când creatura de lângă ea se ridică și-mi făcu semn să mă apropii. Am început să înaintez zbătându-mă și gesticulând în timp ce făceam pași mărunți și scoteam strigăte de dezgust, și tot încercam să alung duhul rău făcând gesturi largi cu pălăria. La fel procedasem cu o zi mai înainte când nepoatele lui Emily îmi arătaseră cobaii lor. Iar acum am fost întâmpinat cu aceleași hohote de râs. Până în clipa când mă simții strâns de degetele acelea ciudate, am fost convins că era vorba de unul din enoriașii mei și nu încetam să mai exclam:
— Dă-mi drumul, copil rău ce ești, dă-mi drumul!
Iar mama lui Emily, convinsă că a înțeles gluma, răspunse:
— Clipa cea veșnică
— Ei bine, trebuie să recunosc că sunt copii răi și că te ajung până și pe pătură: dealurile în septembrie, cum am mai spus.
Deodată am zărit coada, am scos un urlet sălbatic și am luat-o la fugă spre crângul de fagi din spatele nostru.
— Harry ar fi fost un actor înnăscut, spuse mama lui Emily în timp ce îi părăseam.
Îmi dădeam seama că în existența mea se produce o criză importantă și că, dacă nu puteam s-o înving, îmi voi pierde pentru toată viața stima față de propria mea persoană. Ajuns în pădure, mă simțeam de pe acuma tulburat de o mulțime de voci, ale dealurilor de sub mine, ale arborilor de deasupra capului meu, și chiar a gâzelor din scoarța copacilor. Puteam să aud până și pârâul cum rupea mici bucățele din pășune și pășunea protestând, visătoare.
Pe deasupra'zgomotului – care nu mai era puternic ca zumzetul unei albine – se înălță vocea faunului.
— Fii calm, dragă preotule, fii calm, de ce ești speriat?
— Nu sunt, speriat, spusei eu și într-adevăr nu eram. Dar sunt mâhnit: m-ai făctit de râs în fața unor doamne.

— Nimeni altul nu m-a văzut, spuse el, surâzând leneș. Femeile au ghete strâmte și bărbatul părul lung. Ăștia nu mă văd niciodată. Ani în șir nu am vorbit decât cu copii, și ei mă uită de cum cresc' mari. Dar tu nu ai să poți să mă uiți și, până la moarte, vom fi prieteni. Acum încep să te fac fericit: stai culcat pe spate, sau aleargă, sau cațără-te în pomi, sau poate vrei să-ți aduc mure, sau clopoței, sau femei.
' Cu o voce tei'ibilă, i-am spus;
— Piei din fața mea! Trecu în spatele meu. -
O dată pentru totdeauna, am continuat, îți spun că este inutil să ispitești pe un om a cărui fericire constă în a aduce fericirea altora.
— Nu pot să te înțeleg „spuse el cu tristețe. Ce înseamnă a ispiti?
— Biată ființă a. Pădurilor! spusei eu, întorcându-mă spre el. Cum ai putea înțelege? N-avea nici un rost să te dojenesc. Micuța ta ființă nu poate să înțeleagă ce înseamnă o viața de abnegație. Ah! Dacă aș putea să te fac să înțelegi!
— L-ai făcut să înțeleagă, spuse dealul.
— Dacă aș putea să te ating!
— L-ai atins, spuse dealul.
— Dar eu n-am să te părăsesc niciodată, izbucni faunul. Am să-ți mătur altarul, am să te însoțesc la întâlnirile cu matroanele. Arh să te îmbogățesc la bazare.
Am clătinat din cap.
— Nu-mi trebuie asemenea lucruri. Ce-i drept, aveam de gând să nu-ți accept nici un serviciu.
Dar îmi dau seama că am greșit. Ai să mă ajuți
— Ai să mă ajuți să-i fac fericiți pe alții.
— Dragă preotule, ce viață ciudată! Oamenii pe care nu i-am văzut niciodată – oameni care nu pot să mă vadă – de ce i-aș face fericiți?
— Bietul băiat – poate cii timpul vei învăța de ce. Acum pleacă. Începe de pe acum. Chiar pe acest deal se află o tânără doamnă pentru care am cea mai mare stimă. Începe cu ea. Aha! Te încrunți. Eram sigur. Nu poți să faci nimic. Cu asta am încheiat discuția.
— O pot face fericită, îmi răspunse el, dacă îmi poruncești; și când o voi face, poate că vei avea mai multă încredere în mine.
Mama lui Emily plecase spre casă, dar Emily și tânărul ei prieten mai stăteau lângă lucrurile folosite la ceai – ea în rochia ei de pichet alb și pălăria de pai bej, el în costumul lui de vară din stofă țesută în casă, dar bine croită. Trupul înalt și păgân al faunului îi domina cu insolență.
Prietenul spunea:
— Și n-ai simțit niciodată îngrozitoarea singurătate a mulțimii?
— Toate astea, răspunse Emily, le-am simțit și încă foarte multe altele.
Faunul îi atinse cu mâinile. Iar ei, care nu se gândiseră decât la un flirt politicos, i-au rezistat cât au putut, dar încetul cu încetul se simțiră împinși unul în brațele celuilalt și se îmbrățișară cu pasiune.
— Ticălosule, am strigat țâșnind din pădure.

M-ai înșelat.
— O știu: nu-mi pasă, strigă micul meu prieten.
Nu te amesteca. Te găsești în fața a ceea ce nu poți înțelege. În această imensă singurătate ne-am descoperit în fine pe noi înșine.
— Jos mâinile tale blestemate! am țipat către faun.
M-a ascultat și micul meu prieten continuă mai calm:
— Dojana n-are rost. Ce poți să știi tu, biată făptură preoțească, despre misterul dragostei dintre eternul bărbat și eterna femeie, despre un suflet care se realizează?
— Asta-i drept, spuse Emily supărată. Harry, dumneata nu m-ai făcut niciodată fericită. Mă voi purta cu dumneata ca o prietenă, dar cum aș putea să cedez unui om care face glume atât de proaste? Când, în timpul ceaiului, ai făcut-o pe măscăriciul, totul s-a terminat pentru dumneata. Eu trebuie să fiu luată în serios: pe măsură ce mă înalț trebuie să pot vedea în jurul meu cum se lărgește infinitul. Poate nu ești de acord cu mine, dar asta simt. În marea singurătate m-am găsit, în' sfârșit, pe mine însămi!
— Fată nefericită! am strigat. Marea singurătate! O pereche de marionete neajutorate.
Tânărul prieten începu să se îndepărteze cu Emily, dar am auzit-o când îi șoptea:
— Dragul meu, după toate astea nu mai e posibil să-l lăsăm pe Harry să ducă coșul; și pătura mamei. Vrei să le iei în mâna cealaltă?
Și așa au plecat, iar eu m-am aruncat la pământ; eram, după toate aparențele, desperat.
— Plânge? întrebă Faunul.
— Nu plânge, răspunse dealul. Ochii îi sunt uscați ca pietricelele.
Cel care mă chinuia mă obligă să-l privesc.
— Văd fericirea în adâncul sufletului tău, spuse el.
— Sunt convins că am resursele mele secrete, i-am răspuns înțepat. Și mă pregăteam pentru o satiră usturătoare, dar din toate cuvintele pe care le-aș fi putut spune, am pronunțat numai unul și acela începea cu „de*.
El scoase un strigăt de bucurie.
1 „D „, prima literă de la., damned” – „blestemat fie”, o înjurătură pe care an preot, mai ales, nu se cădea s-a pronunțe (n.t.).
— Oh, acuma ne aparții într-adevăr nouă. Până la sfârșitul vieții ai să înjuri când vei fi supărat și vei râde când vei fi fericit. Acuma râzi!
Urmă o lungă tăcere. Întreaga natură era în așteptare, în timp ce un vicar încerca să-și ascundă gândurile nu numai față de natură, dar și față de el însuși.
Mă gândeam la mândria mea jignită, la altruismul meu dezamăgit, la Emily pe care o pierdeam din vina ei, la tânărul ei prieten, care tocmai alunecase sub povara coșului greu, plin cu cele trebuincioase pentru ceai și asta m-a hotărât: am început să râd.

În seara aceea, pentru prima oară, am auzit dealurile de cretă cântându-și unul altuia, peste văi, așa cum fac deseori când aerul e liniștit și au avut o zi bună. De la fereastra camerei mele de lucru, puteam să văd. Faunul, luminat de soare, șezând lângă crâng'ul de fagi, așa cum stă un om în fața casei sale. Și în timp ce noaptea înainta, îmi dădeam perfect seama că nu numai el adormise, dar că și dealurile și pădurile adormiseră și de. Pârâul, bineînțeles, nu adormea niciodată, după cum nici nu îngheța niciodată. Într-adevăr, ceasul întunericului e ceasul apei, al cărui murmur fusese oarecum înăbușit în tot cursul zilei de marea pulsație a pământului. De aceea o poți simți și o poți auzi de la o mai mare depărtare în timpul nopții și tot de aceea o baie după apusul soarelui e atât de minunată.
Bucuria acestei prime seri e încă vie în mintea mea, în ciuda tuturor anilor fericiți care au urmai. Mi-o amintesc când mă urc în amvon – acum am o parohie a mea – și mă uit în jos la lumea înstărită, generoasă și satisfăcută, așezată dedesubt, rânduri-rânduri în strane, la oamenii mai săraci grămădiți pe părțile laterale ale naosului, la tenorii mustăcioși din cor și la vicarii cu un aer de superioritate, la epitropii care-și pipăie săculeții de ofrande și la păzitorii trufași care nu-i lasă să intre pe cei întârziați. Mi-o amintesc și când stau în locuința mea confortabilă de pastor holtei, printre papucii de casă brodați de tinere amabile și consolele de stejar sculptate pentru mine de tineri binevoitori; în mijlocul falangei de ceainice primite în dar și a amintirilor decorative și a tuturor celorlalte ofrande de la oamenii care cred că le-am dat o mână de ajutor, dar care de fapt m-au ajutat ei înșiși să ies din mocirlă. Și deși încerc să împărtășesc și altora această bucurie a mea – după cum încerc să le împărtășesc tot ceea ce consider bun – și deși câteodată reușesc, nu pot totuși să mărturisesc nimănui cum am ajuns aci. Pentru că dacă aș sufla o singură vorbă despre asta, viața mea de acum, atât de plăcută și de profitabilă, ar lua sfârșit, congregația mea m-ar părăsi, și așa aș face chiar eu, iar în loc de a fi o binefacere pentru parohia mea, m-aș afla în treabă pe spinarea poporului. De aceea în loc de a trata această poveste la modul liric și retoric, atât de adecvat subiectului, am fost obligat să folosesc nedemnul mijloc al narațiunii și astfel să vă induc în eroare declarând că toate astea formează numai o nuvelă, bună doar să fie citită în tren.

ROSTUL LUCRURILOR I

— N-are nici un rost, spuse Micky, râzând prostește.
Ilarold continua să vâslească. Întârziaseră prea mult pe dunele de nisip și acum refluxul se scurgea puternic prin estuar. Soarele apunea, câmpiile de pe malul opus erau scăldate în lumină și ferestrele de sus ale fermei în care locuiau păreau să ardă ca și cum din casă s-ar fi revărsat flăcări.
— O să fim târâți spre mare, continuă Micky.

N-ai să reuşeşti, niciodată daca n-ai să te opinteşti puţin şi mai eşti şi bolnav. Ţin rămăşag pentru mare.
Se aflau tocmai la mijlocul curentului, a şira spinării apelor care se retrăgeau, cum s-ar spune.
Punctul ăsta o dată trecut, tăria curentului trebuia să scadă şi n-aveau să mai întâmpine nici o dificultate ca să acosteze pe plaja care se întindea la picioarele fermei. Era o seară încântătoare.
Fusese şi o zi cât se poate de încântătoaf'e. Ieşiseră spre dune în timpul dintre flux şi reflux, se scăldaseră, se luaseră la întrecere la alergări, mâncaseră, dormiseră, se scăldaseră şi alergaseră şi mâncaseră din nou. Micky era de o veselie zgomotoasă.
Dumnezeu nu-i zădărnicise planurile niciodată până acuma şi nu-i venea să creadă că de data asta vor întârzia pentru cină din cauza unui reflux.
Când intrară în canal şi barca „care îşi croia încet drumul în susul curentului, rămăsese neclintită printre valurile în mişcare, renunţă să se comporte ca o minte zdravănă şi declamă în gura mare: „S-ar putea ca viitorile să ne ducă ta vale, S-ar putea să ajungem la Ostroavele fericirii.
Şi să vedem pe marele Achile, pe care odată l-am cunoscut.”
Harold, care nu era amator de poezie, se mulţumi să strige. Şi el era în culmea bunei dispoziţii, şi nici nu părea, nici nu se simţea un biet infirm.
Ştiinţa îi vorbise de curând, foarte serios, clătinând din cap când îi văzuse corpul ars de soare. Dar ce putea să ştie Ştiinţa? II trimisese la mare ca să se refacă şi i-l dăduse pe Micky ca să aibă grijă să nu se obosească prea mult. La început, Micky fusese o pacoste, dar bunul-simţ se dovedise mai puternic, aşa cum se întâmplă' cu tinerii. Cu două săptămâni în urmă nu l-ar fi lăsat pe pacient să se atingă măcar de o ramă. Acum îl încuraja să se opintească şi Harold îl luă în serios şi se străduia din toate puterile. Era tot numai muşchi şi voinţă, începea să nu-şi mai dea seama unde se află. Fiorul pe care i-l dădea stinghia de sub picioare şi fluxul pe care-l simţea în braţe se îmbinau cu vocea prietenului său, iar rezultatul era o senzaţie fără nume; se apropia de starea aceea mistică care este ţelul adevărat, deşi nemărturisit, al atletului: începea să existe.
Micky intona monoton: „Un, doi – un, doi” şi încerca să-l ajute smucind cârma. Dar Micky avea imaginaţie. Se uita la ferestrele sclipitoare şi îşi închipuia că ferma era o stea, iar barca satelitul ei. Apoi, că fluxul e curentul eteric şi vijelios al universului, valul interstelelor cu ritmul lui etern.
Ce plăcut! Nu-şi formula bucuriile în felul obositor al celor mai în vârstă. Era mult prea fericit ca să fie recunoscător. „Adu-ţi aminte de Creatorul tău acum, în zilele tinereţii tale” – sunt cuvintele unuia care şi-a lăsat tinereţea în urmă şi tot ceea ce cânta Micky era „un, doi”.

Harold râdea fără să audă. Transpirația îi curgea de pe frunte. Făcu un efort brusc, la fel ca și fluxul.
— Acum să te vadă doctorul, strigă Micky.
Nici un răspuns. Strângând din dinți continuă frenetic. Vocea strămoșilor săi îi spunea că era mai bine să moară decât să se lase învins de mare.
Vâslea cu respirația tăiată, scoțând mici strigăte mânioase, iar vocea cârmaciului îl biciuia până la furie.
— Așa-i bine – un, doi – trage mai puternic…
Oh, ia stai, e totuși puțin cam exagerat. Poate că ar fi mai bine să renunți, măi băiete.
Pescăruși apărură acum în jurul lor. Unii din ei li se învârteau peste cap, alții treceau în zbor pe lângă ei peste apele răscolite. Dinspre mal, se auzi slab cântecul unei ciocârlii și Micky văzu cabrioleta doctorului pe drumul care ducea la fermă. Îi fu rușine.
— Ia ascultă, Harold, n-ai fi trebuit să – n-ar fi trebuit să te las. Eu – eu cred că n-are nici un rost.
— Nu? zise Harold, cu o stranie claritate în voce. Ei bine, într-o zi ai să înțelegi. Și spunând asta lăsă să-i cadă amândouă vâslele. Barca se roti brusc, ferma, cabrioleta, cântecul ciocârliei dispărură și el căzu greoi. Micky se repezi să-l prindă în brațe. Făcuse o sincopă. Pe jumătate în barcă și pe jumătate afară din ea, era mort
— Lamentabilă treabă.
II Lamentabilă treabă. Se întâmplase când Micky avea douăzeci și doi de ani și rămăsese cu impresia că nu va mai putea fi niciodată fericit. Propria lui voce strigând pe când era scos din barcă, vocea doctorului care spunea: „Te consider răspunzător14, sosirea părinților lui Harold, vocea vicarului rezumând relațiile lui Harold cu lumea de apoi – toate astea îl impresionaseră atât de mult încât își închipuise că nu va putea să le uite niciodată. Dar nu s-a întâmplat așa, căci ajunsese să aibă peste șaptezeci de ani și, cu toată bpnăj voința din lume, e imposibil să-ți aduci dar aminte totul pe o perioadă atât de lungă. Iar spiritul, oricât de plin de afecțiune ar fi el, e zilnic acoperit cu noi straturi de experiență; nu se poate dezbăra de adausurile necontenite și e obligat fie să uite trecutul, fie să-l'denatureze. Așa se întâmplă și cu Michael. Incidentele cele mai dramatice au fost singurele care au supraviețuit. Își aducea aminte de gestul final al lui Harold (o mână strângând-o pe a lui, cealaltă atârnându-i adânc în apă), pentru că acest gest avea o oarecare calitate estetică și nu pentru că era ultimul pe care îl făcuse prietenul lui. Din aceeași cauză își aminti și ultimele cuvinte. „Nu-i vezi rostul? Ei bine, într-o zi ai să înțelegi. U Fraza asta îi izbi imaginația, și intră în fondul lui de amintiri; după treizeci sau patruzeci de ani îi uită originea. Nu era vina lui; peste el se așternuseră zăpezile vieții.
Și mai e ceva de spus: el și cu Harold nu avuseseră nimic comun, în afară de tinerețe. Nu existase între ei nici o legătură sufletească care să

fi putut dăinui. Nu discutaseră niciodată despre teologie sau reforme sociale, sau despre vreuna din problemele care se îmbulzeau în creierul lui Michael și în consecință, deși fuseseră prieteni destul de intimi, nu găsea nimic care să i-l amintească.
Cu cât te gândeai la el, cu atât imaginea lui Harold devenea mai ștearsă. Lipsit de un trup, părea doar o umbră. Nici măcar nu te puteai gândi la el ca la spiritul unui dispărut, căci lumea de dincolo de moarte e desigur augustă. Nici în rai, nici în iad nu poate fi loc pentru atletism și bună dispoziție fără rost, iar dacă îi luai lui Harold aceste însușiri, ce mai rămânea din el? Chiar dacă lumea nevăzută ar fi un prototip al acestei lumi, chiar dacă ar conține un soare și stele proprii ei, bronzul soarelui pământesc dispare desigur de pe fețele noastre când ne uităm la ea, mușchii creați de pământ se zbârcesc desigur mai înainte de a apuca să vâslim pe mările ei nemărginite. Michael își încredința cu durere prietenul proniei cerești. El însuși nu putea face nimic, pentru că oamenii pot să imortalizeze numai pe cei care au lăsat o amintire puternică în lumea muzelor, a gândirii.

Cât despre el, se aștepta la altă soartă. Cu toată umilința, știa că el nu era ca Harold. Nu era un merit al lui, dar se născuse dintr-o stirpă mai intelectuală și moștenise puteri care îl făceau mai demn de viață, de ceea ce ar putea veni după ea.
Îi era drag universul, micile lui încurcături pe care noi le numim civilizație, semenii lui care creaseră încurcăturile și care le depășeau mereu. Dragostea, iubirea față de omenire, îl încălzeau; și chiar atunci când se gândea la alte lucruri, când se uita, poate, la Orion, în serile reci de iarnă, un sentiment de bucurie, prea suavă ca să poată fi descrisă, îl făcea să se înfioare, și își dădea seama că impulsurile noastre cele mai înălțătoare au o valoare eternă și că vor fi împlinite în lumea de apoi. O fire atât'de înzestrată nu se putea adânci în gânduri posomorite despre moarte.
Dar să-i înfățișăm pe scurt cariera.
Curând după tragedia pe care o încercase, când la rândul său se refăcea, întâlni femeia care avea să devină tovarășa lui de viață. O cunoscuse mai înainte dar nu-i plăcuse; părea lipsită de generozitate și dură. Dar acum își dădea seama că duritatea ei venea dintr-un simț moral care lui îi lipsea. Pe când el credea în dragoste, Janet credea în adevăr. Punea la încercare toți oamenii și toate lucrurile. Nu era deloc de acord cu sentimentalul care fuge de învălmășeala lumii. Cum, pe vremea aceea, era logodită cu altcineva, îi vorbea mai fățiș lui Michael decât ar fi făcut-o în altă situație, spunându-i că nu e suficient să te simți plin de bunătate și să simți că și alții sunt buni; obligația e să-i facă pe alții mai buni și cu asta îl îndemnă să-și aleagă o profesiune. În timp ce ea îi vorbea astfel, tânărului îi apăru în față frumusețea muncii cinstite. Fizicul și spiritul lui ajunseseră la deplină maturitate și, după cuvenita perioadă de pregătire, se angajă în administrația centrală – la British Museum.
Aici începu o carieră care într-un fel poate fi numită eminentă și pe de-a întregul profitabilă pentru omenire. Cu idealurile sale de comportare și cultură, Michael nu se mulțumi cu rutina oficială. Dorea să-i ajute pe alții și, deoarece era dotat cu mult tact, oamenii acceptau ajutorul. În scurt timp ajunse, în departamentul său, un element conciliator. Reușea să-și potolească superiorii, și să-și încurajeze inferiorii, să liniștească pe cercetătorii străini și să dovedească că întotdeauna fiecare dintre părți are dreptatea sa. Janet, care îi urmărea ascensiunea, îl acuză din nou de instabilitate. Dar de data aceasta nu avea dreptate. Tânărul nu era doar un simplu oportunist.
Avea întotdeauna o părere proprie sinceră și, datorită acestui fapt, câștiga respectul colegilor săi. În realitate pricina era numai caracterul său plăcut, pe care influența unei femei îl îndreptase spre scopuri rodnice.
La sfârșitul a zece ani de prietenie, se căsătoriră. Într-un timp Janet suferise mult, pentru că omul cu care fusese logodită se dovedise

nedemn de ea. Când intră în viața lui Michael, caracterul ei era gata format și. După cum își dădea și el seama, se deosebea foarte mult de al lui; și poate că, în momentul acela, lăsaseră de-acum în urmă clipele lor c-ele mai bune. Dar căsătoria se dovedi durabilă și destul de fericită. El, mai ales, era mereu foarte îngăduitor, deoarece toleranță și înțelegerea începeau să devină principalele coordonate ale caracterului său. Dacă soția lui se dovedea nedreaptă față de părerile oficiale, sau dacă cumnatul lui, un ateu. Vorbea împotriva religiei „își spunea: „Nu-i vina lor; așa sunt ei făcuți și au trăsăturile caracteristice date de defectele lor.
Mai bine să mă gândesc la ale mele și să mă străduiesc mereu spre o perspectivă mai largă. A Firea lui devenea mai plăcută pe măsură ce timpul trecea.
Într-o oarecare măsură, tocmai această dorința a unei perspective mai largi îl făcu să-și îndrepte g înduri le spre literatură. După ce trecu pragul a patruzeci de ani, îi veni în gând să scrie câteva eseuri, într-o manieră oarecum retrospectivă, mai mult cu un conținut contemplativ decât profund. Ele se bucurară de oarecare succes. Scrise cu bun-gust, cu luciditate, cu o etică creștină oarecum temperată, reuși să stimuleze publicul semidoct, și să-l facă să gândească și să simtă. Nu erau, și nici nu aveau pretenția să fie, literatură mare, dar deschideau porțile spre ea și erau fără discuție un îndemn spre mai bine. Primul volum fu urmat de Confesiunile unui om matur. În el, Michael plătea tinereții un tribut armonios, dar demonstra că totul constă în maturitate. Experiența, arăta el, este singura forță capabilă să umanizeze; înțelegere reciprocă, echilibru și multilateralitate nu-i vin omului decât numai atunci când atinge o anumită vârstă. E totdeauna plăcut să afli că mai ai timp să dobândești ce este mai bun și cartea se vându bine. Poate că ar fi devenit un autor la modă dar influența soției sale nu-i îngăduia să scrie nimic, în afară de ceea ce simțea sincer. Li se născuseră trei copii – Henry, Catherine și Adam. În general, erau o familie fericită. Cu Henry nu avusese nici un necaz. Catherine moștenise însușirile mamei ei. Adam, care era sălbatic și cam necioplit, îl îngrijora într-un fel pe tatăl său. Deși îl urmărea îndeaproape, nu-l putea înțelege și niciodată nu izbutiseră să fie prieteni adevărați. Totuși, asta nu era decât un mic nor, într-un vast orizont. Acasă, ca și în profesiunea lui, Michael reușise mai bine decât majoritatea oamenilor.
Și așa, pe nesimțite, trecu de cincizeci de ani.
La moartea tatălui lui moștenise o casă pe dealurile din Surrey și Janet, pentru care horticultura era lucrul care o interesa într-adevăr, se stabili acolo. Până la urmă nu se dovedise o intelectuală.
Atitudinea ei pătimașă îl înșelase pe el și poate și pe ea însăși. În societatea londoneză se prezenta destul de bine, dar se plictisea, pentru că nu era tot atât de maleabilă ca soțul ei și îmbătrânea mai repede decât el. Nici la țară nu se simțea bine. Devenise cârcotașă, certându-se

cu alte doamne în legătură cu numele florilor. Și bineînțeles, anii își puseră amprenta și asupra lui. Devenise cam ipohondru. Renunțase la ori ce fel de sport în aer liber, Ș*. Deși era încă sănătos, cheli, începu să se îngrașe și să devină timid. Nu admitea să se stea târziu, nu-i plăceau exercițiile violente, plimbările în timpul nopții, înotul când era prea cald, plimbările cu barca și deseori trebuia să se stăpânească să nu-și hărțuiască copiii. Henry, un băiat fermecător-care arăta multă înțelegere, îi strângea doar mâna și spunea: „Perfect, tată”. Dar, câteodată, Catherine și Adam se încruntau. Era din ce în ce mai preocupat de soarta copiilor lui.
Acuma, când soția sa începuse să îmbătrânească, ei reprezentau viitorul și era decis să țină un contact mai strâns cu ei, amintindu-și cum îl dezamăgise tatăl lui. Era adept al blândeței și deseori intervenea între ei și mama lor. Când băieții crescuseră mai mari îi lăsă să-și aleagă singuri prietenii. Când Catherina, la vârstă de nouăsprezece ani, ceru voie să se ocupe de horticultura, ca să câștige niște bani, nu se împotrivi. În cazul acesta avu totuși o satisfacție, căci Catherine, după ce reuși să distrugă florile, se înapoie acasă. Era o fată agitată și nemulțumită, o mare problemă pentru mama ei, care nu mai putea pricepe ce se întâmplă cu fetele de azi. Apoi se căsători și făcu progrese simțitoare; de fapt ajunse să fie principalul lui sprijin în anii care urmară.
Pentru că, la scurtă vreme după căsătoria ei, îl ajunse un necaz foarte mare. Janet căzu la pat și, după o boală lungă, trecu în viața de apoi. Sir Michael – pentru că i se acordase un titlu de noblețe – declară că nu-i va putea supraviețui.
Erau atât de obișnuiți unul cu altul, își erau atât de necesari unul altuia, încât era absolut convins că o va urma și el. Aicea însă se înșela. Ea muri când el avea șaizeci de ani și îi supraviețui până la mai bine de șaptezeci. Firea lui trecuse peste presiunea împrejurărilor, așa încât își păstra vechile preocupări și bunătatea lui de neînvins.
Un al doilea necaz urmă imediat după primul.
Se dovedi că Adam fusese devotat mamei lui și că nu tolerase viața de acasă decât numai datorită ei. După. O scenă brutală, plecă. Scrise din Argentina spunând că-i pare rău, dar că voia să-și înceapă viața singur.
— Nu-i văd rostul, spuse Sir Michael cu vocea tremurătoare. L-am oprit eu pe vreunul din voi să începeți cum credeți?
Henry și Catherine încuviințară. Și totuși simțea că ei îl înțelegeau pe fratele lor mai bine decât el.
— L-am lăsat toată viața să facă ce vrea, continuă el. I-am lăsat toată libertatea, ce vrea mai mult?
După o oarecare șovăire, Henry spuse:
— Sunt unii oameni care simt că libertatea nu poate fi dăruită. Sau cel puțin așa am auzit. Poate că Adam e unul din ei. Dacă nu și-o lua singur, nu s-ar fi simțit niciodată liber.

Sir Michael nu se arătă de acord.
— Sunt mulți ani de când studiez fenomenele adolescenței, răspunse el, și concluziile tale, dragul meu sunt ridicole.
Își dădură dreptate unul altuia cu multă mărinimie: și, până la urmă, își petrecu o bătrânețc demnă. După ce părăsi ca pensionar… British Museum'f, scoase o mică și ultimă operă literară.
Marele public îl uitase, dar prin rafinamentul său Meditațiile unui pensionar reuși să-i procure o oarecare circulație în cercurile mai vârstnice și mai cultivate. Astfel află o nouă mângâiere spirituală. Anima naturaliter Anglicana ', el nu fusese niciodată în contra bisericii oficiale; și, atunci când critica interesele ei lumești sau lipsa ei accidentală de umanitate, o făcea mai mult ca unul din afara ei și nu ca unul care era împotriva ei. După moartea soției sale și plecarea fiului său pierduse orice înclinație ce-i mai rămăsese pentru speculații intelectuale. Experiența anilor îl predispunea să accepte experiența veacurilor și să îmbine neînsemnata sa notă cu marea voce a tradiției. Da; o bătrânețe senină și demnă. Cei care îl invidiau erau puțini. Bineînțeles, avea și dușmani, care pretindeau că îi cunoșteau firea adevărată și care spuneau că și Adam o cunoscuse, dar nici un observator imparțial nu era de acord. Nici un motiv nemărturisit nu-l influențase vreodată pe Sir Michael. Puritatea reputației sale nu se datora norocului, ci însăși purității sale lăuntrice, și felul lui împăciuitor venea dintr-un suflet împăcat. Avea curajul să-și privească eșecurile și greșelile trecute și nu-și realizase idealurile tinereții. Cine putuse să o facă? Dar reușise mai bine ' Suflet prin esență anglican (lat.).
Ca mulți alți oameni să modifice aceste idealuri în așa fel încât să corespundă lumii faptelor și dacă dragostea se preschimbase în simpatie și simpatia în compromis, atunci oricare dintre contemporani n-aveau decât să-i arunce prima piatră.
Nu rămânea decât un singur fapt – faptul morții.
Până acum, Sir Michael nu murise niciodată și, câteodată, resimțea o frică animalică. Dar mai des moartea îi apărea ca o prelungire a carierei lui prezente. Se vedea organizând calm și cu tact, cu ajutorul soției sale, un colț al infinitului; desigur că Janet făcuse progrese mari. Se vedea într-o lume în care fusese eficient, într-o altă lume în care se combinau familiarul cu eternul și în care va fi tot atât de eficient – și în care va trece cu demnitate și fără durere. Viața aceasta e o pregătire pentru cea viitoare. Cei care trăiesc mai mult sunt, în consecință, cei mai bine pregătiți.
Experiența este marele profesor; binecuvântați fie cei cu experiență, căci ei nu vor trebui să-și modifice idealurile.
Iată și felul cum a murit. Și el avu un accident.
Se ducea de la casa lui din oraș la casa Catherinei, tăind drumul printr-o mahala; niște femei se certau pe un pește și, văzându-l trecând, l-au luat drept martor. Politicos ca totdeauna, bătrânul se opri și spuse că nu

avea destule date ca să-și dea o părere și le povățui să lase peștele deoparte timp de douăzeci și patru de ore. Din păcate asta le supără și se simțiră mai mânioase împotriva lui decât erau de una pe alta. II acuzară că „le trăgea pe sfoară” că „încerca să se descotorosească de de” și una, care băuse cam mult, spuse: „Ia să vedem dacă se poate descotorosi de asta” și-l pocni cu peștele peste față. Căzu. Când își reveni, era culcat în pat cu obișnuitele lui dureri de cap.
Auzea vocea lui Catherine. Îl irita. Dacă nu deschise ochii era numai pentru că nu dorea s-o facă.
— E în starea asta de aproape doi ani, auzi vocea lui Henry.
Nu era mai mult de maximum zece minute de când căzuse în mahalaua aceea. Dar hotărî să nu discute.
— Da, e destul de epuizat, spuse o a treia voce
— De fapt vocea lui Adam. „Cum și când s-a înapoiat Adam?” – Dar, de fapt, așa a fost în toți ultimii treizeci de ani.
— Ia-o mai încet, prietene, spuse Henry.
— Ei bine, așa a fost, spuse Adam. Nu sunt un ipocrit. Nu a realizat nimic de când a murit mama și al naibii de puțin înainte de asta. Cărțile lui au fost date uitării pentru că nu sunt de cine știe ce calitate; s-au și apucat să rearanjeze dulapurile cu volume aranjate de el la „British Museum'Asta-i totul. Ce altceva a făcut decât să spună oamenilor să se îmbrace călduros, dar nu prea călduros?
— Adam, zău nu trebuie…
— Numai datorită faptului că nimeni nu are curajul să se pronunțe, oamenii de felul bătrânului devin celebri. E un semn al civilizației voastre clădită de mântuială. Vă este frică la toți – frică de originalitate, frică de muncă, frică de faptul să nu vă jigniți unii pe alții. Lăsați să ajungă în frunte pe oricine de care nu vă este frică și de îndată ce moare îl uitați și în schimb dați titluri de noblețe oricărui ageamiu.
O voce necunoscută replică:
— E revoltător, domnule Adam, revoltător. Un bătrân atât de drăguț șiîn același timp, destul de celebru.
— Ai să te obișnuiești curând cu mine, soră.
Sora râse.
— Adam, e o adevărată ușurare să te avem îângă noi, spuse Catherine după o mică pauză.
Aș dori ca tu și cu băiatul tău să-mi dați o mână de ajutor cu al meu. Vocea îi părea mai slabă; se depărtase de tatăl ei fără o vorbă de bun rămas.
Trebuie să profiți de greșelile altora… până la urmă, mai mult eroism… Sunt hotărâtă să țin legătura cu băiatul meu.
— Trage-i o sfântă de bătaie,. Spuse Adam.
Asta e secretul.
Ieși din cameră în urma surorii lui.
Apoi râsul armonios al. Lui Henry răsună pentru ultima oară.

— Ne faci pe toți să ne simțim cu douăzeci de ani mai tineri, spuse el; tot ca atunci când…
Ușa se închise.
Pe Sir Michael îl trecură sudorile de furie.
Asta era viața, asta era ceea ce gândea tânără generație. La Adam nu se mai gândea. Dar amintindu-și de Henry și de Catherine se hotărî să moară. Dacă ar fi vrut s-ar fi putut scula din pat și ar fi putut să-i dea afară pe toți. Dar nu vroia. Vroia mai ales să părăsească această lume pretențioasă și nedreaptă. Imensul și supraomenescul cinism care zace sub formă latentă în fiecare dintre noi ieși deodată la iveală și îi transformă. Își dete seama de absurditatea iubirii și viziunea asta îl incintă într-atâta încât începu să râdă. Sora, care îl numise un bătrân drăguț, se aplecă asupra lui și în același moment doi băiețași intrară în camera bolnavului.
— Cum se simte bunicul? întrebă unul din ei – băiatul lui Catherine.
— Nu prea bine, răspunse sora.
Urmă o tăcere. Apoi celălalt băiețaș adăugă:
— Vino, hai s-o ștergem.
— Dar n-avem voie.
De ce să facem ceea ce spun oamenii bătrâni? Tata e destul de ramolit și maică-ta așijderi.
— Revoltător: cărați-vă amândoi, spuse sora Și, cu un ușor murmur de admirație, băiatul Catherinei îl urmă pe vărul său. Bunicul se simți și mai vesel. Se răsucea în pat; și, tocmai în clipa în care își dădea seama de toată ironia situației, muri, și continuă în viața de apoi.
MI Micky era tot în pat. Își da seama de asta datorită unor visuri lungi și melancolice. Dar când deschise gura ca să râdă, se umplu de țărână. Vrând să deschidă ochii, constată că se umflase enorm și că era îngropat în nisipul unei întinderi fără sfârșit. După cum se așteptase, nu era necesar să-și modifice cu mult idealurile; infinitul nu făcuse decât să ia locul dormitorului său din Londra. Nimic nu se mișca pe suprafața întinderii în afară de câteva vârtejuri de nisip, care se amestecau câteodată unul cu altul, ca și cum ar fi vrut să stea de vorbă între de și apoi se topeau cu un șuierat ușor. În afara lor nu se simțea nici o mișcare, nu se auzea nici un zgomot și nici nu putea să se simtă vreo boare de vânt.
Cât timp stătuse culcat aici? Poate ani, mult înaintea morții sale, pe când trupul părea că i se mișcă printre oameni. Viața e atât de scurtă și meschină, încât cine știe dacă ajungem în ea cu totul, sau dacă numai o fracțiune a sufletului se deșteaptă, pentru ca trupul să-l îmbrace? Mugurul și floarea pier într-o clipă, coaja rezistă și nu cumva sufletul e numai o… Coajă? I se părea lui Micky că stătuse așa culcat în țărână de o veșnicie, suferind și rânjind și că esența tuturor lucrurilor, forța primordială de dincolo de stele, e senilitatea. Vârstă, vârstă hidropică și fără dinți; lipsită de bunăvoință și față de bătrânețe, și față de tinerețe;

bătrânețea născută, înaintea tuturor timpurilor și supraviețuindu-le; universul întreg sub forma bătrâneții.
Locul era degradat și te tortura. Era vast și totuși ignobil. Cobora la vale înspre obscuritate și se ridica spre nori, dar în ce obscuritate, înspre ce nori. Nici o splendoare tragică nu-i glorifica. Privindu-i înțelese de ce era așa de nefericit, și anume că se uitau la el, rânjindu-i în timp ce le rânjea și el. Murdăria lor era mai veche decât diferențele de nuanță dintre zi și noapte, iar ironia lor mai profundă; el era doar o parte a bufoneriei lor după cum tinerețea fusese o parte din bufoneria lui însuși și cu încetul își dete seama că se afla și că fusese de mulți ani în Infern.
Jur-împrejurul lui stăteau culcate alte forme imense și poroase. Aveai impresia că întinderea supurase. Unele din de puteau să se scoale în capul oaselor, altele de-abia răzbăteau din nisip și așa își dete seama că de făcuseră în viață aceeași greșeală ca și el, deși nu știa încă ce greșeală făcuse; probabil o mică scăpare, care ar fi putut fi cu ușurință evitată dacă i s-ar fi spus.
Puteau vorbi. În curând o voce spuse:
— Cerul nostru nu este el oare slăvit? Nu este el așa de frumos?
— Cât se poate de frumos, răspunse Micky și cu fiecare vorbă simți o împunsătură dureroasă.
Așa își dete seama că unul din păcatele pedepsite aici era lauda, suferea din cauza tuturor laudelor pe care le adusese pe pământ celor răi și celor mediocri; când îi lăudase din indiferență, sau ca să placă oamenilor, sau ca să-i încurajeze, pentru toate laudele care nu erau înaripate de pasiune.
Repetă „cât se poate de frumos” și cerul se cutremură, căci acuma intra în chinuri și mai mari.
Mai rămânea totuși o singură rază de fericire; soția lui nu putea fi în locul ăsta. Ea nu păcătuise ca omenirea din acea vale și nu putea să sufere aceeași schimbare. Părerile ei despre viață se dovediseră, în cele din urmă, juste; și, în. Totala sa mizerie, lucrul acesta îi aduse o alinare. Janet va fi din nou credința lui, și pe măsură ce eternitatea se târa înainte și înapoi și iar înainte, îi va arăta că bătrânețea, folosită cum se cuvine, putea fi frumoasă; că experiența, acceptată așa cum trebuie, poate duce sufletul omenesc spre beatitudine. Apoi se întoarse către vecinul lui, care își continua imnul de slavă.
— Aș putea sta aici pentru veșnicie, spunea el.
Când mă gândesc la viața mea agitată – vreau să spun din timpul pe care oamenii îl consideră greșit drept viață, pentru că în realitate totul e numai moarte – viața e asta – când mă gândesc la neliniștea mea de pe pământ, sunt depășit de atâta bunătate și îndurare, încât aș putea rămâne aici pentru totdeauna.
— Și ai să rămâi oare? întrebă Micky.

— Ah, asta este încununarea binecuvântării – voi rămâne. Și tot așa vei rămâne și dumneata.
Un vârtej de nisip se prelinse printre ei. Trecu un timp lung până când putură din nou să vorbească sau să vadă. Apoi Micky începu și el să-i țină isonul, indispus de părticelele care îi pătrundeau în suflet.
— Și eu regret ceasurile mele pierdute fără rost, spuse el, mai ales ceasurile tinereții mele.
Regret tot timpul pe care l-am petrecut în soare.
În anii care au urmat m-am căit și de aceea am fost primit aici unde nu e soare; da, și nici vânt și nici stelele care, pe vremuri, mă înnebuneau aproape, noaptea. Ar fi îngrozitor, nu-i așa, să vezi din nou pe Orion, steaua centrală a cărei spadă nu e o stea ci o nebuloasă, sământă de aur a unor lumi viitoare. Ce teamă îmi era pe pământ de toamnă, când răsare Orion, pentru că îmi aducea aminte de aventură și de tinerețe. Era îngrozitor. Ce recunoscător sunt că nu-l mai văd.
— Ah, dar e și mai rău, reluă celălalt, să te uiți spre înălțimi, la stânga lui Orion și să vezi Gemenii. Castor și Polux erau frați gemeni, unul om, celălalt divinitate; și Castor a murit. Dar Polux a coborât în infern ca să rămână cu el.
— Da, asta așa e, Polux a coborât în infern.
— Apoi zeilor li s-a făcut milă de amândoi și i-au ridicat și i-au preschimbat în stele pe care marinarii le venerează, ca și toți cei care iubesc și sunt tineri. Zeus era tatăl lor, Elena sora lor, cea care a făcut pe greci să se ridice împotriva Troii. Mi-era mai teamă de ei decât de Orion.
— Clipa cea veșnică Tăcură; fiecare privea propriul său cer. Îi aproba. Pe pământ fuseseră oameni de cultură și aceștia pot trece în lumea de apoi prin chinuri mai subtile. Memoria lor putea găsi imagini intense pentru a le spori durerea. „Nu voi mai vorbi”, iar spuse Micky. „Voi fi tăcut în eternitate.” Dar întunericul îl forță să deschidă gura, și imediat începu din nou să vorbească.
— Mai vorbește-mi de acest local al beatitudinii, întrebă el. Are gradații? în cerul nostru există oare categorii?
— Există două ceruri, răspunse celălalt, cerul celor duri și al celor blânzi. Aici ne aflăm în cerul celor blânzi. E o situație mulțumitoare, căci oamenii, când îmbătrânesc, devin fie duri, fie blânzi.
Pe când vorbea, nori se ridicară și, uitându-se în sus pe coasta dealului, Micky văzu că, în depărtare, era mărginită de munți de piatră și știu, fără ca să i se spună, că între acești munți stătea culcată și țeapănă Janet și că nu o va mai vedea niciodată. Nu-și găsise salvarea. Și de ea întunericul își va râde pentru eternitate. Lângă el erau sentimentaliștii, împăciuitorii, umaniștii și toți cei care avuseseră încredere în viziunile mai generoase; cu soția lui erau reformatorii și asceții și toți cei cu sufletele ca tăișul spadelor.
Veniseră în Infern pe drumuri diferite și Micky înțelegea acuma ce ascunde forfota vieții; că anii aveau ca scop fie să lichefieze pe om, fie

să-l facă inflexibil și că Dragostea și Adevărul, care păreau că se luptă pentru sufletele noastre ca niște arhangheli, conțineau fiecare sămânța decăderii noastre.
— E într-adevăr un aranjament mulțumitor, spuse el; în același timp suficient și simpla. Dar dă-mi un ultim răspuns pentru ca beatitudinea mea să fie completă; în care din aceste două ceruri sunt cei tineri?
Vecinul lui îi răspunse:
— În niciunul: aici nu există tineri.
Nu mai scoase o vorbă și se așeză adânc în țărână. Micky făcu la fel. Își aducea vag aminte de bărbați și de femei care muriseră înainte de a atinge vârstă maturității, de băieți și de fete nemăritate, de tineri coborâți în groapă sub ochii părinților. Unde se dusese acea tinerețe nedezvoltată? Care fusese rostul scurtei lor existențe?
Dispăruseră cu totul, sau li se dăduse o nouă posibilitate de a câștiga experiență până vor deveni și ei ca Janet și el însuși? Un lucru era sigur: nu existau tineri, nici în munți, nici în câmpie și poate că însăși amintirea unor asemenea ființe era o iluzie nutrită de nori.
Acum era momentul să-și examineze viața pământească. Își urmări descompunerea – munca fusese mediocră, cărțile mediocre și fusese îngăduitor și în relațiile sale cu ceilalți oameni. Văzuse în orice lucru numai partea bună și ideea asta era ea însăși un semn de decădere. Orice se întâmpla, el lăuda, tolera mereu și era mereu îngăduitor. În consecință avusese succes; Adam avea dreptate; civilizația de azi era momentul prielnic pentru tipul lui de om. Confundase autocritica cu autodisciplina, înăbușise în el însuși și în alții simțămintele eroice, pasionate. Totuși, voluptatea căinței îi fusese refuzată. Greșeala era a lui, dar soarta era cea a omenirii, pentru că fiecare devine aspru sau blând pe măsură ce îmbătrânește.
„Asta e viața mea, se gândi Micky; cărțile mele sunt uitate, munca mea depășită. Asta e întreaga mea viață.” Și. Agonia lui spori, pentru că existase în acea viață o bucurie greu de sesizat care, dacă ar fi putut s-o distileze picătură cu picătură, i-ar fi ușurat infinitatea. Faptul că oscilase mereu între dezgust și dorință, era el însuși o parte a glumei. Pentru că în Infern nimic nu are finalitate, oamenii care intră aici nu renunță la orice speranță, căci altfel ar atinge strălucirea disperării.
A fi compus un poem despre Infern înseamnă a-i înțelege greșit adevăratul său sens; numai imaginația oamenilor, în dorința lor de frumusețe, și-l creează din gheață și flăcări. Bătrân, dar capabil să devină și mai bătrân, Micky stătea culcat în pământul nisipos, aducându-și aminte că o dată își amintise de un' ținut – un ținut care nu fusese numai nisip…
Fu stârnit de murmurul spectrelor din jurul său.
O neliniște pe care nu o observa mai înainte la de, Ie cuprinsese.
— Un vârtej de nisip, spuse unul. Altul răspunse:
— Nu; vine dinspre râu, Micky întrebă:

— Care râu?
— Acolo locuiesc spiritele celor blestemați; nu vorbim niciodată de râul acela.
— E un râu larg?
— Iute și foarte larg.
— Cei blestemați îl trec vreodată?
— Nu știm de ce, dar au voie să-l treacă din când în când.
Și în răspunsurile acestea surprinse o altă intonație, ca și cum tovarășilor lui le-ar fi fost frică și găseau mijloace să și-o exprime. Când spuse:
— Dacă li se permite, nu ne pot face nici un rău, i se răspunse:
— Ne fac rău cu lumină și cântec. Și iarăși: Ne fac rău pentru că își aduc aminte și încearcă să amintească și altora.
— Ce ne-ar putea aminti?
— Timpul când eram ca ei.
Pe când punea întrebări o șoaptă se ridică din mijlocul celor ce stăteau culcați lângă el. Spectrele se chemau unele pe altele cu voce slabă. Auzi:
— Vine; gonește-l înapoi peste râu, distruge-l, obligă-l să îmbătrânească. Apoi întunericul se spintecă și în sufletul lui se sparse o stea de durere.
Acuma înțelese; o tortură mai mare ca oricare alta îi era hărăzită.
„Am existat înaintea alegerii", suna cântecul.
„Am existat înainte ca duritatea și blândețea să fie despărțite. Am existat în zilele când adevărul era dragostea. Și exist."
Toată întinderea se zvârcolea. Dar invadatorul nu putea fi distrus. Când își forța drumul, aerul se despărțea în fața lui, vârtejele de nisip se topeau și calea lui era plină de plânsete senile.
— Am fost toți oameni laolaltă; dar toți oamenii m-au dat uitării. Am transfigurat lumea pentru ei până în clipa în care ei au preferat lumea. Au venit la mine ca niște copii, speriați; i-am învățat și ei m-au disprețuit. Copilăria e un vis despre mine, experiența o înceată uitare; stăpânesc anii magici dintre de, și exist.
— De ce nu ne dai pace? gemeau umbrele. Am îndurat suferințele, abia de-am putut să le îndurăm, până în clipa când a apărut lumina și cântecul. Întoarce-te dincolo de râu. Aici e Raiul, spuneam noi, și întunericul e Dumnezeu; puteam să-i slăvim până ce ai venit. Cartea faptelor noastre e închisă; de ce s-o deschizi? Am fost blestemați încă de la naștere; las-o așa. Oh, bufon suprem, lasă-ne. Am păcătuit, o știm, și locul acesta e moarte și Infern.
— Moartea se apropie, răsună vocea, și moartea nu e vis sau uitare. Moartea e o realitate. Dar și eu sunt o realitate, și pe cine vreau, îl voi salva. Văd rostul tuturor lucrurilor și nu văd un loc pentru mine, mintea și trupul sunt împotriva mea. Deci, rup schema în două și îmi fac loc și sub nenumărate nume am torturat Infernul. Veniți. Apoi, cu infleețiuni de o nespusă blândețe; Veniți la mine toți cei care vă amintiți. Veniți din

eternitatea voastră în eternitatea mea, E ușor, pentru că sunt încă în fața ochilor voștri, așteptând să privesc prin ei; sunt încă în inimile voastre, așteptând să încep să bat. Anii în care am locuit împreună cu voi par puțini, dar sunt magici și depășesc timpul.
Umbrele rămăseseră tăcute. Nu puteau să-și aducă aminte.
— Cine dorește să-și amintească? E de-ajuns dorința. Pentru a câștiga putere și frumusețe oamenii nu trebuie să rămână credincioși căminelor lor. Florile se ofilesc, mările se usucă în soare, soarele și toate stelele se ofilesc ca și o floare. Dar dorința pentru asemenea lucruri este eternă, ea rămâne și acel care mă dorește va fi ca mine însumi.
Atunci Micky muri a doua oară. De data asta se dizolvă trecând prin dureri îngrozitoare, ars de lumina orbitoare, străpuns de voce. Dar pe când murea spuse; „Eu doresc îritr-ădevăr" și invadatorul dispăru fără urmă, iar el rămase în picioare, singur pe întinderea nisipoasă. Nu fusese decât un vis. Dar stătea în picioare. Cum de se întâmplase asta? De ce nu se gândise mai înainte să se ridice? Fusese nefericit în Infern și tot ceea ce trebuia să facă era doar să plece într-altă parte.
Porni în jos fără ca batjocura norilor să-l mai doară. Vârtejele de nisip îl atinseră și se topiră, întunericul de jos i se ridică deasupra capului. Merse mai departe până ajunse la malurile râului Infernului, iar acolo se împiedică – se împiedică de o bucată de lemn, nu de o substanță vagă, ci de o bucată de lemn care, odată, fusese parte dintr-un arbore. Când o atinse se mișcă și în jurul ei se auzi susur de apă. Se îmbarcase. Cineva vâslea.
Putea să vadă vâsleie mișcându-se înspre el prin spumă, dar fața vâslașului era ascunsă în nor. Pe când se apropiau de mijlocul curentului, barca mergea mai încet, căci. Era timpul refluxului și Micky își dete seama că odată purtat spre larg va fi pierdut pentru eternitate; nu exista o a doua speranță de salvare. Nu putea să vorbească, dar inima-i bătea tactul vâslelor – un, doi. Infernul făcu un ultim efort și tot ceea ce e rău în lume, tot ceea ce ne supără, denaturând dragostea și adevărul, începu să vină valuri. – valuri în josul estuarul ui, iar barca. Rămase nemișcată. Prin vuiet, Micky auzi gâfâitul respirației, zvâcnirea mușchilor care se încordau; apoi auzi o voce spunând: „Rostul lucrurilor...", o greutate alunecă de pe el și depăși mijlocul curentului.
DOMNUL ANDREWS Era o seară superbă. Barca intrase pe neașteptate în soare. Cerul era fără un nor, pământul era de aur, și pescăruși zburau în sus și în jos pe apele agitate. Pe malul pe care îl părăsiseră se vedeau dune de nisip, ridicându-se în dealuri maiestuoase; pe malul din față era o fermă, toată în flăcări.
Sufletele morților se înălțau spre scaunul Judecății de apoi și spre porțile raiului. Spiritul omenirii le împresura din toate părțile, tot așa după cum aerul din jur presează asupra bășicilor de aburi, încercând să le înfrângă, să străpungă învelișul personalității lor, să amestece însușirile lor particulare cu însușirile sale proprii. Dar de rezistau,

aducându-și aminte de glorioasa lor viață individuală de pe pământ și sperând să găsească, în lumea de apoi, aceeași viață individuală.
Printre de se înălța și sufletul unui domn Andrews care, după o viață prosperă și onorabilă, decedase de curând în locuința lui de la oraș. Se știa bun, cinstit și dreptcredincios și, deși se gândea la judecata la care avea să fie supus cu toată umilința, nu avea nici o îndoială asupra rezultatelor ei. În vremurile de azi Dumnezeu nu era un Dumnezeu al invidiei. Nu refuza izbăvirea numai pentru faptul că era așteptată. Un suflet drept putea fi în mod firesc conștient de dreptatea lui și domnul Andrews era conștient de a sa.
— Drumul e lung, spuse o voce, dar printr-o conversație agreabilă poate deveni mai scurt. Îmi permiteți să călătoresc în tovărășia dumneavoastră?
— Cu plăcere, spuse domnul Andrews. Întinse mâna și cele două suflete se înălțară plutind împreună.
— Am fost ucis în luptă cu necredincioșii, spuse celălalt, jubilând și mă voi duce drept spre acele fericiri de care vorbește Profetul.
— Nu sunteți creștin? întrebă, grav, domnul Andrews.
— Nu, sunt credincios. Dar dumneavoastră sunteți desigur un musulman?
— Nu sunt, spuse domnul Andrews. Sunt un credincios.
Cele două suflete se înălțau plutind în tăcere, dar eontinuară să se țină de mână.
— Fac parte din congregația bisericii libere, adăugă el cu politețe.
Cuvântul „libere” tremură ciudat în spațiile interstelare.
— Povestește-mi cariera dumitale, spuse turcul în cele din urmă.
— M-am născut într-o familie de oameni cumsecade din clasa mic-burgheză și mi-am făcut studiile la Winchester și Ia Oxford. M-am gândit să devin misionar, dar mi s-a oferit un post la Camera de comerț, post pe care l-am acceptat. Când am împlinit treizeci și doi de ani m-am însurat și am avut patru copii, din care doi au murit.
Soția îmi supraviețuiește. Dacă aș fi trăit puțin mai mult, aș fi fost înnobilat.
— Acum am să-ți povestesc cariera mea. Nu am fost niciodată sigur cine mi-a fost tată și mama mea nu prezintă vreo importanță. Am crescut în mahalalele de la Salonic. Apoi am intrat într-o bandă și cu ea am jefuit satele necredincioșilor.
Mi-a mers bine și am avut trei neveste, care, toate, îmi supraviețuiesc. Dacă aș fi trăit puțin mai mult, aș fi înjghebat o bandă a mea.
— Unul din băieții mei a fost ucis pe când călătorea în Macedonia. Poate că l-ai omorât dumneata.
— Foarte posibil.
Cele două suflete se înălțară plutind mână în mână. Domnul Andrews nu mai deschise gura căci era cuprins de oroarea tragediei care se apropia.

Omul ăsta, lipsit de credință, nesupus legilor, crud.
Desfrânat, credea că va fi primit în rai. Și în ce fel de rai – un loc plin de plăcerile pământești ale unui ticălos! Dar domnul Andrews nu simțea nici dezgust, nici vreo indignare de ordin moral. Era cuprins doar de o milă nemărginită și nu se simțea înfruntat de propriile sale virtuți. Ardea de dorința de a contribui la izbăvirea omului a cărui mână o ținea din ce în ce mai strâns și care, credea el, se agăța acuma și mai strâns de el. Iar când ajunse la porțile raiului, în loc să spună: „Pot să intru? „ după cum avusese intenția, strigă:
— Nu poate oare să intre el?
Și în aceeași clipă turcul strigă același lucru.
Pentru că în amândoi se manifesta aceeași stare sufletească.
De sub portal, o voce le răspunse:
— Puteți să intrați amândoi.
Plini de bucurie, își croiră împreună drum mai departe. Apoi vocea spuse:
— Cu ce îmbrăcăminte aveți de gând să intrați?
— Cu hainele mele cele mai bune, strigă turcul, acelea pe care le-am furat. Și se îmbrăcă cu un superb turban și o vestă brodată cu fir de argint, cu pantaloni largi și un brâu lat în care erau înfipte lulele, pistoale și cuțite.
— Și cu ce îmbrăcăminte vei intra dumneata?
Spuse vocea, adresându-se domnului Andrews.
Domnul Andrews se gândi la hainele lui cele mai bune, dar nu dorea deloc să le îmbrace din nou.
În cele din urmă își aminti și spuse:
— În robă.
— De ce culoare și de ce fel? întrebă vocea.
Domnul Andrews nu se gândise prea mult la problema asta. Răspunse, ezitând:
— Albă, probabil, din vreun material suplu și vaporos, și imediat i se dete un veșmânt ca acele pe care îl descrisese. Îl port oare așa cum trebuie?
Întrebă el.
— Poartă-l cum vrei, răspunse vocea. Mai dorești și altceva?
— O harpă, sugeră domnul Andrews. Una mică.
O harpă mică de aur îi fu înmânată. *
— Și o ramură de palmier – nu, nu pot primi o ramură de palmier căci e răsplata martirilor; viața mea a fost liniștită și fericită.
— Poți să capeți și o ramură de palmier, dacă dorești.
Dar domnul Andrews refuză ramura și îmbrăcat în roba lui albă, porni în grabă după turc, care și intrase în rai. Pe când intra pe poartă, un om, îmbrăcat ca și el, ieșea făcând gesturi de desperare.
— De ce nu e fericit? întrebă el.
Vocea nu răspunse.

— Și cine sunt toate personajele astea, așezate aici pe tronuri și pe munți? De ce unii din ei au o înfățișare atât de teribilă, și tristă, și urâtă?
Nici un răspuns. Domnul Andrews intră și imediat își dete seama că personajele așezate acolo erau toate divinitățile pentru care omenirea avea, în acest moment, un cult. În jurul fiecăreia stăteau câte un grup de suflete, înălțându-le imnurile de slavă. Dar divinitățile nu-i luau în seamă, pentru că ascultau rugăciunile oamenilor încă în viață, care, numai de, le aduceau hrana sufletească.
Câteodată, o credință sau alta slăbea în intensitate și atunci divinitatea acelui crez se arăta deprimată, avea aerul de a fi decăzut și părea istovită de lipsa porția sale zilnice de tămâiere. Iar alteori, datorită unui curent propice care făcea să renască acea credință, sau unei comemorări importante sau vreunei alte cauze, o credință devenea mai puternică și divinitatea acelei credințe devenea și ea mai puternică. Și încă și mai deseori, în vreunul din crezuri se producea o schimbare, așa încât și înfățișarea divinității se schimba și devenea contradictorie, trecând de la extaz la respectabilitate, sau de la bunătate și iubire universală la sălbăticia războiului. Iar, din timp în timp, o divinitate se împărțea în două divinități, sau trei, sau, în mai multe, fiecare cu riturile sale și cu stocul ei pre-
— Car de rugăciuni.
Domnul Andrews îl văzu pe Buda, pe Vishnu.
Pe Allah, pe Jehovah și pe Elohim. Mai văzu și niște divinități mici și urâte, foarte convinse și de de importanța lor, care erau adorate, în același fel, de eâțiva sălbatici. Văzu silueta vagă dar imensă a unui Zeus neo-păgân. Erau acolo divinități nemiloase, divinități grosolane și divinități chinuite și, ceea ce era și mai rău, erau și divinități ursuze, divinități înșelătoare sau vulgare. Niciuna din aspirațiile umanității nu rămânea neîndeplinită.
Existau chiar, pentru cei ce o doreau, stări intermediare, iar pentru cei de la Christian Science 1 un loc anume unde puteau demonstra că nu au murit.
Nu cântă mult timp la harpă, dar căută, inutil, pe vreunul din prietenii lui decedați. Și deși suflete intrau mereu În rai, acesta părea totuși ciudat de gol. Deși avea tot ce-și dorise nu simțea vreo fericire deosebită, nu ajungea la o contemplare mistică a frumuseții, la o comuniune mistică cu divinitatea. Aici nu era nimic care s-ar fi putut compara cu acea clipă când, dincolo de porți, se rugase ca turcul să poată intra împreună cu el, și auzise pe turc rostind aceeași rugăciune și pentru ei. Și când, în sfârșit, își văzu tovarășul îl întâmpină eu un strigăt de bucurie omenească.
Turcul ședea adâncit în gânduri și, în jurul' lui, câte șapte, stăteau fecioarele făgăduite de Coran.
1 Organizație semi-religioasă, originară din Anglia, care își demonstrează preceptele pe străzi cu fanfare și coruri (n.t.).

— Oh, dragul meu prieten! strigă el. Vino încoace și nu ne vom mai despărți niciodată, iar bucuriile mele vor fi și ale tale. Unde sunt ceilalți prieteni ai mei? Unde sunt oamenii pe care îi iubesc, sau pe care i-am ucis?
— Și eu nu te-am găsit decât numai pe dumneata, spuse domnul Andrews. Se așeză lângă turc, iar fecioarele, care erau aidoma una cu alta, îi priviră galeș eu ochi negri ca tăciunele.
— Deși am tot ceea ce mi-am dorit, spuse turcul, nu simt vreo fericire deosebită. Nu e nimic care să se poată compara cu acea clipă de dincolo de porți când m-am rugat să poți intra împreună cu mine și când te-am auzit rostind aceeași rugăciune și pentru mine. Aceste fecioare sunt atât de frumoase și de bune pe cât mi le-am închipuit, dar aș fi dorit să fie și mai încântătoare.
De cum își exprimă această dorință, fecioarele deveniră și mai nurlii, iar ochii li se făcură mai negri și mai mari. Iar domnul Andrews, printr-o dorință de același fel, văzu cum veșmântul îi devine și mai pur, harpa și mai strălucitoare. Pentru că aici dorințele li se realizau, dar nu și speranțele.
— Plec, spuse domnul Andrews în cele din urmă. Dorim infinitul și nu ni-l putem imagina.
Cum de ne putem aștepta că ne va fi acordat?
Nu mi-am închipuit niciodată nimic infinit de bun sau de frumos, decât numai în visele mele.
— Plec și eu cu dumneata, spuse celălalt.
Împreună se îndreptară spre porți și turcul se despărți de fecioare și de hainele lui cele mai bune, iar domnul Andrews aruncă și veșmintele și harpa.
— Putem pleca? întrebă ei.
— Puteți pleca amândoi dacă asta vă e dorința, spuse vocea, dar luați aminte la ceea ce veți găsi afară.
De îndată ce ieșiră pe poartă, simțiră din nou constrângerea spiritului pământesc. Pentru o clipă rămaseră mână în mână, rezistându-i. Apoi se dădură bătuți și, cu toată experiența pe care o dobândiseră, cu toată înțelepciunea și iubirea pe care o răspândiseră, se integrară lui și îl făcură mai bun.

COORDONARE

— Nu loviți atât de tare în clape, spuse domnișoara iladdon. Fiecare fugă ar trebui să fie ca un șirag de perle: Și nu e. De ce?
— Ellen, nesuferito, mi-ai furat partitura.
— Nu, tu mi-ai furat-o pe a mea.
— În fond, a cui e nota?
Domnișoara Iladdon privi printre codițele lor.
— E nota lui Mildred, hotărî ea. Începeți din nou de la măsura a doua. Și nu loviți atât de tare.

Fetele începură din nou și din nou degetul cel mic de la mâna dreaptă a lui Mildred încurcă sol-ul degetului cel mic de la mâna stângă a lui Ellen.
— Imposibil de executat, spuseră de. E vina celui care l-a scris.
— Poate fi executat foarte ușor dacă n-ai ține nota atâta timp, Ellen, spuse domnișoara Iladdon.
Ceasul bătu patru, Mildred și Ellen plecară și Rose și Enid le luară locul. Executară duetul și mai rău ca Mildred, dar nu atât de rău ca Ellen.
La patru și un sfert veni rândul lui Margaret și al lui Jane. Ele executară duetul mai rău ca Rose și Enid, dar nu atât de rău ca Ellen. La patru și jumătate le luară locui Dolores și Violet. Executară duetul mai rău ca Ellen. La cinci fără un sfert domnișoara Haddon luă ceaiul cu directoarea, care îi explică de ce dorea ca toate elevele să învețe același duet. Era o parte a noului ei sistem de coordonare. Școala stabilea un singur subiect pentru tot anul – Napoleon – și toate lecțiile trebuiau să se centreze asupra acestui subiect. Astfel – fără să mai vorbim de franceză și istorie – la orele de meditație se învățau poemele politice ale lui Wordsworth, la orele de literatură se citeau extrase din Război și Pace, la orele de desen se copia câte ceva după David ', la orele de lucru manual se brodau desene după rochiile în stil „Empireși elevele care urmau cursul de muzică – de, bineînțeles, exersau Simfonia eroică a lui Beethoven, care fusese începută (deși neterminată) în cinstea împăratului. La ceai luau parte câteva din celelalte profesoare și cu toate exclamară că le făcea plăcere ' Jacques Louis David (1748-1325), pictor francez, a redat scene revoluționare.
Să aplice coordonarea și că era un sistem foarte atrăgător: atât lucrul lor, cât și al fetelor, devenea astfel cu mult mai interesant. Dar domnișoara Haddon nu reacționă. În ziua ei de școală nu fusese nici o coordonare și nici nu putea s-o înțeleagă.
Știa numai că îmbătrânea, că lecțiile ei de muzică mergeau din ce în ce mai prost și se întreba cât va mai trece până când directoarea își va da seama de acest lucru și o va concedia.
Între timp, sus în ceruri stătea Beethoven, iar împrejurul lui, rânduiți pe nori mai mici, ședeau secretarii lui. Fiecare făcea însemnări într-un registru și în acela al cărui registru purta numele de Eroica, simfonie aranjată pentru patru mâini de Cari Miiller, se înscriau următoarele date: – „3,45
Mildred și Ellen; conducătoare domnișoara Haddon. 4,0 Rose și Enid: conducătoare, domnișoara Haddon. 4,15 Margaret și Jane: conducătoare domnișoara Haddon. 4,30…”
Beeethoven îl întrerupse:
— Cine este domnișoara asta Haddon, întrebă el, al cărei nume răsună mereu ca bătaia unei tobe?
— V-a interpretat timp de mulți ani.
— Și orchestra ei?

— Sunt fete din marea burghezie care execută Eroica în prezența ei în fiecare zi, de dimineață până seara. Melodia ei nu încetează niciodată. Se înalță, prin ferestre, ca un nesfârșit nor de tămâie și se aude în susul și în josul străzii.
— O execută cu intuiție?
Deoarece Beethoven e surd, secretarului îi fu ușor să răspundă:
— Cu o intuiție foarte intimă. Într-un timp, Ellen se îndepărtase cel mai mult de caracterul lucrării dumneavoastră, dar asta nu a mai fost cazul când au sosit Dolores și Violet.
— O altă tovărășie a inspirat-o. Înțeleg.
Secretarul rămase tăcut.
— Sunt de acord, continuă Beethoven și ca o dovadă a aprecierii mele decretez că domnișoara Haddon și orchestra ei și toți cei din casă lor vor auzi chiar în scara asta o execuție perfectă a cuartetului meu în la minor.
În timp ce decretul era înregistrat și pe când personalul se întreba mirat cum va fi executat, o scenă de o splendoare și mai mare se petrecea într-o altă parte a empireului. Acolo ședea Napoleon, înconjurat de secretarii săi, care erau atât de numeroși încât tronurile pe care ședeau cei mai de la margine nu păreau mai mari decât niște nori ciro-cumuluși. Erau ocupați cu înregistrarea tuturor referințelor care se făceau pe pământ în legătură cu patronul lor, o treabă pe care el însuși o organizase. Din minut în minut îi întreba:
— Și care e ultima noastră situație?
Secretarul ai cărui registru era intitulat Hommages de Wordsworth răspunse:
— 5,0 Mildred, Ellen, Rose, Enid. Margaret și Jane, au recitat toate sonetul Odată primi ea tributul mărețului Răsărit. Dolores și Violet au încercat și de să-l recite, dar n-au reușit.
— Aici poetul celebra cucerirea de către mine a republicii venețiene, sptise împăratul, și grandoarea subiectului le-a depășit pe Violet și Dolores. E normal să nu fi reușit. Și situația următoare?
Alt secretar spuse:
— 5,15, Mildred, Ellen, Rose, Enid, Margaret și Jane desenează piciorul stâng din față al canapelei lui Pauline Bonaparte. Dolores și Violet continuă să învețe sonetul.
— Mi se pare, spuse Napoleon, că am mai auzit numele astea fermecătoare.
— Sunt trecute în registrul meu, spuse un al treilea secretar. Poate vă amintiți, sire, că acum cam o oră au executat Eroic a lui Beethoven.
— Scrisă în cinstea mea, conchise împăratul.
Aprob.
— 5,30, spuse un ai patrulea secretar, cu excepția lui Dolores și Violet, care fuseseră trimise să ascută creioane, toate fetele cântă Marsilieza.

— Tocmai ceea ce trebuia, strigă Napoleon, ridicându-se în picioare. Ces demoiselles ont un vrai elan vers la gloire, 15 Ca recompensă, decretez ca de și toți cei din școala lor vor participa mâine dimineață la victoria de la Austerlitz.
Decretul fu înregistrat.
Meditațiile serale începeau la 7,30. Fetele se apucară melancolic de lucru, pentru că noul sistem ajunse să le plictisească până la lacrimi. Dar se întâmplă un lucru minunat. Prin fața școlii trecu un regiment de cavalerie, având în frunte o fanfară în uniforme din cele mai splendide. Fetele își pierdură capul de bucurie. Se ridicară din bănci, cântau, mărșăluiau, dansau, țopăiau, își făceau trompete din hârtie și băteau în tabla neagră ca în toba mare. Puteau face toate astea deoarece domnișoara Haddon, care ar fi trebuit să le supravegheze, părăsise camera pentru a căuta să afle arborele genealogic al Mariei Louise; profesoara de istorie o rugase în mod special să-l ducă în sala de meditație pentru ca fetele să se poată cățăra pe el, dar ea uitase. „Nu sunt bună de nimic”, se gândi domnișoara Haddon, pe când întindea mâna să ia arborele; îl găsi amestecat cu alte documente, sub o scoică, pe care directoarea și-o procurase de la Sfânta Elena16. „Sunt proastă, și obosită, și bătrână; mai bine aș muri.” Cu aceste g'ânduri în minte, ridică scoica și o duse, în mod mecanic, la ureche; tatăl ei, care fusese marinar, făcea asta adesea, pe când era mică.
Auzi marea; mai întâi fluxul murmurând peste întinderi acoperite de mâl sau izbind pietrele; rostogolirea scurtă, spumoasă a vreunui val pe nisip, sau ecoul lung al vuietului ce însoțește încleștarea dintre val și stâncă; sunetele din mijlocul oceanului, unde se ridică munți de apă sau se despică văi; adâncurile care se ridică și coboară liniștite atunci când ceața se risipește; aerul atât de proaspăt încât valurile mici din sânul celor mari, toate cântă de bucurie și își trimit unele altora săruturi de spumă albă. Le auzi pe toate, dar în cele din urmă auzi însăși marea și își dete seama că era a ei pentru vecie.
— Domnișoară Haddon! spuse directoarea.
Domnișoară Haddon! cum se face că nu supraveghezi fetele?
Domnișoara Haddon îndepărtă scoica de la ureche și își privi patroana în față, cu o nouă hotărâre.
— Pot să aud vocea lui Ellen, deși suntem în partea opusă a casei, continuă ea. Eram cât pe-aci să cred că ne aflăm la ora de elocuțiune. Lasă imediat presse-papier-ul, domnișoară Haddon și înapoiază-te la îndatoririle dumitale.
Luă scoica din mâna profesoarei de muzică, cu intenția de a o așeza pe raftul ei. Dar puterea exemplului o făcu s-o ducă la ureche. Ascultă, și ea…
Auzi foșnetul copacilor în pădure. Nu era vreo pădure pe care s-o fi știut vreodată, dar toți oamenii pe care îi cunoscuse mergeau călare prin ea și se chemau unii pe alții cu sunete dulci de corn. Era noapte și ei erau

la vânătoare. Din când în când auzea animalele care treceau foșnind printre arbori și o dată auzi și un „Halloo” și o urmărire, dar de cele mai multe ori prietenii ei călăreau liniștiți
— Și ea, împreună cu ei, străbătea pădurea în toate direcțiile și pentru vecie.
Și pe când auzea toate astea cu o ureche, domnișoara Haddon îi vorbea în cealaltă, după cum urmează:
— Nu o să mă înapoiez la ocupațiile mele. Le-am neglijat încă din prima zi când am venit aici și n-are nici o importanță dacă le mai neglijez o dată. Nu am simț muzical. Mi-am înșelat elevele, și pe părinții lor, și pe dumneata. Nu am simț muzical dar am pretins că am, ca să câștig bani. Ce se va întâmpla acuma cu mine nu știu, dar nu mai pot. Să continui să mă prefac. Îmi dau demisia.
Directoarea fu foarte surprinsă să afle că profesoara ei de muzică nu avea simț muzical; sunetul pianelor se auzise atâția ani în șir încât presupunea că totul mergea bine. În împrejurări normale ar fi răspuns caustic, pentru că era o femeie cu experiență, dar foșnetul pădurii o îndemnă să răspundă:
— Oh, domnișoară Haddon, să nu vorbim de asta acum; o să discutăm mâine dimineață. Acum, dacă vrei, te-aș ruga să te lungești puțin în salonașul meu, iar eu voi prelua meditația în locul dumitale, căci atunci când mă aflu în mijlocul fetelor simt totdeauna o senzație odihnitoare.
Așa încât domnișoara Haddon se duse să se întindă și, pe când dormita, sufletul mării se întoarse din nou către ea. Iar directoarea, cu capul plin de foșnetele pădurii, se duse în sala de meditații și tuși de trei ori înainte de a deschide ușa. Toate fetele erau în bănci, afară de Dolores și Violet, iar pe de se prefăcu că nu le vede. După un timp se duse să aducă arborele Mariei Luiza, pe care îl uitase, și în lipsa ei cavaleria trecu din nou…
În dimineața următoare domnișoara Iladdon spuse:
— Vreau totuși să' plec, dar aș fi dorit să fi așteptat mai întâi să stau de vorbă cu dumneavoastră. Am primit niște vești extraordinare. Cu mulți ani în urmă tatăl meu a salvat un om de la înec.
Omul acesta a murit zilele astea și mi-a lăsat moștenire o căsuță pe malul mării și bani, ca să pot trăi acolo. Nu mai am nevoie să muncesc; așa încât, dacă aș fi așteptat până azi, aș fi putut să fiu mai politicoasă cu dumneavoastră și – se roși puțin – cu mine însămi.
Dar directoarea îi strânse amândouă mâinile și o sărută.
— Mă bucură că nu ai așteptat, spuse ea. Ceea ce ai spus ieri a fost expresia unui adevăr, un strigăt sincer al inimii. Aș fi vrut și eu… Se opri. Dar în primul rând să dăm școlii o zi întreagă de vacanță.
Astfel încât fetele fură chemate și directoarea ținu un discurs, iar domnișoara Haddon altul, dând fiecăreia adresa căsuței și invitându-le să vină să-i facă o vizită. Apoi Rose fu trimeasă la cofetar după înghețată și Enid la negustorul de fructe și Mildred la magazinul de dulciuri după

limonăzi, iar Janet la grajdurile unde se închiriau cai, după brecuri17 și astfel plecară cu toții foarte departe afară din oraș și se jucară fără nici o constrângere. Fiecare se ascundea dar nimeni nu căuta; fiecare arunca mingea, dar nimeni nu o prindea; nimeni nu știa de a cui parte este și nici o profesoară nu încerca să le-o spună18; era chiar posibil să joci două jocuri odată și să fii Champs în unul și Peter Pan în celălalt19. În ceea ce privește sistemul de coordonare, nu fu menționat niciodată, sau fu amintit numai pentru a fi luat în bătaie de joc. De exemplu, Ellen compuse un cântec împotriva lui, care suna așa: „Prostul de Boney Sta pe un ponei Mușcând în torta fierbinte, Luând-o în mână, Scoase o prună Și spuse: „Vai, tare-s cuminte!" iar fetele mai mici îl cântară fără întrerupere timp de trei ceasuri.
La capătul zilei directoarea chemă pe toată lumea în jurul ei 'și a domnișoarei Haddon. Era înconjurată de fețe obosite și fericite. Soarele începea să apună, praful pe care ziua asta îl ridicase începea să se așeze.
— Ei bine, fetelor, spuse ea râzând dar cam timidă, așadar, pare-se că nu prea vă place sistemul meu coordonator?
— Nici gând!
— Nu prea! și altele de felul acesta fură răspunsurile fetelor.
— Ei bine, trebuie să vă fac o mărturisire, continuă directoarea. Nici mie nu-mi place. De fapt îl detest. Dar am fost obligată să-l aplic, pentru că asemenea lucruri impresionează Ministerul învățământului.
La auzul acestor vorbe profesoarele și elevele se porniră pe râs și o aclamară, iar Dolores și Violet, care credeau că Ministerul Învățământului era un joc nou, râseră și de.
Ne putem ușor imagina că această întâmplare discreditabilă nu scăpă atenției lui Mefistofeles. Cu prima ocazie se îndreptă spre scaunul Judecății de apoi, purtând o imensă jalbă intitulată J'accuse!
La jumătatea drumului se întâlni cu arhanghelul Rafael, care îl întrebă, în felul său curtenitor, dacă i-ar putea fi de folos.
— De data asta nu, mulțumesc, răspunse Mefistofeles. De data asta am un caz serios.
— Poate că ar fi mai bine să mi-l expui mie, sugeră arhanghelul. Ar fi păcat să zbori atât de departe degeaba, și apoi am fost atât de dezamăgit în cazul lui Iov.
— Oh, asta a fost eu totul altceva.
— Și a mai fost și cazul lui Faust; dacă îmi aduc bine aminte, în cele din urmă verdictul a fost dat împotriva dumitale.
— Oh, și asta a fost altceva. Nu, de data asta sunt sigur. Pot să dovedesc inutilitatea geniului.
Oamenii mari cred că pot fi înțeleși și totuși nu sunt. Oamenii cred că-i pot înțelege, și nu-i înțeleg.
— Dacă poți dovedi asta, ai desigur un caz, spuse Rafael. Pentru că se presupune că acest univers se bazează pe coordonare, toate ființele accepți Ad să se coordoneze după puterile lor.

— Ascultă. Primul cap de acuzare: Beethoven decretează că niște femei vor auzi execuția cuartetului lui în la minor. Și aud – unele din de o fanfară, altele vuietul unei scoici. Al doilea cap de acuzare: Napoleon decretează că aceleași femei vor participa la victoria de la Austerlitz. Rezultat
— O moștenire urmată de ospățul unei școli întregi.
Al treilea cap de acuzare: femeile execută muzică de… Beethoven. Fiind surd și fiind servit de secretari necinstiți, el presupune că o execută cu intuiție. Al patrulea cap de acuzare: pentru a impresiona Ministerul învățământului, niște femei studiază pe Napoleon. Împăratul e făcut să creadă că e studiat așa cum trebuie. Am și alte capete de acuzare, dar astea sunt de ajuns. Geniul și omul obișnuit nu s-au coordonat niciodată, de când Abel a fost omorât de Cain.
— Și acuma vorbește-mi de cazul dumitale, spuse înțelegător Rafael.
Fi – Cazul meu, bâlbâi Mefistofeles. Păi, ăsta e cazul meu.
— Oh, diavol inocent, strigă celălalt. Oh, suflet candid și infernal. Întoarce-te pe pământ și străBate-l din nou de-a lungul și de-a latul. Căci acești oameni au înțeles coordonarea, Mefistofeles. Au înțeles-o la izvoarele de bază ale Melodiei și ale Victoriei.
OMNIBUZ SPKE CER I
Băiețașul care locuia la Agathox Lodge, 28, Buckingham Park Road, Surbiton, fusese deseori pus pe gânduri de o veche tăbliță indicatoare așezată chiar peste drum. O întrebase pe mama sa despre ea și i se răspunse că era o glumă și nici măcar o glumă prea bună, care fusese făcută cu mulți ani în urmă de niște tinere haimanale și că poliția ar fi trebuit s-o ridice. Pentru că, în legătură cu această tăbliță indicatoare, două lucruri erau ciudate: mai întâi, că indica spre o fundătură și, în al doilea rând, se mai putea citi pe ea, cu litere aproape șterse, cuvintele „Spre cer”.
— Ce fel de tineri erau? întrebă el.
— Mi se pare că tatăl tău mi-a spus că unul din ei scria versuri și a fost exmatriculat de la universitate și a mai avut și alte necazuri. Totuși e mult de atunci. Trebuie să-l întrebi pe tatăl tău despre asta. Îți va spune tot ca mine, că a fost o glumă proastă.
— Deci nu înseamnă absolut nimic?
Îl trimise sus să se îmbrace cu hainele cele mai bune, pentru că familia Bons venea la ceai, iar el trebuia să-i servească cu platoul de prăjituri. Pe când se smucea căznindu-se să intre în pantalonii care începeau să-i fie strimți, îi dete deodată prin minte că n-ar face rău că-l întrebe pe domnul Bons despre acest indicator. Tatăl lui, deși om foarte bun, râdea mereu de el – se prăpădea de râs de câte ori el, sau orice alt copil, punea o întrebare sau vorbea. Dar domnul Bons era la fel de serios pe cât era de bun. Avea o casă frumoasă și te împrumuta cu cărți, era și epitrop al bisericii și candidat la Consiliul comitatului; făcuse donații enorme Bibliotecii de împrumut; era președintele Societății literare și chiar

deputații veneau să stea la el – pe scurt, era probabil cel mai înțelept om din lume.
Și totuși chiar și domnul Bons nu putu să spună decât că indicatorul era o glumă – gluma unuia pe care îl chema Shelley.
— Bineînțeles! strigă mama; ți-am spus eu, dragul meu. Asta era numele.
— N-ai auzit niciodată de Shelley? întrebă domnul Bons.
— Nu, spuse băiețașul și lăsă capul în jos.
— Dar nu aveți un Shelley în casă?
— Clipa cea veșnică
— Ba da! exclamă doamna, foarte agitată. Dragă domnule Bons, nu suntem chiar atât de filistini.
Avem cel puțin două volume. Unul, un dar de nuntă și celălalt, tipărit cu litere mai mărunte, într-una din camerele de musafiri.
— Mi se pare că noi avem șapte volume. Ale lui Shelley, spuse domnul Bons, cu un ușor surâs. Apoi se scutură pe haină de fărâmiturile de prăjitură și, însoțit de fiica lui, se sculă să plece…
Băiețașul, după ce maică-sa îi făcuse semn cu ochiul, îi conduse până la poarta grădinii și, după ce plecară, nu se înapoie imediat în casă, ci privi cu atenție, un timp, în susul și în josul lui Buckingham Park Road.
Părinții lui locuiau la capătul dinspre dreapta.
De la numărul 39 încolo înfățișarea oaselor devenea brusc mai puțin înstărită, iar nr. 64 nu aveau nici măcar o intrare de serviciu separată. Dar în momentul de fațătoată strada părea destul de frumoasă, căci soarele tocmai apusese cu toată splendoarea și diferențele de chirie erau înecate în amurgul gălbui. Păsări micuțe ciripeau, iar trenul celor care munceau pentru pâinea zilnică trecu cu un vuiet muzical prin excavație – acea minunată excavație care acumulase toată frumusețea din Surbiton și care se acoperise, ca o vale alpină, cu splendoarea brazilor, a mestecenilor argintii și a primulelor. Această excavație fusese ceea ce stârnise primele dorințe în sufletul băiețașului – dorințe pentru ceva mai puțin obișnuit, nici el nu știa ce, dorințe care se trezeau de câte ori totul era luminat de soare, cum era în seara asta, furnicându-i prin suflet, până când începea să se simtă cu totul altfel ca deobicei, și deseori îi venea să plângă. În seara asta făcu o prostie și mai mare, căci se strecură dincolo de stradă, spre tăblița indicatoare și o luă la fugă prin fundătură.
Fundătura merge printre ziduri înalte – zidurile care mărginesc grădinile vilelor „Ivanhoe” deoparte și „Belle Vista” de cealaltă. Miroase puțin pe toată lungimea ei care nu depășește vreo douăzeci de yarzi20, socotind și cotitura de la capăt.
Așa încât nu-i de mirare că băiețașul fu numaidecât obligat să se oprească.
— Aș vrea să-i dau un picior undeva lui Shelley ăsta, exclamă el și aruncă o privire nepăsătoare asupra unei bucăți de hârtie lipite pe

perete. O bucată de hârtie cam bizară pe care o citi cu atenție înainte de a face calea întoarsă. Iată ce citi: S. Și G. R. C. C.
SCHIMBARE DE ORAR J
Datorită lipsei de clienți, Societatea regretă că este obligată să suspende plecările din oră în oră și să rețină numai Omnibusele de la răsăritul și apusul soarelui care vor funcționa ca și până acum. Se speră că publicul va fi de acord cu un aranjament care a fost făcut cu intenția să le fie convenabil. Ca un stimulent în plus, Societatea va emite, acuma pentru prima oară, Bilete dus și întors!
Valabile numai pentru o singură zi), care pot fi obținute de la vizitiu. Pasagerilor li se atrage atenția că la capătul celălalt nu se eliberează bilete și că nici o reclamație în legătură cu aceasta nu va fi luată în considerare de Societate. Și Societatea nu-și asumă nici o responsabilitate pentru vreo neglijență sau nesocotință a pasagerilor, precum nici pentru furtuni cu grindină, trăsnete, pierderea biletelor sau altă acțiune datorită fenomenelor naturale necontrolabile.
Gândindu-se bine, nu văzuse niciodată mai înainte acest aviz și nici nu-și putea imagina încotro mergeau omnibusele. Și, bineînțeles, S. Însemna Surbiton și R. C. C. Însemna Road Car Company t.
Dar ce însemna celălalt C? Coombe și Madden21
Societate de transport public (n.t.).
Numele unei firme (n.t.).
Poate sau, poate, „City” *. Și totuși nu putea să spere să facă concurență căii ferate sud-vest. Toată afacerea asta, reflectă băiețașul, era condusă într-un fel foarte puțin comercial. De ce să nu se dea bilete la capătul celălalt? Și ce ore de plecare nepotrivite! apoi își dădu seama că, în. Afară numai dacă avizul nu era decât o păcăleală, un omnibuz trebuie să fie plecat exact în momentul când își lua rămas bun de la familia Bons. La lumina slabă a amurgului privi cu atenție pământul și acolo văzu ceea ce ar fi putut sau nu să fie urme de roți. Și totuși nimic nu ieșise din fundătură. De altfel nu văzuse niciodată vreun omnibuz pe Buckingham Park Road. Nu: era desigur o păcăleală, ca și tăblița indicatoare, ca basmele cu zâne, ca visele din care se deștepta noaptea. Și cu un suspin ieși din fundătură – și nimeni drept în brațele tatălui său.
Oh, ce a mai râs taică-său!
— Bietul, bietul Popsey! strigă el. Diddums! Diddums! Diddums! care își închipuie că va merge așa, încetișor, până înspre Evvink! 2
Iar maică-sa, prăpădindu-se și ea de râs, apăru pe treptele de la Agathox Lodge.
— Nu, Bob, spuse ea înecându-se. Nu fi atât de rău! Oh, ai să mă omori! Oh, lasă băiatul în pace!
Dar în tot cursul serii gluma continuă.
— Te-ar obosi prea mult dacă m-ai lua și pe mine? îl imploră tatăl său. E un drum prea obositor? E obligatoriu să te ștergi pe picioare de preșul

de la ușă? Și băiețașul se duse la culcare simțindu-se vlăguit și supărat și mulțumit numai de un singur lucru, că nu spusese o vorbă despre omnibus. Era o păcăleală, și totuși în visele sale totul devenea din ce în ce mai real și străzile din Surbiton, prin care îl vedea trecând, păreau în schimb să fie de păcăleli și umbre. Iar dis-dedimineață se deșteptă cu un 'țipăt, fiindcă-i întrevăzuse destinația.
Aprinse un chibrit, și lumina lui căzu nu numai pe ceas dar și pe calendar, așa încât știu imediat că mai avea o jumătate de ceas până la răsăritul soarelui. Era încă foarte întuneric, căci în cursul nopții ceața se abătuse dinspre Londra, și tot Surbitonul era cuprins în îmbrățișarea ei. Totuși, sări din pat și se îmbrăcă, pentru că era hotărât să statornicească odată pentru totdeauna ce era adevărat: omnibusul sau străzile. „Și într-un caz ca și în celălalt am să fiu un prost, gândi el, până când nu voi afla." Nu mult după asta stătea tremurând sub felinarul de gaz aerian care străjuia intrarea fundăturii.
Ca să intri în alee, îți trebuia oarecare curaj.
Nu numai că era un întuneric teribil, dar acum își dădea seama că acest loc era un cap de linie imposibil pentru un omnibus.
Dacă n-ar fi fost un polițist, pe care îl auzi apropiindu-se prin ceață, n-ar fi îndrăznit niciodată să facă această încercare. În clipa următoare făcuse încercarea și dăduse greș. Nimic altceva decât o alee înfundată și un băiețaș prostuț privind cu mirare pavajul ei murdar. Era o păcăleală.
„Am să i-o spun tatii și mamei, decise el. O merit.
Merit ca ei s-o știe. Sunt mult prea prost ca să trăiesc." Și se înapoie spre poarta de la Agathox Lodge.
Aici. Își aduse aminte că ceasul lui mergea înainte. Soarele nu răsărise; nu va răsări decât peste două minute. „Hai să ofer omnibusului o șansă cinstită14, se gândi el cu cinism și se înapoie în alee.
Dar omnibusul era acolo.
II Avea un echipaj de doi cai, din ale căror coaste mai ieșeau aburii pricinuiți de drum; cele două lanterne mari luceau prin ceață, iar lumina lor răsfrântă de zidurile aleii schimba pânzele de păianjen și mușchiul într-o țesătură de basm. Vizitiul era ghemuit într-o manta. Era întors spre zidul gol și cum de reușise să intre pe alee cu atâta ușurință și atât de tăcut era unul din multele lucruri pe care băiețelul nu avea să le descopere niciodată.
Și nici nu-și putea imagina înce fel va putea ieși de acolo.
— Vă rog, spuse prin aerul murdar și întunecat
— Vocea îi tremura – vă rog, acesta e omnibusul?
— Omnibus est, spuse vizitiul, fără să întoarcă capul. Polițaiul trecu, tușind, pe lângă intrarea aleii. Băiețașul se chirci în umbră, căci nu vroia să fie descoperit. Era, în același timp, sigur că era vorba de un Pirat; nimic altceva, raționă el, nu putea să plece dintr-un loc atât de bizar și la o oră atât de neobișnuită.
— Cam când plecați? încerca să pară că nu se sinchisea.

— La răsăritul soarelui.
— Până unde mergeți?
— Până la capătul drumului.
— Și pot să obțin un bilet dus – întors care mă va aduce înapoi?
— Poți.
— Ș tii ceva, parcă îmi vine să merg ș. I eu.
„Vizitiul nu răspunse. Probabil că soarele răsărise, deoarece dete drumul la frână. Și abia apucă băiețașul să sară înăuntru că omnibusul o și luă din loc.
Cum? Se întorsese? Nu era destul spațiu. Opornise înainte? Acolo era un zid fără deschidere.
Și totuși se mișca – se mișca ritmic prin ceața care își schimbase culoarea din cenușiu în galben.
Gândul la patul cald și la un mic dejun și mai cald făcu ca băiețașul să se simtă mai puțin curajos.
Regreta că venise. Părinții lui n-ar fi fost de acord. S-ar fi înapoiat la ei dacă vremea nu l-ar fi împiedicat. Singurătatea era teribilă; el fiind unicul pasager. Iar în omnibus deși vehiculul era bine construit, era frig și cam mirosea a mucegai.
Se înfășură mai strâns în palton și, făcând asta, își pipăi, fără să vrea, buzunarul. Era gol. Își uitase portofelul.
— Oprește! strigă el. Oprește! Și apoi, fiindcă era politicos de felul lui, se uită la tăblița pe care erau pictate instrucțiunile astfel ca să-i poată spune vizitiului pe nume: Domnule Browne! oprește; O, te rog, oprește!
Domnul Brown opri, dar deschise o ferestruică și se uită la băiețaș. Chipul lui era surprinzător de bun și de modest.
— Domnule Brown, mi-am uitat portofelul acasă. N-am nici un gologan. Nu pot să-mi plătesc biletul. Vrei să primești ceasul meu în schimb, te rog? Sunt într-o încurcătură teribilă…
— Pe linia asta biletele, spuse vizitiul, fie că sunt pentru o singură direcție sau dus – întors, nu pot fi cumpărate cu bani emiși de vreo monetărie pământească. Iar un cronometru, chiar dacă ar fi consolat vegherile lui Carol cel Mare, sau ar fi măsurat somnul Laurei, nu poate cumpăra prăjitura care farmecă pe Cerberul cerului, cel fără colți! Spunând aceasta, întinse biletul și, pe când băiețașul spunea „Vă mulțumesc41, continuă:
— Pretențiile asupra unui titlu, o știu prea bine, sunt doar deșertăciune. Totuși de nu merită să fie criticate, când sunt rostite de buze surâzătoare, iar într-o lume plină de omonime de ajută să poți deosebi pe un John oarecare de un altul. Așadar, adu-ți aminte de mine sub numele de Sir Thomas Browne.
— Sunteți nobil? Oh, iertați-mă! auzise despre acești nobili cărora le plăcea să mâne cai. Chestia cu biletul este un lucru amabil din partea dumitale.

Dar dacă procedezi mereu așa, cum de poți câștiga ceva cu omnibusul dumitale?
— Nu câștig nimic. Nu a fost făcut cu intenția de a câștiga. Multe sunt cusururile trăsurii mele; e construită prea ciudat, din lemn exotic; pernele ei stârnesc mai degrabă erudiția, decât setea de odihnă; iar caii mei nu sunt nutriți pe pajiștile veșnic verzi ale momentului, ci pe serbedele ierburi și trifoiști ale latinității. Dar ca să și renteze
— Nu, în orice caz, această eroare nu a fost niciodată prevăzută și nici comisă!
— Vă rog din nou să mă iertați, spuse băiețașul oarecum disperat. Sir Thomas părea trist, se temea că, fie chiar și pentru o singură clipă, cauzase tristețe. II invită pe băiețaș să vină și să șadă lângă el pe capră și împreună călătoriră prin ceața care acuma își schimba culoarea din galbenă în alb.
Nu erau case de-a lungul drumului, așadar se aflau desigur fie în Putney Heath *, fie în Wimbledon Common 2.
— Ați fost vizitiu toată viața?
— Cândva am fost medic.
— Dar de ce ați renunțat? Nu erați un medic bun?
— Ca tămăduitor de trupuri am avut puțin succes și câteva zeci din pacienții mei m-au precedat.
Dar, ca un tămăduitor al spiritului am reușit mai mult decât speram, sau decât meritam. Căci dacă scrierile mele nu erau mai bune sau mai subtile decât cele ale altor oameni, totuși, datorită cupeloj?
Viclene pe care le ofeream, un suflet pretențios era câteodată tentat să soarbă din de și să se simtă răcorit.
— Suflet pretențios, murmură el; dacă soarele apune în spatele unor arbori și te copleșește, deodată, un simțământ ciudat este oare asta dovada unui suflet pretențios?
— Ați simțit așa ceva?
— Da, sigur că da.
După o scurtă tăcere Sir Thomas povesti băiețașului câte ceva, foarte puțin, despre capătul călătoriei. Dar nu pălăvrăgiră mult, căci băiețașul, atunci când cineva îi era drag, prefera să rămână tăcut și nu să vorbească și asta, descoperi el, era și mentalitatea lui Sir Thomas Browne și a multora din cei pe care avea să-i cunoască. Află, totuși, și de acel tânăr Shelley, care acuma era o persoană cu oarecare faimă, cu o trăsură a sa proprie, și despre alți vizitii care erau în serviciul Societății.
Intre timp se luminase mai tare, deși ceața nu se împrăștiase. Semăna mai mult a negură decât a ceață și, din' când în când, trecea deasupra lor ca și cum ar fi fost o fâșie a unui nor.
În același timp, se înălțaseră într-un fel foarte ciudat; de peste două ceasuri caii trăseseră din greu în hamurile lor și, chiar dacă ar fi urcat Richmond Hill, ar fi trebuit să fi ajuns de mult pe creastă. Poate că era Epsom, sau poate chiar North Downs; dar aerul părea mai pătrunzător

decât cel de acolo. Și, în ceea ce privea destinația lor, Sir Thomas Browne era tăcut.
Bum!
— Trăsnet, Doamne ferește! spuse băiețașul, și nici chiar prea departe. Ia auziți ecoul! Parcă am fi în munți.
Se gândi, dar nu cu prea multă însuflețire, la tatăl și la mama lui. Îi văzu la masă și mâncând cârnați, ascultând furtuna. Văzu scaunul său gol. Vor urma întrebări, îngrijorări, teorii, glume, consolări. O să se aștepte să se înapoieze pentru dejun. Nu se va înapoia nici la dejun, nici la ceai, dar va ajunge acasă pentru cină și astfel ziua în care chiulise se va termina. Dacă ar fi avut cu el (portofelul, le-ar fi cumpărat cadouri – deși nu prea știa ce să le ia.
Bum!
Tunetul și fulgerul se produceau în același timp.
Norul tremură ca și cum ar fi fost viu, și fâșii rupte de neguri goniră pe lângă ei.
— Ți-e frică? întrebă Sir Thomas Browne.
— De ce să-mi fie frică? Mai avem mult?
Caii omnibusului se opriră chiar în clipa în care o minge de foc explodă cu un zgomot vibrant și asurzitor, dar în același timp foarte dar, ca zgomotul pe care-l face nicovala unui fierar. Norul întreg se sfărâmă.
— Oh, Sir Thomas Browne, ascultați! Adică nu, vreau să spun, priviți: o să vedem ceva până în cele din urmă. Nu,. Vreau să spun ascultați; asta sună ca un curcubeu!
Zgomotul se schimbase într-un murmur slab, sub. Care creștea un alt murmur, întinzându-se tainic, continuu, într-o curbă care se lărgea, dar nu se schimba. Și în curbele care se lărgeau, un curcubeu se întindea de la picioarele cailor până în negura care se dizolva.
— Vai ce frumos! Ce culori! Unde se va opri?
Seamănă mai mult cu niște curcubeie pe care ai putea umbla. Ca într-un vis.
Culoarea și sunetul se contopiră. Curcubeul lega malurile unui imens abis. Sub el și străpunși de el fugeau nori, iar elcreștea mereu, întinzându-se înainte, învingând întunericul, până când atinse ceva care părea mai consistent decât un nor.
Băiatul se ridică în picioare.
— Ce se vede acolo departe? strigă el. Pe ce se reazimă, la capătul celălalt?
În soarele dimineții o prăpastie se văzu strălucind dincolo de abis. O prăpastie – sau era oare un eastel? Caii porniră. Picioarele lor pășeau pe curcubeu.
— Oh, uitați-vă”! strigă băiețașul. Oh, ascultați! Grotele acelea – sau sunt porți? Oh, priviți printre stâncile și tăpșanele acele. Văd oameni Văd arbori!

— Uită-te și în jos, șopti Sir Thomas. Nu trece cu vederea divinul râu Acheron.
Băiețașul se uită în jos, dincolo, de flăcările curcubeului, care atingeau ușor roțile. Și abisul se luminase și în adâncurile lui curgea un râu etern. O rază de lumină îl pătrunse și atinse un ochi verde de apă și, pe când treceau pe deasupra, văzură ieșind la suprafața apei fecioare, care cântau și se jucau cu ceva care strălucea ca un inel.
— Voi, acolo jos, în apă – strigă el.
Ele răspunseră:
— Voi, acolo sus, pe munte. Răzbătură până la ei acordurile unei muzici. Voi, acolo sus, pe punte, vă urăm noroc bun. Adevăr în adâncuri, adevăr pe înălțimi.
— Voi, acolo jos, în apă, ce faceți?
Sir Thomas Browne răspunse:
— Se bucură de stăpânirea vremelnică a aurului lor.
Și omnibusul ajunse.la destinație.
Iii Băiețașul era în dizgrație. Stăteî încuiat în camera copiilor de la Agathox Lodge, învățând, drept pedeapsă, poezii. Taică-său îi spuse:
— Băiete! iert orice în afară de minciună, și îl bătu cu nuiaua; spunând la fiecare lovitură: Nu e nici un omnibus, nici un vizitiu, nici un pod, nici un munte; ești o haimana, un vagabond, un mincinos.
Tatăl său putea fi și foarte sever, câteodată.
Maică-sa îl rugase să spună că-i pare rău. Dar e nu putea să spună așa ceva. Fusese cea mai grozavă zi din viața lui, cu toată bătaia și învățatul poeziei, care îi pusese capăt.
Se înapoiase punctual la apusul soarelui – mânat nu de Sir Thomas Browne, ci de o tânără nobilă, plină de haz și simplitate. Vorbiseră de omnibuse precum și de landouri barouche22. Cât de departe părea acuma vocea ei blândă! Și totuși nu erau decât abia trei ceasuri de când o părăsise, acolo, pe alee.
Maică-sa strigă prin ușa închisă…
— Dragă, vino jos și adu poezia cu tine.
Coborî și văzu că domnul Bons se găsea în camera de fumat, împreună cu tatăl său. Fusese invitat la cină.
— Iată-l și pe marele călător! spuse taică-său cu asprime. Iată pe tânărul domnișor care se plimbă cu omnibuse peste curcubeie, pe când tinere doamne îi cântă. Și satisfăcut de vorbele lui spirituale, izbucni în râs.
— La urma urmei, spuse domnul Bons, e ceva oarecum asemănător în Wagner. E curios cum, în minți analfabete, poți găsi licăriri ale Adevărului artistic. Cazul mă interesează. Dă-mi voie să iau apărarea vinovatului. Toți ne-am dat frâu liber imaginației la timpul nostru, nu-i așa?
— Vezi cât de îngăduitor e domnul Bons? spuse mama lui, pe când tatăl adăugă:

— Foarte bine. Să-și spună poemul, și asta va fi suficient. II trimit marți la sora mea și ea o să-l vindece de această sclifoseală pe alei. (Râsete.) Spune-ți poemul.
Băiețelul începu: „Stând deoparte în gigantică ignor anță”.
Tatăl lui râse din nou – hohoti. Una bună pentru tine, fiule! „Stând deoparte în gigantică ignoranță”! N-am știut niciodată că poeții ăștia pot vorbi chibzuit. Te descrie exact. Ascultă, Bons, dumneata te pricepi la poezie. Pune-l să-l spună tot, până aduc eu whisky-ul, vrei?
— Da, recită-mi din Keats, spuse domnul Bons.
Să-mi recite din Keats.
Așa încât, pentru câteva minute, omul înțelept și băiețașul ignorant rămaseră singuri în camera de fumat.
— Stând deoparte în gigantică ignoranță la tine visez și la Ciclade ca unul ce stă pe mal, nerăbdător fiind să vadă.”
— Perfect. Să vadă ce?
— Să vadă delfini heraldici de coral23 în adâncurile mării, spuse băiatul și izbucni în plâns.
— Hai, hai! De ce plângi?
— Pentru că – pentru că vorbele astea care până acuma nu erau decât niște rime, acum, că m-am înapoiat, sunt eu.
Domnul Bons lăsă din mână volumul lui Keats.
Cazul era și mai interesant decât se așteptase.
— Tu, exclamă el. Sonetul ăsta, tu?
— Da – și ascultă mai departe: „Totdeauna pe malurile întunericului e lumină, și prăpăstiile își desfășoară verdele imaculat”. Așa este, domnule.
Toate lucrurile astea sunt adevărate.
— N-am avut niciodată vreo îndoială,. Spuse domnul Bons cu ochii închiși.
— Atunci dumneata, dumneata mă crezi? Crezi în omnibus, și în vizitiu, și în furtună, și în acel bilet dus și întors pe care l-am căpătat pe gratis și…
— Ţţ, ţţ! Isprăvește poveștile, băiete. Vroiam să spun că n-am avut niciodată vreo îndoială asupra adevărului esențial al Poeziei. Într-o zi, când vei fi citit maimult, vei înțelege ce vreau să spun.
— Dar, domnule Bons, așa este. Pe malurile întunericului este lumină. Am văzut-o înălțându-se.
Lumină și vânt.
— Prostii, spuse domnul Bons.
— Dacă aș fi rămas! M-au ispitit. Mi-au spus să renunț la biletul meu de călătorie – căci nu te poți înapoia dacă îți pierzi biletul. Strigau de lângă râu, cerându-mi-l și eram într-adevăr ispitit, căci niciodată în viață nu m-am simțit mai fericit decât printre acele prăpăstii. Dar m-am gândit la mama și la tatăl meu și că ar trebui să-i iau și pe ei. Și totuși, deși drumul începe de lângă casa noastră, nu vor să vină. Totul s-a întâmplat

așa cum mă preveniseră cei de acolo de sus și nici domnul Bons nu m-a crezut, la fel ca ceilalți. Am fost bătut. Nu voi mai vedea muntele niciodată.
— Ce-i vorba asta despre mine? spuse domnul Bons, îndreptându-se brusc în scaun.
— Le-am vorbit de dumneata și cât de inteligent sunteți și câte cărți aveți și-au răspuns: „Cu siguranță că domnul Bons nu te va crede”.
— Păcăleli și prostii,. Tinere prietene. Începi să devii obraznic. Eu – ei bine – eu voi lămuri povestea asta. Nici o vorbă tatălui tău. Am să te vindec eu. Mâine seară am să vin să te iau la plimbare și, la apusul soarelui, vom merge pe aleea ceea de peste drum și vom căuta omnibusul, băiețaș prostuț ce ești.
Deveni însă serios, căci băiatul nu se tulbură, ci începu să țopăie prin cameră cântând: „Bucurie!
Bucurie! le-am spus eu lor că o să credeți. Vom călători împreună pe curcubeu. Le-am spus că veți veni.” În definitiv, putea oare să fie ceva adevărat în toată povestea asta? Wagner? Keats?
Shelley? Sir Thomas Browne? Fără discuție, cazul era interesant.
Și în seara zilei următoare, deși ploua cu găleata, domnul Bons nu uită să vină la Agathox Lodge.
Băiețașul era gata, aștepta cu înfrigurare și to~ păia într-un fel care-l irita pe președintele Societății literare. Făcură un tur în jos pe Buckingham Park Road și apoi – văzând că nimeni n'u-i observă – se strecurară pe alee. Bineînțeles (căci soarele tocmai apunea) dădură de-a dreptul peste omnibus.
— Doamne Dumnezeule! exclamă domnul Bons.
Sfinte Dumnezeule!
Nu era omnibusul în care băiețașul călătorise prima oară, nici acela în care se înapoiase. La el erau înhămați trei cai – negru, sur și alb, cel sur fiind cel mai frumos. Vizitiul, care întorsese capul la auzul cuvintelor de Dumnezeu și sfințenie, era un om palid cu fălci teribile și ochi înfundați în cap. Când îl văzu, domnul Bons scoase un țipăt de recunoaștere și începu să tremure teribil.
\par Băiețașul sări înăuntru.
— E oare posibil? strigă domnul Bons. E oare imposibilul posibil?
— Domnule, urcați-vă, domnule! E un omnibus atât de frumos. Oh, iată și numele lui – Dan, sau ' cam așa ceva.
Domnul Bons sări și el înăuntru. O rafală de vânt trânti imediat ușa și'șocul făcu să cadă toate perdelele omnibusului, deoarece arcurile erau foarte slabe.
— Dan… Arată-mi, Doamne sfinte! am pornit.
— Uraa! spuse băiatul.
Domnul Bons se zăpăci. Nu avusese intenția să se lase răpit. Nu putea găsi mânerul ușii, după cum.

Nici nu putea să ridice perdelele. În omnibus era întuneric și, până să aprindă un chibrit, se făcuse noapte și afară. Mergeau repede.
— O ciudată, o memorabilă aventură, spuse el inspectând interiorul omnibusului, care era mare, încăpător și construit cu o regularitate extremă, fiecare dintre părțile lui componente fiind identice cu celelalte. Deasupra ușii (al cărui mâner era pe dinafară) era scris: „Lasciate ogni baldanza voi che entrate"vcel puțin așa era scris, dar domnul Bons spuse că era o legătură artistică de idei improvizate sau așa ceva și că baldanza era o greșeală, în loc de speranza. Vocea lui suna de parcă ar fi fost într-o biserică. Intre timp băiețașul ceru vizitiului cu aspect cadaveric două bilete dus și întors. Îi fură date fără nici o vorbă. Domnul Bons își acoperi fața cu mâna și începu din nou să tremure.
— Îți dai seama cine este omul ăsta? șopti el, după ce ferestruica se închise. E imposibil.
— Ei bine, nu-mi place tot atât de mult ca Sir Thomas Browne, deși nu m-ar mira să fie și mai ceva ca el. „
— Și mai ceva ca el? Se bâlbâia iritat. Printr-un accident ai făcut cea mai mare descoperire a secolului și tot ce poți să spui e că omul acesta e și mai ceva. Îți aduci aminte de cărțile acelea legate în pergament din biblioteca mea, marcate eu crini roșii? Acesta – stai liniștit, căci îți voi-da o veste uimitoare! acesta e omul care le-a scris.
Băiețașul rămase indiferent.
— Mă întreb dac-o vom vedea pe Mrs.
Gamps24? întrebă el, după o pauză politicoasă.
— Mrs…?
— Mrs. Gamp și Mrs. Harris2. Îmi place de Mrs. Harris. Le-am întâlnit absolut din întâmplare.
Cutiile de pălării ale lui Mrs. Gamp o luaseră greșit pe curcubeu. Le căzuseră toate fundurile și
1~2 Sairey Gamp. Personaj feminin din romanul Martin Chuzzleweit de Dickens; se adresează tot timpul unei prietene imaginare, mrs. Harris.
Două din ornamentele în formă de măr ale patului ei căzuseră jos în râu.
— Acolo afară stă omul care a scris cărțile mele legate în pergament! tună domnul Bons și tu îmi vorbești de Dickens și de Mrs. Gamp?
— O cunosc atât de bine pe Mrs. Gamp, se scuză el. Cum puteam să nu mă bucur c-o vedem?
I-am recunoscut vocea, li vorbea lui Mrs. Harris despre Mrs. Prig 1.
— Ți-ai petrecut oare toată ziua în compania lor înălțătoare?
— Oh, nu. Am alergat. Am întâlnit un om care m-a dus dincolo de câmpul de curse. Alergi, și vezi delfini în largul mării.
— Nu zău. Îți aduci aminte numele acelui om?
— Achile. Nu; ăsta a fost mai târziu. Tom Jon.es.
Domnul Bons suspină adânc.
— Ei bine, măi băiete, ai încurcat-o rău de tot.

Ia gândește-te la. O persoană cultă, care ar fi avut șansa ta! O persoană cultă ar fi recunoscut toate aceste personaje și ar fi știut cum să vorbească cu fiecare. Ea nu și-ar fi pierdut timpul cu o Mrs.
Gamp sau un Tom Jones. Numai creațiile lui Homer, ale lui Shakespeare și ale Aceluia care ne conduce acuma, ar fi putut s-o intereseze. Nu ar fi alergat. Ar fi pus întrebări inteligente.
— Dar, domnule Bons, spuse băiețașul cu umilință, dumneavoastră sunteți o persoană cultă.
Le-am spus-o și lor.
— Așa-i, așa-i și te rog să nu mă faci de râs când vom sosi. Fără flecăreli. Fără să alergi. Stai mereu lângă mine, și nu te adresa niciodată acestor nemuritori, decât numai dacă ei îți vorbesc.
Da, și dă-mi biletele de dus și întors. Tu ai să le pierzi.
Băiatul îi cedă biletele, dar se simți puțin jignit.
La urma urmei, el era acela care descoperise locul ăsta. Era dureros ca mai întâi să nu fii crezut, iar apoi să ți se facă morală. Între timp, ploaia se oprise și, prin crăpăturile dintre perdele, în omnibus se strecura lumina lunei.
— Dar cum e posibil să mai fie un curcubeu?
Strigă băiețașul.
— Îmi distragi atenția. Îl repezi domnul Bons.
Doresc să meditez asupra frumuseții. Aș dori, pentru Dumnezeu, să mă aflu în tovărășia unei persoane respectuoase și înțelegătoare.
Băiatul își mușcă buzele. Își luă o mulțime de angajamente. Se hotărî să-l imite pe domnul Bons în tot timpul vizitei… Nu va râde, nu va alerga, nu va cânta, sau nu va face nimic din lucrurile acelea vulgare care, desigur, îi dezgustaseră pe noii lui prieteni ultima oară când fusese aici. Va avea mare grijă să le pronunțe numele cu exactitate și să-și aducă aminte de cine pe cine cunoștea.
Achile nu cunoștea pe Tom Jones – cel puțin așa spunea domnul Bons. Ducesa de Malfi25 era mai bătrână decât Mrs. Gamp – cel puțin așa spunea domnul Bons. Va fi sfios, rezervat, și-și va da importanță. Nu va spune niciodată că-i place de cineva. Și totuși, când perdeaua se ridică brusc, datorită faptului că o lovise întâmplător cu capul, toate hotărârile astea bune fură spulberate de vânt, deoarece omnibusul atinsese creasta unui deal luminat de lună, și iată acolo și genuna și dincolo de ea, bătrânele hăuri cufundate în visare, iar în străfundul lor, râul veșniciei. Exclamă:
— Muntele! Ascultă sunetul deosebit al apei!
Uită-te la focurile de tabără din văi; iar domnul Bons, după o scurtă privire, răspunse:
— Apă? Focuri de tabără? Caraghioslâcuri.
Tacă-ți gura. Nu e absolut nimic.
Totuși, sub ochii lor, apăru un curcubeu, care nu luase naștere din lumina soarelui și furtună, ci din lumina lunei și stropii de apă ai râului.

Cei trei cai pășiră pe el. Îl considera ca pe cel mai frumos curcubeu pe care îl văzuse vreodată, dar nu cuteză să spună, deoarece domnul Bons, zisese că aici nu era nimic. Se aplecă în afară – fereastra se deschisese – și cânta melodia care se ridica din apele somnoroase.
— Preludiul din Aurul Rinului? spuse, deodată, domnul Bons. Cine te-a învățat aceste leit motive?
Se uită și el pe fereastră. Apoi se comportă foarte curios. Scoase un strigăt înăbușit și căzu pe pardoseala omnibusului. Se zvârcolea și dădea din picioare. Fața i se făcuse verde.
— Ați amețit din cauza podului? întrebă băiețașul.
— Amețit! îngăimă domnul Bons. Vrfjau să mă întorc. Spune-i vizitiului.
Dar vizitiul clătină din cap.
— Aproape c-am ajuns, spuse băiețașul. Dorm.
Să chem? Le va face plăcere să vă vadă, pentru că i-am anunțat.
Domnul Bons gemu. Înaintau pe curcubeul lunar, care se rupea într-una în spatele roților lor. Ce liniștită era noaptea! Cine va fi de sentinelă la poartă?
— Vin, strigă el, uitând din nou sutele de hotărâri. Mă întorc eu, băiețașul.
„Băiețașul se întoarce:', strigă o voce către alte voci, care repetară: „Băiețașul se întoarce”.
— Îl aduc și pe domnul Bons cu mine.
Tăcere.
— Ar fi trebuit să spun că domnul Bons mă aduce pe mine.
Tăcere adâncă.
— Cine e de sentinelă *?
— Achile.
Și pe digul stâncos, lângă locul de unue pornea podul curcubeului, văzu un om tânăr care purta un scut minunat.
— Domnule Bons, e Achile, înarmat.
— Vreau să mă înapoiez, spuse domnul Bons.
Ultimul fragment al curcubeului se topi, roțile răsunară pe stâncă dură, ușa omnibuzului se deschise brusc. Afară sări băiețașul – nu putuse rezista – și sări în întâmpinarea războinicului, care, lăsându-se deodată în jos, îl prinse pe scutul lui.
— Achile, strigă el, lasă-mă să cobor, pentru că sunt ignorant și. Vulgar și pentru că trebuie să aștept pe acel domn Bons despre care ți-am vorbit ieri.
Dar Achile îl ridică spre înălțimi. Stătea grămădit pe scutul acela minunat, pe eroi și cetăți în flăcări, pe vii gravate în aur, pe toate pasiunile îndrăgite, pe toate bucuriile, pe întreaga imagine a Muntelui pe care o descoperise, înconjurat ca și muntele de un veșnic șuvoi.
— Nu, nu protestă el, nu sunt demn de asta.
Domnul Bons ar trebui să stea aicea sus.
Dar domnul Bons scâncea și Achile sună din corn și strigă:

— Ridică-te în picioare pe scutul meu!
— Domnule* n-am rut să stau în picioare! Ceva m-a împins să stau în picioare. Domnule, de'ce întârziați? Nu e nimeni aici decât numai marele Achile, pe care dumneata l-ai recunoscut.
Domnul Bons țipă:
— Nu văd pe nimeni. Nu văd nimic. Vreau să mă înapoiez. Apoi strigă către vizitiu: Salvează-mă! Lasă-mă să stau în carul dumitale de triumf. Te-am onorat. Te-am legat în pergament.
Du-mă înapoi în lumea mea.
Vizitiul răspunse:
— Eu sunt intenția, dar nu sunt scopul. Sunt hrana, dar nu viața. Fii tu însăți, cum a fost și băiatul. Nu te pot salva. Pentru că poezia vine din suflet; și cei care i se închină trebuie să i se închine din suflet și din adevăr.
Domnul Bons – nu putea rezista – ieși, târându-se, din splendidul omnibus. Întâi îi apăru fața cu gura îngrozitor căscată. Urmară mâinile, una încleștată pe treaptă, iar cealaltă mișcându-se incoerent prin aer. Acum îi apărură umerii, pieptul, stomacul. Cu un țipăt de „Văd Londra", căzu – căzu pe stâncă dură luminată de lună, căzu în ea ca și cum ar fi fost o apă, căzu prin ea, și băiatul nu-l mai văzu niciodată.
— Unde ați căzut, domnule Bons? Iată, se apropie o procesiune care vă va onora cu muzică și torțe. Vin bărbați și femei ale căror nume le cunoașteți. Muntele s-a deșteptat, râul s-a deșteptat dincolo de Câmpul de curse marea îi deșteaptă pe delfinii aceia și totul este numai pentru dumneavoastră. Ei vă vor…
Pe fruntea lui simți atingerea unor frunze proaspete. Cineva îl încoronase.
TEAOS26
Din Kingston Gazette, Surbiton Times și Rar/nes Park Observer: „în vecinătatea uzinelor de gaz aerian de la Bennondsey a fost găsit corpul domnului Septimius Bons, oribil mutilat! Buzunarele decedatului conțineau o pungă cu bani de aur, un portțigaret de argint, un dicționar de pronunție, formai miniatură și două bilete de omnibus. Nefericitul domn părea azvârlit de la o mare înălțime. Se bănuie că ar fi vorba de o acțiune criminală și autoritățile întreprind cercetări serioase".
CELALALT TĂRÂM I
— Quem, pe cine; fugis, eviți; ah, demens, prost ce ești; habitarunt di quoque, și zeii au trăit în silvas, păduri. Mergi mai departe!
Eu dau întotdeauna clasicilor o formă mai vie – asta face parte din sistemul meu și deci am tradus demens prin „prost ce ești". Dar domnișoara Beaumont n-ar fi trebuit să-și copieze traducerea, iar Ford, care are destul bun-simț, nu ar fi trebuit să repete după mine, ca un ecou. „Pe cine eviți, mă prostule, și zeii au trăit în păduri".
— D-da, am răspuns eu cu o ezitare de savant.

D-da. Silvas-păduri, locuri împădurite, la țară, în general. Da. Demens, bineînțeles, este de-mens.
Ah, om fără minte! Zeii, păi bine, chiar și zeii au locuit în păduri mai înainte.
— Dar eu am crezut că zeii au locuit întotdeauna în ceruri, spuse doamna Worters, întrerupând lecția noastră pentru, cred, a douăzeci și treia oară.
— Nu întotdeauna, răspunse domnișoara Beaumont. Pe când vorbea înseră: „om fără minte” ca o alternativă la „prost ce ești”.
\pa
— Am crezut întotdeauna că locuiau în ceruri.
— Oh, nu, doamnă Worters, repetă fata. Nu întotdeauna. Și căutând'locul unde își însemnase în caietul de luat notițe, citi după cum urmează: „Zei. Unde. Zeii mai importanți. Muntele Olimp.
Pan – mai peste tot, după cum implică și numele.
Oreade – munți. Sirene, Tritoni, Nereide – apă (sărată). Naiade – apă (dulce). Satiri, Fauni etc. – păduri. Driade – copaci”.
— Ei bine, dragă, ai învățat o grămadă. Și ai putea să-mi spui acuma ce folos ți-a adus?
— M-a ajutat, spuse domnișoara Beaumont, șovăind. Îi lua întotdeauna foarte în serios pe clasici.
Ar fi dorit să poată spune cât îi folosiseră…
Ford îi sări în ajutor.
— Bineînțeles că ți-a fost de folos. Clasicii sunt plini de date prețioase. Te învață cum să te ferești de o grămadă de lucruri.
L-am rugat pe tânărul meu prieten să nu se ferească de lecția din Vergiliu.
— Și totuși asta e ceea ce fac ei! strigă el. Presupune că bruta aia de Apolo, cel cu părul lung, vrea să-ți dea o lecție de muzică. Ei bine, o ștergi repede în lauri. Sau că te pomenești cu Natura universală. Nu prea te dai în vânt după Natura universală. Așa încât te transformi într-o trestie.
— Ce, Jack, ai înnebunit? întrebă doamna Worters.
Dar domnișoara Beaumont înțelesese aluziile – care erau destul de ingenioase, trebuie s-o admit.
— Și Cresus? se informă ea. În ce te transformi ca să scapi de Cresus?
M-am grăbit să-i pun la punct mitologia.
— Midas, domnișoară Beaumont, nu Cresus. Și te transformă pe tine – căci nu te transformi tu însuți: te schimbă în aur.
— De Midas nu poți să te ferești, spuse Ford.
— Fără îndoială – spuse domnișoara Beaumont.
Nu învăța latina decât de două săptămâni, dar l-ar fi corectat și pe un profesor de la Oxford sau Cambridge.
El începu s-o tachineze pe domnișoara Beaumont.

— Oh, nu poți să-l lovești pe Midas! Numai cât apare și te atinge și ești obligat să-i plătești, câteva mii la sută, imediat. Ajungi de aur – o tânără domnișoară toată din aur din cap până-n picioare
— Dacă cumva te atinge.
— Nu vreau să fiu atinsă! strigă ea redobândindu-și obișnuita frivolitate.
— Oh, dar are să va atingă.
— Ba nu!
— Ba da!
— Ba nu!
— Ba da!
V Domnișoara Beaumont puse mâna pe versurile lui Vergiliu și-l pocni pe Ford în cap.
— Evelyn! Evelyn! spuse doamna Worters. Ți-ai pierdut cu totul bunele maniere. Și pe lângă asta ai uitat și întrebarea mea. La ce ți-a folosit latina?
— Domnule Ford – la ce ți-a folosit dumitale latina?
— Domnule Inskip – la ce ți-a folosit dumitale latina?
Și astfel am fost amestecat în controversa clasică. Argumentele în favoarea studiului limbii latine sunt perfect valabile, dar sunt greu de reținut și după-amiazî era fierbinte și aș fi vrut să-mi beau ceaiul. Dar trebuia să-mi justific existența mea de instructor, așa încât mi-am scos ochelarii, am suflat pe ei și am spus:
— Ce întrebare, dragul meu Ford!
— Sunt de acord în cazul lui Jack, spuse doamna Worters. Jack trebuie să treacă examenul de admitere. Dar la ce-i folosește lui Evelyn? Chiar la nimic.
— Nu, doamnă Worters, am insistat eu, îndreptându-mi ochelarii spre ea. Nu pot fi de acord.
Domnișoara Beaumont este – într-un fel – novice în civilizația noastră. Începe să și-o însușească și latina figurează și în programul examenului ei
— Clipa cea veșnică ide admitere. Nimeni nu poate înțelege viața modernă fără o oarecare cunoaștere a originilor ei.
— Dar de ce trebuie să înțeleagă viața modernă?
Insistă femeia asta plicticoasă.
— Ei bine, asta-i! am răspuns eu și mi-am strâns ochelarii cu zgomot.
— Domnule Inskip, nu prea înțeleg. Fii bun și explică-mi ce rost au toate astea. Oh, am trecut și eu prin de: Jupiter, Venus, Junona, îi cunosc pe toți. Și multe dintre povestiri nu sunt prea decente.
— Educația clasică, am spus cu răceală, nu se limitează numai la mitologia clasică. Deși chiar și mitologia își are importanța ei. Vise, dacă vreți, dar și visele au importanța lor.
— Și eu visez, spuse doamna Worters, dar nu sunt atât de proastă încât să vorbesc de visele mele.

Din fericire am fost întrerupți. Undeva aproape, În spatele nostru o voce caldă, bărbătească, spuse, „Iubește-ți visele f” Ni se alăturase gazda noastră, Harcourt Worters – fiul doamnei Worters, logodnicul domnișoarei Beaumont, tutorele lui Ford, patronul meu; trebuie să vorbesc despre el numindu-l domnul Worters.
— Iubește-ți visele, repetă el. Toată ziua m-am zbătut, am discutat, m-am târguit. Și-acum, când am ajuns aici, pe peluza asta și vă văd pe toți cum învățați latina, când văd cât sunteți de fericiți și de lipsiți de patimi și ce bine semănați cu cei din Arcadia…
Nu-și termină fraza, dar se trânti în scaunul de lângă domnișoara Beaumont și îi cuprinse. Mâna într-a lui. Ca răspuns la gestul lui ea spuse eântând;
— Ah, prost ce ești, zeii trăiesc în păduri!
— Ce vorbă-i asta? spuse domnul Worters încruntându-se ușor.
Cu mâna celalaltă ea arătă spre mine.
— Vergiliu – bâlbâii eu. Traducere neliterară.
— Oh, înțeleg; o traducere neliterară a poeziei.
Apoi surâse din nou. Poate că tocmai fiindcă sunt locuite de zei, pădurile-s atât de îndrăgite. Chiar acuma am cumpărat bucata de teren denumită Crângul celuilalt tărâm.
Răsunară exclamații de bucurie. Într-adevăr, fagii din acest crâng sunt la fel de frumoși ca cei din Hertfordshire. Mai mult decât atâta, crângul acesta și pajiștea prin care ajungi până acolo au știrbit întotdeauna în mod neplăcut conturul rotunjit al domeniului Worters. Așa încât ne bucuram cu toți că domnul Worters cumpărase Celălalt tărâm. Ford era singurul care tăcea; își ducea mereu, mâna la cap, în locul unde îl lovise Vergiliu și, în același timp, surâdea misterios.
— Dacă am judeca după prețul pe care l-am plătit, s-ar putea spune că în fiecare arbore e câte un zeu. Dar de data asta prețul nu înseamnă nimic. Aruncă o privire spre domnișoara Beaumont.
Evelyn, nu-i așa că-ți plac fagii?
— Uit întotdeauna care sunt fagii. Așa arată?
Își ridică brațele împreunate deasupra capului și le lipi strâns, zveltă ca o coloană. Apoi corpul începu să-i unduiască, iar rochia ei verde, subțire, începu să vibreze, sugerând nenumărate frunze.
— Copila mea dragă! exclamă iubitul ei.
— Nu: ăsta e un mesteacăn argintiu, spuse Ford…
— Oh, într-adevăr. Atunci, așa. Și își ridică fustele care, pentru o clipă, se întinseră în straturi largi orizontale, ca straturile de ramuri ale unui fag.
Ne-am aruncat privirile spre casă, dar niciunul dintre servitori nu ne vedea. Așa încât am râs și am spus că ar trebui să se angajeze la un teatru de varieteu.
— Ah, ăsta e cel care îmi place! strigă ea și din nou imită fagul.
— Așa m-am gândit și eu, spuse domnul Worters. Așa m-am gândit. Celălalt tărâm e al dumitale.

— Al meu? Nu primise niciodată în viața ei un asemenea dar. Nu-i venea să creadă.
— Actul de cumpărare va fi întocmit pe numele dumitale. Ai să-l semnezi. Primește crânguî, îm~ preună cu dragostea mea. E un al doilea inel de logodnă.
— Dar este oare – este oare al meu? Pot să fac acolo tot ce-mi place?
— Poți, spuse domnul Worters, surâzând.
Se repezi la el și îl sărută. O sărută și pe doamna Worters. Ne-ar fi sărutat și pe mine și pe Ford, dacă nu ne-am fi apărat cu coatele. Bucuria că stăpânea ceva o amețea.
— E al meu! Pot să mă plimb acolo, să lucrez acolo, să trăiesc acolo. O pădure pentru mine. A mea pentru totdeauna.
— În orice caz, a dumitale pentru nouăzeci și nouă de ani27.
— Nouăzeci și nouă de ani? îmi pare rău că trebuie să mărturisesc că în vocea ei se simțea o urmă de regret.
— Copilă dragă! Te aștepți să trăiești mai mult?
— Probabil că nu, răspunse ea, roșind puțin.
Nu știu.
— Nouăzeci și nouă par în general deajuns pentru mai toată lumea. Posed această casă și însăși peluza pe care stai, în baza unui act de închiriere pe nouăzeci și nouă de ani. Și totuși le pot considera ca ale mele și cred că am acest drept. Nu-l am?
— Oh, ba da.
— Nouăzeci și nouă înseamnă, practic, pentru întotdeauna. Nu-i așa?
— Oh, ba da. Așa se pare.
Ford posedă un foarte exaltant caiet de notițe.
Pe partea exterioară stă scris „Personal”, înlăuntru e intitulat „Aproape o carte”. Acum îl văzui făcând o însemnare; „Veșnicia: practic, nouăzeci și nouă de ani”.
Domnul Worters, ca și cum ar fi vorbit singur, făcu următoarea remarcă:
— Doamne! Doamne! Cât s-a scumpit terenul!
Absolut uluitor.
Mi-am dat seama că era momentul să joc rolul lui Boswell28, așa încât am spus:
— S-a scumpit într-adevăr?
— Dragui meu Inskip, ia ghicește cu cât aș fi putut cumpăra acest teren acum zece ani! Dar l-am refuzat! ghici de ce.
Niciunul din noi nu putea să ghicească.
— Pentru că tranzacția nu ar fi fost cinstită.
Și pe când pronunța acest nobil cuvânto roșeață, care îi ședea foarte bine, i se răspândi pe față. Nu
I' ar fi fost cinstită. Perfect legală. Dar nu morală.
Am fi forțat mâna proprietarului. Am refuzat s-o fac. Ceilalți – oameni cumsecade în felul lor – mi-au spus că sunt mult prea scrupulos. Eu le-am spus: Da. Poate că sunt. Numele meu e doar Harcourt Worters – un

nume nu prea cunoscut în afară de City sau în afara țării mele, dar un nume care, acolo unde e cunoscut, are, îmi place să cred, o oarecare 'greutate. Și n-am să-mi pun numele pe afacerea asta. Asta e tot. Puteți să spuneți că sunt prea scrupulos, dacă vreți. Dar nu voi semna. Pentru mine nu-i decât un capriciu. Să-i spunem un capriciu. Roși din nou. Ford e încredințat că tutorele lui roșește pe tot corpul – că dacă l-ai dezbrăca și l-ai face să spună fraze k frumos sunătoare ar arăta ca un homar fiert. În, caietul lui de notițe l-a și desenat în ipostaza asta.
— Deci cel care era atunci proprietarul locului, nu mai este proprietar acum? spuse domnișoara Beaumont, care urmărise narațiunea cu oarecare interes.
— Oh, nu! spuse domnul Worters.
— Desigur că nu! spuse doamna Worters eu gândul aiurea; își căuta prin iarbă andreaua.
Desigur că nu. Aparține văduvei.
— Ceaiul! strigă fiul ei, sărind sprinten în picioare. Văd ceaiul și îi simt nevoia. Hai, mamă.
Vino și tu, Evelyn. Pot să vă mărturisesc că o zi grea în lupta pentru viață nu e o glumă. Pentru că, practic vorbind, viața e o bătălie. O bătălie din toate punctele de vedere. În afară de câțiva tipi norocoși care își pot permite să citească cărți și astfel să ocolească realitățile. Dar eu…
Și în timp ce, întovărășindu-le pe cele două doamne traversa peluza netedă și apoi urca scara de piatră ce ducea spre terasă, vinde un fecior așeza mese și scaune mici și un suport de ceainic de argint, vocea i se pierdu. Din casă ieșiră și alte doamne. Le puteam auzi strigătele care arătau ce impresie puternică făcuse asupra lor vestea cumpărării Celuilalt tărâm.
Ford mi-e drag. Băiatul are toate însușirile care îl vor face un om de carte și – deși pentru anumite motive nu prea e de acord cu denumirea - Un gentleman. De astă dată mă amuza să văd cum se răsfrânge buza, cu cinismul vag al tinereții.
Nu e de acord cu un fecior și cu suportul de argint masiv al ceainicului. II supără. Pentru că își face vise – nu chiar vise sufletești: pentru astea e bun domnul Worters – dar vise despre ceea ce e tangibil și actual: vise sănătoase, care nu îl duc spre ceruri, ci spre un alt tărâm pământesc. Pe acest alt tărâm pământesc nu există feciori și presupun că suporturile ceainicelor nu sunt de argint și mai știu că acolo fiecare lucru va avea valoarea sa proprie, iar nu una care, în fond, e iluzorie.
Dar ce înseamnă toate astea și, dacă înseamnă ceva, ce importanță ar putea să aibă, asta nu sunt în stare să spun. Pentru că deși tocmai spusesem „și visele au importanța lor”, rostisem cuvintele doar ca s-o fac pe doamna Worters să tacă din gură.
— Hai, omule! Nu putem să ne bem ceaiul dacă nu suntem pregătiți să suportăm anumite lucruri.

Își întoarse scaunul cu spatele spre terasă așa încât să poată privi pajiștile și pârâul care curge printre pajiști și fagii de pe „Celălalt tărâm1'- care se înălța dincolo de pârâu. Apoi, cu cea mai mare gravitate și într-un fel admirabil, începu să recite Eglogele lui Vergiliu.
Îi Crângul „Celuilalt tărâm” e aidoma cu orice alt crâng de fagi și de aceea nu mai e nevoie să-l descriu. Și pârâul din fața lui, ca multe alte pâraie, nu are peste el vreun pod, acolo unde ar fi nevoie și deci trebuie, fie să faci un ocol de o milă, fie să treci prin apă. Domnișoara Beaumont sugeră să trecem prin apă.
Domnul Worters acceptă sugestia, cu un entuziasm tumultuos. Numai că deveni încetul cu încetul evident că n-o va adopta.
— Ce amuzant! Ce amuzant! Vom trece prin apă spie regatul dumitale – numai dacă n-ar fi lucrurile necesare ceaiului.
— Dar poți să duci lucrurile în spinare.
— Da, firește! Chiar așa. Sau ar putea să le ducă servitorii.
— Harcourt – nu servitorii. Ăsta e picnicul meu și pădurea meai Am să aranjez eu totul. Nu ți-am spus: am tot ce trebuie pentru mâneare.
Am fost în sat cu domnul Ford.
— În sat.
— Da. Am cumpărat biscuiți și portoeie și un sfert de kilogram de ceai. Asta e tot. El le-a adus până aici. Și tot el o să le care peste pârâu. Te rog doar să-mi împrumuți niște veselă pentru ceai – nu din cea mai bună. Am să am grijă de ea. Asta-i tot.
— Scumpo…
— Evelyn, spuse doamna Worters, cât ați plătit, dumneata și Jack, pentru ceai?
— Pentru sfertul de kilogram, zece penny.
Doamna Worters înregistra răspunsul într-o tăcere posomorită.
— Mama! strigă domnul Worters. Cum de-am uitat! Cum s-o punem pe mama să treacă prin apă?
— Oh, dar, doamnă Worters, am putea să vă trecem în spinare.
— Îți mulțumesc, scumpo. Sunt convinsă că ați putea.
— Vai, vai, Evelyn! Mama râde de noi. Ar prefera să moară decât să fie cărată În spinare. Și voi? Mai sunt și surorile mele și doamna Osgood care e răcită; plicticoasă femeie. Nu; vom ocoli pe pod.
— Dar unii din noi… începu Ford. Tutorele lui i-o reteză privindu-l scurt.
Așa că am ocolit; alcătuiam o procesiune de opt inși. Domnișoara Beaumont mergea în frunte. Făcea tot soiul de glume – sau cel puțin așa am crezut atunci, dar când mi-am reamintit mai târziu toate câte le spunea, nu am găsit nimic hazliu în vorbele ei. Totul era cam așa: „Mergeți în șir. Închipuiți-vă că sunteți într-o biserică și nu vorbiți. Domnule Ford, vezi cum calci. Harcourt
— La pod să arunci Naiadei câteva frunze de ceai.

O doare capul. O doare capul de o mie nouăsută de ani.” Toate câte le spunea erau de-ajuns de stupide. Nu-mi dau seama de ce atunci mi-au plăcut.
Pe când ne apropiam de crâng spuse:
— Domnule Inskip, cântă, și vom cânta cu toți împreună cu dumneata: „Ah, prpst ce ești, zeii locuiesc în păduri”.
Celălalt tărâm Mi-am dres vocea și am dat drumul frazei aceleia abominabile, și am repetat monoton cu toții, de parcă ar fi fost o litanie.
Domnișoara Beaumont avea ceva care te atrăgea. Nu m-a surprins faptul că Harcourt pusese ochii pe ea în „Irlanda” și că așa săracă, fără relații și aproape fără nici un trecut, o adusese acasă să-i fie mireasă. Era îndrăzneț din partea lui, dar se știa îndrăzneț. Ea nu-i aducea nimic; dar era un lucru pe care el și-l putea ușor permite, avea un imens prisos de bunuri spirituale și materiale. „Cu timpul, l-am auzit spunând mamei sale, cu timpul Evelyn mă va răsplăti înmiit.” Deocamdată avea ceva foarte atrăgător. Dacă mi-aș fi putut permite luxul să-mi placă oamenii, ea mi-ar fi plăcut foarte mult.
— Încetați! strigă Evelyn. Intrasem în pădure.
Fiți cu toții bine veniți. Ne-am înclinat. Ford, care nu râsese deloc s-a înclinat până la pământ.
— Și acum luați loc. Doamnă Worters vreți să vă așezați acolo, lângă pomul acela cu trunchiul verde? Vă pune în valoare rochia dumneavoastră, care e atât de frumoasă.
— Foarte bine, dragă, așa voi face, spuse doamna Worters.
— Anna – acolo. Domnul Inskip, lângă ea. Apoi Ruth și doamna Osgood. Oh, Harcourt – stai te rog mai în față, așa încât să ascunzi casa. Nu vreau să văd deloc casa.
— N-am să mă mișc! spuse râzând iubitul ei, vreau și eu să stau cu spatele rezemat de un pom.
— Domnișoară Beaumont, întrebă Ford, eu unde să stau? Luase poziția de drepți, ca un soldat.
— Oh, ia privește la toți Workerii ăștia! strigă ea – și printre ei un mic Ford. Pentru că era încă la acel stadiu al civilizației care apreciază un calambur.
— Să stau în picioare, domnișoară Beaumont?
Să stau în picioare și să vă ascund casa?
— Stai jos, Jack, copilule! strigă tutorele lui intervenind cu o asprime inutilă. Stai jos!
— Poate la fel de bine să stea în picioare, dacă așa vrea, hotărî ea. Trage-ți spre ceafă pălăria dumitale moale, domnule Ford. Ca o aureolă. Acuma ascunzi până și fumul coșurilor. Și te face să arăți frumos.
— Evelyn! Evelyn! Ești prea aspră cu bietul băiat. Ai să-l obosești. Nu e decât un șoarece de bibliotecă. Nu e puternic. Dă-i voie să stea jos.
— Nu ești puternic? întrebă Evelyn.

— Sunt puternic! răspunse el. Și era foarte adevărat. Ford nu are nici un drept să fie puternic, dar este. Nu se exersase niciodată la haltere și nu jucase în echipa de rugby a școlii. Dar mușchii se formaseră. El e de părere că se formaseră pe când îl citea pe Pândar.
— În cazul ăsta poți foarte bine să stai în picioare, dacă vrei.
— Evelyn! Evelyn! Fetiță copilăroasă și egoistă! Dacă bietul Jack are să obosească am să-i iau eu locul. De ce nu vrei să vezi casa? De ce?
Doamna Worters și domnișoara Worters deteră semne de neliniște. Băgaseră de seamă că Harcourt al lor nu era prea încântat. Nu era treaba lor să se întrebe de ce. Evelyn era obligată să-i îndepărteze nemulțumirea și îi aruncară o privire.
— Ei bine, de cef nu vrei să-ți vezi viitorul cămin? Deși, practic vorbind, proiectul îmi aparține, trebuie să mărturisesc că, de aici, casa arată foarte frumos. Mie îmi place frontonul. Domnișoară, răspunde-mi!
Mi-a părut rău de domnișoara Beaumont. Un fronton făcut de un amator e un lucru oribil și conacul lui Harcourt arată ca o căsuță care ar fi suferit de dropică. Dar ce-ar fi putut ea să spună?
Nu spuse nimic.
— Ei bine?
Parcă Harcourt nici nu vorbise. Era la fel de Veselă, de surâzătoare și de frumoasă ca oricând și nu spuse nimic. Nu-și dădea seama că o întrebare cere un răspuns.
Pentru noi, situația era insuportabilă. Am fost obligat s-o, salvez referindu-mă cu tact la peisaj, care, am spus eu, îmi amintea oarecum de ținutul.
De lângă Veii1. Dar nu-mi amintea – de fapt nici nu putea, fiindcă nu fusesem niciodată în ținutul de lângă Veii. Dar e o parte a sistemului meu de a face aluzii clasice. Și, în orice caz, am salvat situația.
Domnișoara Beaumont deveni deodată serioasă și rezonabilă. Vru să știe când a fost ridicat Veii.
Am dat un răspuns potrivit.
— Îmi plac clasicii, ne informă ea. Sunt atât de firești. Nu fac decât să consemneze faptele.
— Da-a, am spus eu. Dar clasicii au și poezia lor, în afară de proza lor. Sunt mai mult decât o consemnare de fapte.
— Nu fac decât să consemneze faptele, spuse domnișoara Beaumont, surâzând ca și cum definiția asta prostească i-ar fi plăcut.
Harcourt își revenise.
— O critică foarte justă, spuse el. E ceea ce simt și eu întotdeauna despre lumea antică. Nu ne duce prea departe. Doar niște simple consemnări de fapte.
— Ce vrei să spui? întrebă Evelyn.
— Vreau să spun următoarele – deși e o aroganță să vorbești de față cu domnul Inskip. Iată ce vreau să spun. Clasicii nu sunt totul. Avem față
1 Vechi oraș italian, la nord de Roma, unul din cele orașe ale Etruriei.

De ei o datorie imensă; sunt ultimul care s-o subestimez; și eu i-am studiat la școală. Sunt plini de eleganță și frumusețe. Dar nu sunt totul. Au scris mai înainte ca oamenii să simtă cu adevărat.
Se roși. De aici decurge răceala artei clasice – lipsa ei de… de ceva. Pe când opere ulterioare…
Dante… o Madonă de Rafael… câteva măsuri din Mendelssohn… Vocea i se pierdu, plină de reverență. Stăteam toți cu ochii în pământ, neîndrăznind să ne uităm la domnișoara Beaumont. Nu e un secret pentru nimeni că și ei îi lipsește ceva.
Nu-și cultivase încă sufletul.
Tăcerea fu întreruptă de vocea slabă și liniștită a doamnei Worters, care spunea că e lihnită da foame.
Tânără gazdă sări în picioare. Nu lăsă pe nimeni s-o ajute: erau invitații ei. Deschise coșul și scoase biscuiții și portocalele din pungile lor, puse la fiert ceainicul și ne turnă ceaiul care era oribil.
Dar râdeam și vorbeam cu acea frivolitate obișnuită sub cerul liber și însăși doamna Worters.
Scuipă muștele surâzând. Deasupra noastră, a tuturor care eram acolo, se profila tăcut chipul cavaleresc al lui Ford, bându-și ceaiul cu grijă ca nu cumva să-i deranjeze linia. Tutorele lui, care e un hâtru glumeț, îl tachina și îi gâdila gleznele și pulpele.
— Ei bine, așa îmi place! spuse domnișoara Beaumont. Sunt fericită.
— Pădurea dumitale, Evelyn! exclamară doamnele.
— Pădurea ei pentru vecie! strigă domnul Worters. O închiriere pe nouăzeci și nouă de ani nu e un aranjament satisfăcător. Nu ai simțământul vunei permanențe. Am redeschis tratativele. I-am cumpărat pădurea definitiv – lasă, dragă, lasă: nu face atâta caz.
— Dar trebuie! strigă ea. Pentru că totul e perfect! Toți sunteți atât de buni – și nu e nici un an de când pe cei mai mulți dintre voi nici măcar nu vă cunoșteam. Oh, e atât de minunat! Și acum veniți aici cu mine să luăm ceaiul împreună!
Dragă Harcourt – dragii mei – și exact unde s-ar fi văzut casa și ar fi stricat totul, acolo stă domnul Ford!
— Ha! ha! râse domnul Worters și îl apucă pe băiat cu mâna de gleznă.
Ce s-a întâmplat nu știu, dar Ford se prăbuși la pământ cu un țipăt ascuțit.
Pentru un străin, ar fi putut să pară un țipăt de mânie sau de durere.
Noi, care pricepeam, am râs în hohote.
— La pământ! La pământ! și se luară la trântă în joacă, răscolind mucegaiul și frunzele moarte.
— Nu-mi stricați pădurea! strigă domnișoara Beaumont.
Ford scoase un alt țipăt ascuțit. Domnul Worters își retrase mâna.
— Victorie! exclamă el. Evelyn! privește reședința familiei!
Dar domnișoara Beaumont ne părăsise ca un fluture și se îndepărta în pădurea ei.

Am strâns lucrurile de ceai și apoi ne-am împărțit în mici grupuri. Ford plecă eu doamnele.
Domnul Worters îmi făcu cinstea să mă oprească lângă el.
— Ei bine! spuse el, făcând uz de formula lui obișnuită, și cum merge eu clasicii?
— Destul de bine.
— Domnișoara Beaumont dă dovadă de vreo aptitudine?
— Aș spune că da, în orice caz manifestă entuziasm.
— Nu crezi că e entuziasmul unui copil? Am să fiu cinstit cu dumneata, domnule Inskip. În multe privințe domnișoara Beaumont nu e decât un copil. Are încă totul de învățat: asta o recunoaște și ea. Noua ei viață e atât de diferită – atât de ciudată. Obiceiurile noastre – gândurile noastre – va trebui să fie inițiată în toate.
Mi-am dat seama la ce făcea aluzie, dar cum nu sunt prost, i-am răspuns:
— Și cum le poate învăța mai bine decât prin intermediul clasicilor?
— Exact, exact, spuse domnul Worters. În depărtare auzirăm vocea lui Evelyn. Număra fagii.
— Singura întrebare care se pune este latina și greaca asta: ce o să facă cu de? Poate să profite cu ceva de pe urma lor? Poate ea… ei bine. Nu va fi vreodată obligată să o predea și altora.
— Asta așa e. Pe chipul meu se putea citi nehotărârea care mă cuprindea.
— Admit că are entuziasm, poate fiindcă știe atât de puține lucruri. Dar n-ar trebui oare ca entuziasmul să-i fie îndreptat – să zicem, spre literatura engleză? Abia de știe câte ceva din.
Tennyson. Aseară, în sera de flori, i-am citit scena aceea admirabilă dintre Arthur și Guinevere29. Greaca și latina sunt bune și de, dar am câteodată sentimentul că ar trebui să începem cu începutul.
— Aveți sentimentul, am spus eu, că pentru domnișoara Beaumont clasicii sunt un lux?
— Un lux. Acesta-i cuvântul, domnule Inskip.
Un lux. Un capriciu. Pentru Ford e totul în regulă.
Și aici ajungem la altă problemă., Desigur că-l ține în loc și pe Jack? Cunoștințele ei trebuie să fie cu totul elementare.
— Într-adevăr, cunoștințele ei sunt elementarei și trebuie să mărturisesc că e greu să le dai lecții împreună. Jack a citit mult, într-un fel sau altul, pe când domnișoara Beaumont, deși sârguitoare și entuziastă…
— Asta e și părerea mea. Aranjamentul acesta nu e în dauna lui Jack?
— Ei bine, trebuie să admit…
— Chiar așa. N-ar fi trebuit să-l fi sugerat niciodată. Trebuie să ia sfârșit. Bineînțeles, domnule Inskip, în ceea ce te privește pe dumneata, retragerea unui elev nu va avea nici o consecință.
— Lecțiile vor lua sfârșit imediat, domnule Worters.

În momentul ăsta Evelyn se apropie de noi.
— Harcourt, sunt șaptezeci și opt de arbori.
Mi-am bătut o mulțime capul ca să-i număr.
Ef îi surâse de la înălțimea lui. Dați-mi voie să vă reamintesc că e înalt și bine făcut, cu o bărbie puternică și ochi căprui, luminoși, cu fruntea înaltă și părul încă neîncărunțit. Puține lucruri te izbesc mai mult decât o fotografie a domnului Harcourt Worters.
— Șaptezeci și opt de arbori?
— Șaptezeci și opt.
— Ești mulțumită?
— Oh, Harcourt…
Am început să împachetez ustensilele de ceai.
Amândoi mă vedeau și mă auzeau. A fost doar greșeala lor dacă nu s-au îndepărtat.
— Mă gândesc de pe acum la pod, spuse el. Un pod rustic la un capăt și apoi, poate, o potecă asfaltată care să ducă de la casă peste pășune, astfel ca pe orice vreme să putem ajunge aci cu încălțămintea uscată. Băieții intră în pădure – privește la toate inițialele astea – și m-am gândit să ridic o simplă îngrădire pentru a împiedica pe oricine afară de noi.
— Harcourt!
— Pur și simplu un gard, continuă el, ca acela pe care l-am ridicat în jurul grădinii și al lanurilor mele. Apoi, de partea cealaltă a crângului, departe de casă, am să fac o poartă și am să am chei – două chei – una pentru mine, una pentru tine – nu mai mult; și am să vin cu poteca de asfalt…
— Harcourt!
— Evelyn!
— Eu… eu… eu…
— Tu… tu… tu…
— Eu… eu nu vreau o potecă de asfalt.
— Nu? Poate ai dreptate. Poate de zgură. Da.
Sau chiar de pietriș…
— Dar, Harcourt, eu nu vreau nici o potecă. Eu… eu nu-mi pot permite o potecă.
Harcourt izbucni într-un hohot de râs triumfător.
— Prea scumpo! ca și cum te-ar privi! Poteca face parte din darul meu.
— Pădurea e darul tău, spuse domnișoara Beaumont. Știi – nu-mi place poteca. Aș prefera să vin așa cum am venit azi și nu vreau nici un pod. Nu – și nici un gard. Nu mă supără nici băieții, nici inițialele lor. Ei și fetele au venit întotdeauna aici, la Celălalt tărâm și și-au încrustat împreună numele în scoarță. Asta se numește A patra cerere. Nu vreau să i se pună capăt.
— Hm! Arătă spre o inimă mare străpunsă de o săgeată. Hm! Hm! Eu îl suspectam că vroia să câștige timp.

— Își crestează numeleși pleacă și când se naște primul copil se înapoiază și crestează mai adânc.
La fel fac pentru fiecare copil. De aici se vede că: inițialele care trec prin coajă la urmă sunt tații și mamele unor familii numeroase și zgârieturile în coajă care se închid în curând sunt ale băieților și fetelor care nu s-au căsătorit niciodată.
— Ești o ființă minunată! Am trăit aici toată viața și n-am știut nimic din toate astea. Folclorul din Hertfordshire! Trebuie să i-o spun și arhidiaconului: O să fie încântat.
— Și Harcourt, nu vreau ca obiceiul ăsta să înceteze.
— Draga mea, sătenii o să găsească alți arbori!
— Celălalt tărâm n-are nimic care i-ar putea atrage.
— Dar…
— Celălalt tărâm va fi pentru rioi, tu și cu mine, singuri. Numai inițialele noastre. Vocea îi scăzu până la șoaptă.
— Nu vreau să fie îngrădit. Fața îi era întoarsă spre mine; am citit pe chipul ei că era încurcată și speriată. Urăsc îngrădirile și podurile. Și toate potecile. Asta e pădurea mea. Te rog: mi-ai dat mie pădurea.
— Dar bineînțeles, răspunse el, încercând s-o liniștească. Vedeam însă că era enervat. Bineînțeles. Dar, ia stai, Evelyn, pășunea e a mea, acolo am dreptul să ridic un gard – între proprietatea mea și a ta!
— Oh, îngrădește și lasă-mă dincolo de gard, dacă vrei! Poți să îngrădești cât vrei. Dar pe mine să nu mă închizi între garduri. Oh, Harcourt, niciodată între garduri. Eu trebuie să rămân afară, trebuie să rămân acolo unde poate veni la mine oricine. An de an – în timp ce inițialele se adâncesc – singurul lucru pe care merită să-l simți
— Și până în cele din urmă se șterg – dar știi că le-ai simțit.
— Inițialele noastre! șopti el, agățându-se de singurul cuvânt pe care îl înțelesese și care îi era util. Hai să cioplim acum inițialele noastre. Tu și cu mine – o inimă dacă vrei, și o săgeată și orice. H. W.
— E. B.
— H. W., repetă ea și E. B.
Își luă briceagul și plecă cu ea în căutarea unui arbore cu coaja intactă. E. B., Fericirea eternă30.
A mea! A mea! Limanul care să mă apere de lume! Un templu pe care să-l închin purității.
Oh. Ce exaltare sufletească – nu poți s-o înțelegi, dar o vei înțelege! Oh, singurătate paradiziacă!
An de an singuri, noi doi, cu totul și cu totul unul al altuia – an după an, suflet la suflet, E. B.
Fericire nemuritoare!
Întinse mâna să cioplească inițialele. Era gata să înceapă când Evelyn păru că se deșteaptă dintr-un vis:
— Harcourt! strigă ea, Harcourt! Ce-i asta?
Ce-i roșeața asta care curge pe degetele dumitale?

UI Oh, Dumnezeule! Oh, zei și zeițe! Ge încurcătură. Domnul Worters a citit exaltantul caiet de notițe al lui Ford.
— E vina mea și numai a mea, spuse Ford. Ar fi trebuit să scriu pe copertă „Absolut personal”.
În engleză, E. B. Sunt inițialele cuvintelor eternul bliss, fericire eternă. Cum putea să știe că nu trebuia să-l deschidă?
I-am vorbit aspru, așa cum trebuia s-o facă un employe 1:
— Lasă vorba asta, dragă băiete. Eticheta s-a dezlipit. Asta e motivul pentru care domnul Worters a deschis caietul. N-a bănuit niciodată că era personal. Uite – eticheta a dispărut.
— A fost scoasă, răspunse încruntat Ford, și își aruncă o privire spre gleznă.
M-am prefăcut că nu pricep.
— Asta-i situația. Domnul Worters și-a acordat douăzeci și patru de ore de gândire. Dacă vrei să asculți sfatul meu, cere-i scuze înainte ca acest timp să se scurgă.
— Și dacă nu o fac?
— Îți cunoști, bineînțeles, propriile interese. Dar nu uita că ești tânăr și nu știi mai nimic despre viață și că nu prea ai vreun ban care să fie al tău. Pe cât pot să-mi dau seama, cariera dumitale depinde aproape total de bunăvoința domnului Worters. L-ai luat în râs. Nu-i place să fie luat în râs. Mie mi se pare că ceea ce trebuie să faci e foarte dar.
— Scuze?
— Complete.
— Și dacă nu?
— Plecarea.
Se așeză pe treptele de piatră și își lăsă capul pe genunchi.
Pe peluza de la picioarele noastre se află domnișoara Beaumont, care se juca alene cu niște bile de crochet. Iubitul ei era pe pășune supraveghind lucrarea potecii de asfalt. Pentru că poteca va fi făcută, ca și podul, iar în jurul „Celuilalt tărâm” gardul va fi totuși ridicat. Cu timpul domnișoara Beaumont își dăduse seama ce puțin rezonabile erau obiceiurile ei. Din propria ei inițiativă, într-o seară, în salon, îi dăduse lui Harcourt al ei permisiunea să facă ce dorea.
— Pădurea aceea pare mai apropiată, spuse Ford.
— Gardurile dinspre noi au fost desființate: de aceea pare mai aproape. Dar, dragă băiete – trebuie să hotărăști ce ai sa faci.
— Cât a citit? '
— De bună seamă că a deschis caietul și atâta tot. După câte mi-am dat eu seama după cele ce mi-ai arătat, o singură privire era de-ajuns.
— L-a deschis în dreptul poeziilor?
— Poezii?
— A vorbit despre poezii?
— Nu. Se refereau la el?
— Nu se refereau la el.

— Atunci n-ar conta dacă le-ar fi văzut.
— Câteodată faptul de a fi menționat e un compliment, spuse Ford, uitându-se la mine.
Observația avea un fel de mireasmă înțepătoare – un fel de mireasmă ca aceea care îți rămâne în gură după un vin excepțional. Nu semăna cu observația făcută de un băiat. Îmi părea rău că elevul meu era, probabil, pe cale să-și distrugă cariera; și i-am spus din nou că ar face mai bine să-și ceară scuze.
— Nu vreau să vorbesc de faptul că domnul Worters pretinde scuze. E o chestiune în care prefer să nu mă amestec. Întrebarea e următoarea: dacă nu ceri scuze, pleci – dar unde?
— La o mătușă, în Peckham 1!
I-am atras atenția asupra peisajului plăcut și odihnitor, a pășunilor pline de vaci și cai de trăsură ieșiți la iarbă verde și o mulțime de muncitori respectuoși ocupați cu amenajarea domeniului, în mijlocul tuturor acestora stătea domnul Worters, care emana energie și bogăție, asemenea unui astru terestru.
— Dragul meu Ford, n-o face pe eroul! Cere scuze.
Din păcate am ridicat puțin vocea și, jos pe peluză, domnișoara Beaumont m-a auzit.
1 Cartier sărăcăcios al Londrei (n.t.).
— Să ceară scuze? strigă ea. Pentru ce? Și deoarece jocul nu o interesa, urcă treptele spre noi, târând după ea ciocanul de crochet. Mersul ei era oarecum apatic. În sfârșit, începea să se mai domolească.
— Vino în casă! șoptii eu. Trebuie să evităm toate astea.
— Sub nici un motiv, spuse Ford.
— Ce se întâmplă? întrebă Evelyn stând alături de el pe treaptă.
Ridicându-și ochii spre ea, Ford înghiți ceva.
Deodată am înțeles. Am înțeles natura și subiectul poeziilor sale. Nu mai era atât de sigur că ar face mai bine să-și ceară scuze. Cu cât era dat afară mai repede, cu atât mai bine.
În ciuda protestelor mele, îi povesti despre caiet și prima ei observație fu:
— Oh, arată-mi-l și mie, te rog! Nu avea nici un fel de „sentiment al buriei-cuviințe14. Apoi spuse: Dar de ce sunteți amândoi atât de triști?
— Așteptăm hotărârea domnului Worters, spusei eu.
— Domnule Inskip! Ce prostie! Presupui că Harcourt ar putea fi supărat?
— Bineînțeles că e supărat, și pe drept cuvânt.
— Dar de ce?
— Ford l-a luat în râs.
— Și ce-i cu asta! Pentru prima oară în vocea ei se simțea supărare. Vrei să spui că va pedepsi pe cineva care îl ia în râs? Dar bine, pentru ce altceva – pentru care alt scop suntem cu toți aici? Nu oare ca să ne luăm unii pe alții în râs?

Eu, cât e ziua de lungă nu fac decât să iau lumea în râs. Pe Ford. Pe dumneata. Și așa procedează și Harcourt. Oh, l-ați, judecat greșit! El nu va fi – nu poate fi supărat pe cei care râd.
— Râsul meu nu e un râs plăcut, spuse Ford. Nu poate să mă ierte cu ușurință.
— Ești un prostănac. – îl lua în zeflemea. -
Nu-l cunoști pe Harcourt. E atât de generos în toate privințele. Dar bine, ar fi la fel de furios ca și mine dacă i-ai cere scuze. Nu-i așa, domnule Inskip?
— Cred că are dreptul să se aștepte la scuze.
— Dreptul? Ce e dreptul? întrebuințezi prea multe cuvinte noi. „Drepturi11 – „scuze11 – „societate1'- „poziție11 – nu pot să te înțeleg. În orice caz, pentru ce suntem cu toții aici?
Expunerea ei era plină de licăriri și umbre. Frivolă pentru o clipă, în clipa următoare părea să se întrebe care-i rostul omului pe lumea asta. Nu mi-am luat examenele în Științele morale, așa că Nu i-am putut răspunde.
— Știu un singur lucru – și anume că Harcourt nu e atât de stupid ca voi doi. El se înalță deasupra convențiilor. Lui nu-i pasă de „drepturi” sau de „scuze”. EL știe că orice fel de râs e plăcut și că celelalte lucruri plăcute sunt banii și sufletul și așa mai departe.
Sufletul și așa mai departe! Mă minunez și acuma cum acolo, pe pășune, Harcourt nu a făcut o apoplexie.
— Dar bine, ce searbădă ar fi viața voastră, continuă ea, dacă n-ați face altceva decât să vă simțiți ofensați și v-ați tot cere scuze! În Anglia sunt patruzeci de milioane de oameni și ce s-ar întâmpla dacă toți ar fi susceptibili! Ce caraghios ar fi dacă ar1 fi adevărat. Încercați să vă imaginați!
Și râse. Dar uitați-vă la Harcourt. El e mai înțelept. Nu e atât de meschin. Domnule Ford! El nu e atât de. Meschin. Dar bine, ce se întâmplă cu ochii dumitale?
Ford își rezemă din nou capul pe genunchi și nu i-am mai putut vedea ochii. Cu o voce calmă' ea îmi spuse că. Avea impresia că plânge. Apoi îi atinse ușor părul cu ciocanul și spuse:
— Copilaș plângăreț! Copilaș-plângăreț – plângăreț! Plângi pentru o nimica toată și, râzând, se repezi în jos pe trepte. Foarte bine! strigă ea de pe peluză. Spune copilașului plângăreț să tacă.
Mă duc să vorbesc cu Harcourt.
Am urmărit-o cum se îndepărta în tăcere. Ford parcă nici nu plânsese. Ochii lui arătau doar mai mari și mai furioși. Făcu uz de toate înjurăturile pe care le cunoștea, apoi se ridică brusc și intră în casă. Cred că-i venea greu s-o vadă dezamăgită.
Eu nu aveam aceeași delicatețe și o urmării cu un interes considerabil pe domnișoara Beaumont apropiindu-se de domnul și stăpânul ei.

Străbătu cu încredere pășunea, răspunzând cu înclinări din cap lucrătorilor care își scoteau pălăriile. Apatia îi dispăruse și odată cu ea și orice umbră de „ținută”. Redevenise aceeași ființă neșlefuită, naturală, pe care Harcourt o adusese din Irlanda – nespus de frumoasă și de ridicolă totdeodată, și – dacă ești amator de patos – nespus de patetică. I-am văzut întâlnindu-se și nu după mult timp îl ținea de braț. Mișcările mâinii lui îi explicau cum se construiește un pod. Domnișoara Beaumont îl întrerupse. În două rânduri: fu obligat să explice totul de La capăt. Apoi ea reuși să-și plaseze un cuvânt și ceea ce urmă fu mult mai interesant decât o piesă de teatru. Cele două mici siluete se despărțiră și se apropiară, apoi se despărțiră din nou, ea gesticulând, el foarte calm și pompos. Ea pleda, argumenta și – admițând că satira ar putea să se facă auzită la o distanță de o jumătate de milă – încerca să fie satirică. Ca să dea mai multă greutate unuia din argumentele ei copilărești făcu doi pași înapoi și… Pleosc! Acum se bălăcea în pârâiaș. Acesta a fost deznodământul comediei. Harcourt o scoase din apă, pe când lucrătorii se îngrămădeau în jurul lor agitându-se asemeni corului antic. Era complet udă până la genunchi și plină de noroi până peste glezne. În starea asta o conduseră spre locul unde mă aflam și cu timpul începui să aud și cuvintele:
— Gripă – o mică baie – îmbrăcămintea nu are nici o importanță când e vorba de sănătate
— 7- te rog, scumpo, nu te îngrijora – da, trebuie să fi avut un șoc – la pat! la pat! Insist asupra statului în pat! Primești. Ești o fată bună. Atunci, hai, sus pe scară și la pat.
S-au despărțit pe peluză și Evelyn urcă, ascultătoare treptele. Fața îi era înspăimântată, năucă.
— Te-ai cam udat, domnișoară Beaumont? nu-i așa?
— M-am cam udat? Oh, da. Dar, domnule Inskip – nu înțelegi: am dat greș.
Mi-am exprimat mirarea.
— Domnul Ford va trebui să plece – imediat.
Am dat greș.
— Îmi pare rău.
— Clipa cea veșnică
— Am dat greș cu Harcorut. Se simte ofensat.
Nu vrea să facă haz de asta. Nu vrea să mă lase să fac ce vreau. Totul a început cu latina și cu greaca: am vrut să știu și eu câte ceva despre zei și eroi și eh nu vrea să mă lase: apoi nu am vrut să se îngrădească „Celălalt tărâm” și să se facă vreun pod sau vreo potecă – și uite! Acuma am cerut ca domnul Ford, care nu a făcut nimic, să nu fie pedepsit – și când colo va trebui să plece pentru totdeauna.
— Obrăznicia nu este un „nimic”, domnișoară Beaumont. Pentru că sunt obligat să țin partea lui Harcourt.”

— Obrăznicia nu este nimic! strigă ea. Nici nu există. Este o farsă, ca și „pretenții”, și „atitudine”, și „drepturi”. Sunt părți ale unui mare vis.
— Ce „mare vis”? am întrebat, încercând să nu surâd.
— Spune-i domnului Ford… iată că vine Harcourt; trebuie să mă bag în pat. Transmite-i domnului Ford simpatia mea și spune-i „să ghicească44.
N-am să-l mai văd niciodată și asta n-am să pot îndura. Spune-i să ghicească. Îmi pare rău că i-am spus că e un copilaș plângăreț. Nu plângea ca un copilaș. Plângea ca un om matur și acum am devenit matură și eu.
Am socotit că e drept să repet această conversație patronului meu.
IV Podul s-a construit, gardul e gata și Celălalt tărâm e legat de ușa noastră din față printr-o panglică de asfalt. Cei șaptezeci și opt de arbori par desigur mai aproape și în timpul nopților cu vânt care au urmat după plecarea lui Ford puteam să le aud murmurul crengilor, iar dimineața găseam frunze de fag mânate de vânt până în preajma casei. Bomnișoara Beaumont nu făcu nici o tentativă să iasă din casă spre ușurarea doamnelor, căci Harcourt dăduse dispoziții ca să nu fie lăsată să iasă singură, iar vântul furtunos le deranja fustele. Rămânea în casă, fără să citească sau să râdă, și fără să se mai îmbrace în verde, ci numai în culori închise.
Ca și când nu și-ar fi dat seama că, e acolo, domnul Worters intră într-o zi în casă. Și spuse cvi un suspin de ușurare:
— Totul e în regulă. Cercul e închis.
— Este oare într-adevăr! răspunse ea.
— Ești aici, șoricel tăcut? N-am vrut să spun decât că stăpânii noștri, lucrătorii britanici, au binevoit până la urmă să-și termine muncile și ne-au îngrădit, izolându-ne de lume în cercul nostru. Eu, până la urmă, m-am dovedit un tiran rău și despotic și nu ți-am dat ascultare. N-am pus să se facă poarta pe partea cealaltă a crângului. Ai să mă ierți?
— Harcourt, orice îți face plăcere, îmi place, fără îndoială, și mie.
Doamnele și-au surâs una alteia, și doamna Worters spuse:
— Așa e bine și, imediat ce vântul va înceta, ne vom îndrepta cu toții spre pădurea dumitale și o vom lua formal în stăpânire, căci, de fapt, data trecută nu a contat.
— Nu, data trecută nu a contat, repetă domnișoara Beaumont, ca un ecou.
— Evelyn spune că vântul ăsta nu se va opri niciodată, observă doamna Worters. Nu-mi dau seama de unde știe.
— Nu se va opri niciodată, cât timp stau în casă.
— Zău așa? spuse el vesel. Atunci hai afară și oprește-l cu mine.
Celalalt tărâm Făcură câțiva pași în sus și în jos pe terasă.
Vântul se mai potoli pentru moment, dar suflă mai fioros ca oricând în timpul prânzului. Pe când mâncam, urla și șuiera spre noi prin cămine și arborii „Celuilalt tărâm” clocoteau ca marea. Frunze și ramuri rupte

zburau venind dintr-acolo, iar o creangă, o creangă destul de mare, fu împinsă de vânt pe poteca netedă de asfalt și zbură efectiv în zig-zag peste pod, de-a lungul pășunii și chiar peste peluza noastră (îndrăznesc să spun „a noastră”, deoarece acum am devenit secretarul lui Harcourt). Numai treptele de piatră au împiedicat-o să atingă terasa și poate chiar să spargă ferestrele sufrageriei. Domnișoara Beaumont sări de la locul ei și, cu șervetul în mână, ieși în fugă și o atinse cu mâna.
— Oh, Evelyn, strigară doamnele.
— Lăsați-o în pace, spuse domnul Worters îngăduitor. E într-adevăr un incident remarcabil, remarcabil. Trebuie să nu uităm să i-o spunem și Arhidiaconului.
— Harcourt, strigă ea, și se părea că obrajii ei începuseră să-și recapete culoarea, n-am putea să mergem în crâng, după-masă, dumneata și cu mine?
Domnul Worters se gândi.
— Bineînțeles, numai dacă crezi că e bine.
— Inskip, care e părerea dumitale?
Îmi dădeam seama care era părerea lui și, deși detest vântul la fel de mult ca oricine altul, am strigat:
— Oh, hai să mergem!
— Foarte bine. Mama, Anna, Ruth, doamna Osgood – vom merge cu toții.
Și ne-am dus – o procesiune lugubră; dar de data asta zeii ne-au fost binevoitori, căci, de-abia pornisem, când furtuna se opri și un calm extraordinar îi urmă. Pesemne că domnișoara Beaumont știa totuși să prezică timpul. Starea ei de spirit se îmbunătățea clipă de clipă. Înainta cu pași ușori în fața noastră, pe poteca de asfalt și din când în când se întorcea să spună iubitului ei lucruri drăguțe și ademenitoare. Am admirat-o pentru asta. Admir oamenii care știu unde le este interesul.
— Evelyn, vino încoace!
— Ba vino tu încoace.
— Dă-mi o sărutare.
— Vino s-o iei.
El alergă după ea și ea o luă la fugă, pe când tot grupul nostru râdea melodios.
— Oh, sunt atât de fericită! strigă ea. Cred că am tot ce-mi doresc pe lume. Oh, Doamne, aceste ultime zile închisă în „așa! Dar, ah, acum sunt atât de fericită! își schimbase rochia de culoare închisă cu cea veche, largă și verde, și începu să danseze pe pajiștea întinsă, luminată de brusca revenire a soarelui. Era, într-adevăr, o priveliște încântătoare și domnul Worters nu-i făcu nici o observație, mulțumit probabil că-și recăpătase voia bună, chiar dacă ținuta ei avea de suferit. Picioarele de-abia se mișcau, dar corpul i se legăna în așa fel încât rochia i se desfășură în jurul ei ca o aureolă, iar noi eram beți de entuziasm. Dansă după ciripitul unei păsări care cânta cu pasiune în „Celălalt tărâm” și

râul își opri în loc valurile ca s-o privească (așa s-ar fi putut presupune) iar vânt urile stăteau fermecate în peșterile lor, și norii cei mari vrăjiți pe cer. Se îndepărtă dansând de societatea și de viața noastră, îndărăt, îndărăt de-a lungul veacurilor până acolo unde casele și gardurile nu mai existau și pământul se întindea sub soare în sălbăticie.
Îmbrăcămintea o acoperea ca un frunziș, mădularele-i aveau puterea ramurilor, grumazul era aidoma cu vârful neted al trunchiului care salută dimineața sau scânteie în ploaie. Frunzele se mișcă, frunzele îl ascund așa cum grumazul ei era ascuns de mișcarea părului. Apoi frunzele freamătă din nou și vârful trunchiului ne apare iarăși așa cum îi văzurăm și ei grumazul, când dându-și la o parte părul răvășit ne privi suspinând și strigă:
— Oh! Oh, Harcourt! Nu am fost niciodată atât de fericită. Am tot ce-mi poate oferi lumea.
Dar el, învăluit în extazul dragostei, uitând de acele Madone ale lui Rafael, uitându-și, cred eu, chiar sufletul, se repezi s-o îmbrățișeze spunânH:
— Evelyn! Fericire eternă! A mea pentru totdeauna! A mea! Și ea fugi de el. Auzirăm și muzică, când ea cântă: „Oh, Ford! Oh, Ford, înconjurată de toți acești Worters-i vin prin tine pe Tărâmul meu. Oh, Ford, iubitul meu de pe vremea când eram femeie, n-am să te uit niciodată, niciodată, cât timp voi avea ramuri să te apăr de dogoarea soarelui” și, cântând, trecu pârâul.
De ce o urma cu atâta pasiune, nu știu. Era un joc, ea se afla pe propriu-i domeniu, înconjurat de garduri și. Nu avea putința să-i scape. Dar Harcourt-o luă la goană, făcu un ocol trecând peste pod, și ea și cum toată dragostea-lor ar fi fost în joc, o urmări cu strășnicie în sus pe deal. Ea alerga bine, dar sfârșitul era neîndoielnic și noi nu ne întrebam decât dacă o va prinde înăuntrul sau în afara crângului. O ajungea din urmă micșorând centimetru după centimetru distanța dintre ei; acum se aflau în umbra arborilor; era cât pe aci s-o prindă, dar îi scăpă; dispăruse între arbori, urmărită de el.
— Harceurt e foarte bine dispus, spuseră doamna Osgood, Anna și Ruth.
— Evelyn! l-am auzit strigând, din crâng.
O pornirăm pe poteca de asfalt.
— Evelyn! Evelyn!
— N-a prins-o încă, e evident.
— Unde ești, Evelyn?
— Domnișoara Beaumont s-a ascuns desigur foarte bine.
— Ia ascultați, strigă Harcourt care tocmai apăruse, ați văzut-o pe Evelyn?
— Oh, nu, e desigur înăuntru. -”
— Așa am crezut și eu.
— Evelyn se ascunde desigur pe după copaci.
Dumneata ia-o pe-aici, eu o iau pe partea astălaltă. O găsim noi repede.

Am căutat; la început râdeam și aveam impresia că domnișoara Beaumont era pe 'aproape, că mădularele ei delicate se ascundeau pe după trunchiul copacului de-alături, că părul și îmbrăcămintea-i fremătau printre frunze. Era alături de noi, deasupra noastră; aici, pe pământul brunpurpuriu îi vedeam urma piciorului – pieptul ei, gâtul ei – era peste tot și nicăieri. Veselia se schimbă în enervare, enervarea în supărare și teamă. După toate aparențele, o pierdusem pe domnișoara Beaumont.
— Evelyn! Evelyn! strigam noi într-una. Oh, dar asta întrece într-adevăr orice glumă.
Apoi vântul începu să bată cu atât mai violent cu cât se potolise un timp și o furtună teribilă ne mână în casă. Ne-am spus: „în orice caz acum se va întoarce". Dar nu s-a întors și ploaia răpăia, vântul șuiera și ridica de pe pășunile uscate un fum ca de tămâie, și biciuia frunzele tremurânde cu zgomot de aplauze. Apoi fulgeră. Doamnele țipară și „Celălalt tărâm" părea o ființă care bate din palme și râde în zgomotul tunetului. Nici măcar Arhidiaconul nu-și poate aminti o asemenea furtună. Toate răsadurile lui Harcourt au fost distruse și țiglele zburau de pe acoperiș, în dreapta și-n stânga. După scurt timp Harcourt, veni la mine
! alb și tras la față și-mi spuse:
— Inskip, pot să mă încred în dumneata?
Ig – Puteți, bineînțeles.
— Am bănuit de mult; a fugit cu Ford.
Dar cum... am îngăimat eu.
— Trăsura e pregătită – vom vorbi pe drum.
! apoi strigă în ploaie: Știu, gardul n-are poartă, î1 dar dacă s-a folosit de-o scară? Pe când eu dădeam
; din colț în colț ea a trecut gardul și el...
— Dar erați atât de aproape. Nu avea timpul necesar.
— Timp este pentru orice, spuse el cu venin, atunci când e vorba de o trădătoare. Când am găsit-o nu era decât o sălbatică, am instruit-o, am educat-o. Dar am să-i distrug pe amândoi. Pot s-o fac. Am să-i distrug trup și suflet.
De astă dată nimeni nu-l mai poate distruge pe Ford. Orice încercare e imposibilă. Dar tremuram pentru domnișoara Beaumont.
Am pierdut trenul. Plecaseră cu el niște tinere perechi, mai multe tinere perechi, iar la Londra am aflat și de alte perechi tinere, ca și cum lumea întreagă își râdea de singurătatea lui Harcourt.
În desperare am căutat suburbia aceea împuțită, care este acum căminul lui Ford. Le-am dat deoparte pe slujnica murdară și pe mătușa terorizată și am luat-o la goană în sus pe scări, ca să-i prindem, de se va putea, asupra faptului. El era la masă, citind Oedip la Colona al lui Sofocle.
— Nu mă înșeli pe mine! urlă Harcourt. Domnișoara Beumont e cu tine și o știu.

— N-am norocul ăsta, spuse Ford.
Se bâlbâia de furie.
— Inskip – îl auzi? „N-am norocul ăsta!
Înșiră-i dumneata dovezile pe care le avem împotriva lui. Eu nu pot să vorbesc.
Așa încât am. Citat cântecul ei: „Oh, Ford! Oh, Ford, înconjurată de toți acești Worters-i, vin prin tine pe Tărâmul meu! Oh, Ford, iubitul meu, de pe vremea când eram. Femeie, n-am să te uit niciodată, niciodată, cât timp voi avea ramuri care să te apere de dogoarea soarelui.
— Puțin după asta am pierdut-o.
— Șiși cu altă ocazie ți-a trimis vorbă, despre același lucru. Inskip, fii martor. El trebuia să „ghicească1'ceva.
— Am ghicit, spuse Ford.
— Așa încât, de fapt…
— Oh, nu, domnule Worters. Mă înțelegi greșit.
Nu am ghicit „de fapt”. Am ghicit. Aș putea să ți-o spun dacă aș vrea, dar n-ar avea nici un rost, căci ea nu v-a scăpat de fapt. Dar v-a scăpat definitiv, în vecii vecilor, atâta vreme cât vor fi ramuri care să apere oamenii de dogoarea soarelui.

SFÂRȘIT

1 Nimfe ale mării în mitologia greacă, fiicele lui Nereus, vechi zeu al mării și slujnicele lui Poseidon, stăpânul apelor.
2 în mitologia greacă, nimfe ale pădurii.
3 Un preparat, sub formă de praf, extras din fructe, foarte des întrebuințat în Anglia în cazuri de deranjamente de stomac, considerat, în derâdere, ca un remediu universal (n.t.).
4 Instrument, azi demodat, care, adaptat la picior măsura distanța parcursĂ. În cazul de față, seiisul este simbolic: „drumul parcurs în viață” (n.t.).
5 Un sistem semireligios, foarte popular în acea vreme în Anglia, care constă în a combate bolile fără medicamente, numai prin efortul minții bolnavului.
6 Gară din Londra (n.t.).
7 Porecla obișnuită dată soldaților englezi (n.t.).
8 Campanila, turn; în vechime, clopotniță clădită aparte în biserică.
9 Măurice Maeterlinck (1862-1948), scriitor belgian, laureat'al Premiului Nobel (1911).
10 Giovanni de Ftesole (Fra Angelico) (1387-1455). Pictor italian.
11 R.îu din Grecia, care curge prin peninsula Peloponez.
12 Magician din miturile celtice care își desfășura riturile în păduri (N. T,).
1 Provincie clin Anglia de sud (n.t.).
14 Secta pelagienilor, fondată de Pelagius, călugăr englez din secolul al V-lea, neagă păcatul original, susține libertatea de voință a omului.

15 Gloria te însuflețește pe aceste domnișoare (fr.).
16 Insula exilului și a morții lui Napoleon (n.t.).
17 Trăsuri deschise cu două, rânduri de bănci în care intră mai multe persoane (n.t.).
18 Aluzie la jocul de crichet, foarte popular în școlile engleze și care se aseamănă cu oina românească (n.t.).
19 Personaje antagoniste din feeria Peter-Pan de Sir James Barrie, scrisă pentru copii și foarte populară în Anglia (n.t.).
201 yard = circa 0,90 m (n.t.).
21 Expresii intraductibile, luate din basmele și jocurile copiilor englezi, întrebuințate fie în glumă, fie în derâdere.
22 Trăsură cu patru roți, două canapele așezate față în față, paralele cu osiile, cu o capră foarte înaltă și cu coș rabatabil (n.t.).
23 Delfin, denumire în heraldică, sculptură etc, a unul pește arcuit (n.t.).
24 „Lăsați orice cutezanță, vor cei care intrați aci” (it.).
25 Personaj dintr-o piesă de John Webster (15807-1625).
26 Sfârșit (gr.),
27 în cutuma legislativă engleză se pot face închirieri până la 99 de ani, nu mai mult. Ele țin, mai întotdeauna, loc de acte de vânzare (n.t.).
28 James Boswell (1740-1795), biograf de origine scoțiană; a scris Viața lui Samuel Johnson, lexicograf și scriitor englez (1709-1784).
29 Eroii unui foarte cunoscut poem al lui Tennyson (n.t.).
30 Funcționar (fr.).